

Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Rypińskiego

Gmina Miasta Rypin
Gmina Brzuze
Gmina Rogowo
Gmina Rypin
Gmina Skrwilno
Gmina Wąpielsk

Wykonawca: Grant Thornton Frąckowiak Sp. z o.o.
ul. abpa Antoniego Baraniaka 88 E, Budynek F
61-131 Poznań
T +48 61 62 51 100
F +48 61 62 51 101
www.GrantThornton.pl

Spis treści

Wstęp.....	4
1. Diagnoza.....	11
Podział terytorialny i sytuacja demograficzna.....	11
Podział terytorialny.....	11
Liczba ludności. Gęstość zaludnienia.....	12
Struktura wiekowa ludności.....	13
Struktura ludności ze względu na płeć.....	15
Ruch naturalny ludności.....	16
Migracje ludności.....	17
Prognoza liczby ludności.....	17
Kluczowe wnioski i obserwacje.....	19
Rynek pracy.....	19
Podmioty gospodarcze.....	19
Najważniejsze branże przemysłu i usług.....	21
Działalność przedsiębiorstw w obszarach inteligentnych specjalizacji.....	24
Instytucje otoczenia biznesu.....	24
Oferta terenów inwestycyjnych.....	26
Bezrobocie.....	27
Potrzeby rynku pracy – zawody deficytowe.....	30
Kondycja przedsiębiorstw. Bariery i potrzeby rozwojowe.....	30
Kluczowe wnioski i obserwacje.....	31
Pomoc społeczna.....	32
Formy aktywizacji społecznej.....	34
Usługi opiekuńcze.....	34
Piecza zastępcza.....	36
Opieka nad dziećmi do lat 3.....	36
Społeczeństwo obywatelskie – działalność organizacji pozarządowych.....	37
Kluczowe wnioski i obserwacje.....	38
Ochrona zdrowia.....	39
Kluczowe wnioski i obserwacje.....	41
Edukacja.....	41
Edukacja przedszkolna.....	41
Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne.....	43
Szkolnictwo ponadgimnazjalne.....	45
Kształcenie zawodowe.....	47
Doradztwo edukacyjno – zawodowe na wszystkich poziomach kształcenia.....	48
Kształcenie ustawiczne dorosłych.....	49
Kluczowe wnioski i obserwacje.....	49
Kultura.....	51
Kluczowe wnioski i obserwacje.....	53
Obszary problemowe wymagające rewitalizacji.....	54
Środowisko przyrodnicze. Turystyka, sport i rekreacja.....	55
Walory turystyczne środowiska.....	57
Szlaki turystyczne.....	58
Sport i rekreacja.....	59
Edukacja ekologiczna.....	60
Kluczowe wnioski i obserwacje.....	61
Infrastruktura techniczna.....	61
Gospodarka wodno – ściekowa.....	61

Gospodarka odpadami.....	62
Zaopatrzenie w gaz.....	64
Infrastruktura drogowa.....	64
Ścieżki rowerowe.....	66
Transport publiczny.....	67
Infrastruktura teleinformatyczna.....	68
Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna.....	69
Emisja zanieczyszczeń.....	69
Plany Gospodarki Niskoemisyjnej.....	70
Kluczowe wnioski i obserwacje.....	71
Podsumowanie.....	72
Najważniejsze problemy i bariery rozwojowe.....	72
Potencjały i szanse obszaru.....	75
2. Terytorialny wymiar wsparcia.....	77
3. Cele rozwojowe.....	83
4. Priorytety inwestycyjne.....	91
5. Tryb i zasady naboru projektów do Strategii.....	97
6. Lista przedsięwzięć oraz instrumenty realizacji.....	100
Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFRR.....	102
Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFS.....	110
Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFRR.....	120
Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFS.....	125
Lista projektów komplementarnych.....	127
7. Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze.....	137
8. System wdrażania i monitorowania.....	139
System wdrażania.....	139
System monitorowania.....	140

Spis map

Mapa 1. Gminy wchodzące w skład ORSG Powiatu Rypińskiego.....	11
Mapa 2. Powiat Rypiński na tle województwa kujawsko-pomorskiego.....	12

Spis schematów

Schemat 1. Przygotowanie diagnozy do Strategii.....	8
Schemat 2. Proces powstawania Strategii.....	8
Schemat 3. Dokumenty strategiczne, z którymi wykazuje zgodność Strategia ORSG.....	84

Spis wykresów

Wykres 1. Struktura wiekowa ludności na terenie ORSG w 2014r.....	14
Wykres 2. Struktura płci i wieku ludności na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego w 2014 roku...16	16
Wykres 3. Ruch naturalny na obszarze ORSG Powiatu Rypińskiego w latach 2009-2014.....17	17
Wykres 4. Migracje na obszarze ORSG Powiatu Rypińskiego.....	17
Wykres 5. Saldo migracji na 1000 osób w Powiecie Rypińskim na tle pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w 2014r.....	18
Wykres 6. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w województwie kujawsko-pomorskim.....	20

Wykres 7. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego wg wielkości przedsiębiorstwa w latach 2004, 2007, 2010 i 2013.....	21
Wykres 8. Dynamika przyrostu liczby podmiotów gospodarczych w 2014r. w porównaniu do 2010r. na obszarze powiatów ziemskich województwa kujawsko-pomorskiego.....	21
Wykres 9. Podmioty gospodarki narodowej na terenie OSGR według sekcji PKD w latach 2010 i 2013.....	22
Wykres 10. Użytkowanie gruntów rolnych na ORSG Powiatu Rypińskiego.....	23
Wykres 11. Bezrobotni zarejestrowani oraz stopa bezrobocia na terenie ORSG.....	27
Wykres 12. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego.....	28
Wykres 13. Udział lasów w obszarze gmin ORSG.....	56

Spis tabel

Tabela 1. Struktura dokumentu.....	7
Tabela 2. Odległości od największych miast województwa kujawsko-pomorskiego.....	12
Tabela 3. Liczba ludności na terenie ORSG (stan na 2014r.).....	13
Tabela 4. Zmiana liczby ludności na terenie ORSG w latach 2004 i 2014.....	13
Tabela 5. Obciążenie demograficzne i struktura ludności na terenie ORSG.....	14
Tabela 6. Obciążenie demograficzne w gminach ORSG Powiatu Rypińskiego w 2014 roku.....	15
Tabela 7. Obciążenie demograficzne w Powiecie Rypińskim na tle pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w 2014r.....	15
Tabela 8. Prognoza liczby ludności na terenie ORSG na 2035 rok.....	18
Tabela 9. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego.....	19
Tabela 10. Innowacyjność przedsiębiorstw na bazie projektów zrealizowanych w ramach POIG 2007-2013.....	25
Tabela 11. Oferta terenów inwestycyjnych na ORSG Powiatu Rypińskiego.....	26
Tabela 12. Bezrobotni wg płci, wykształcenia i czasu pozostawania bez pracy w 2014r.....	29
Tabela 13. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystająca z pomocy społecznej w latach 2010 i 2013.....	32
Tabela 14. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej (stan na 2013r.).....	33
Tabela 15. Funkcjonowanie rodzinnej pieczy zastępczej i placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży.....	36
Tabela 16. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2013 r. na ORSG Powiatu Rypińskiego.....	39
Tabela 17. Edukacja przedszkolna na ORSG Powiatu Rypińskiego (stan na 2013r.).....	42
Tabela 18. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne na ORSG Powiatu Rypińskiego w latach 2005, 2010 i 2013.....	43
Tabela 19. Szkolnictwo ponadgimnazjalne na ORSG (stan na 30.09.2014r.).....	45
Tabela 20. Zestawienie instytucji kultury w Powiecie Rypińskim (stan na 2013r.).....	51
Tabela 21. Obiekty dziedzictwa kulturowego, ujęte w rejestrze zabytków nieruchomych.....	52
Tabela 22. Zasoby i potencjały kulturowe Powiatu Rypińskiego.....	52

Tabela 23. Obszary problemowe wskazane do rewitalizacji.....	54
Tabela 24. Obszar Natura 2000 na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego.....	56
Tabela 25. Pomniki przyrody na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego (2013r.).....	58
Tabela 26. Dewastacja obiektów przyrodniczych na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego.....	58
Tabela 27. Korzystający z sieci wodnej i kanalizacyjnej w latach 2008 i 2013.....	62
Tabela 28. Organizacja gospodarki odpadami na ORSG Powiatu Rypińskiego.....	63
Tabela 29. Zaopatrzenie w gaz na ORSG Powiatu Rypińskiego.....	64
Tabela 30. Drogi na obszarze ORSG Powiatu Rypińskiego.....	64
Tabela 31. Oświetlenie uliczne w poszczególnych gminach ORSG.....	65
Tabela 32. Długość ścieżek rowerowych.....	66
Tabela 33. Transport zbiorowy w poszczególnych gminach ORSG.....	68
Tabela 34. Pokrycie Powiatu Rypińskiego infrastrukturą telekomunikacyjną w 2013r.....	69
Tabela 35. Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w Powiecie Rypińskim na tle województwa w 2013r.....	70
Tabela 36. Plany Gospodarki Niskoemisyjnej poszczególnych gmin Powiatu Rypińskiego.....	70
Tabela 37. Problemy główne i szczegółowe ORSG Powiatu Rypińskiego.....	73
Tabela 38. Potencjały i szanse ORSG Powiatu Rypińskiego.....	75
Tabela 39. Główne problemy rozwojowe, uwarunkowania i potencjały ORSG Powiatu Rypińskiego.....	77
Tabela 40. Cele strategiczne i cele operacyjne.....	83
Tabela 41. Zgodność Strategii ORSG z dokumentami strategicznymi.....	84
Tabela 42. Logika interwencji strategicznej.....	92
Tabela 43. Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszące się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej.....	97
Tabela 44. Wartość projektów z listy podstawowej w podziale na źródła finansowania.....	100
Tabela 45. Wartość projektów z listy podstawowej w podziale na Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P 2014-2020.....	100
Tabela 46. Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFRR.....	102
Tabela 47. Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFS.....	110
Tabela 48. Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFRR.....	120
Tabela 49. Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFS.....	125
Tabela 50. Lista projektów komplementarnych.....	127
Tabela 51. Wskaźniki planowane do osiągnięcia w obszarze.....	137

Wstęp

Polityka terytorialna jest narzędziem służącym do realizacji założeń Strategii rozwoju kujawsko-pomorskiego do roku 2020 poprzez wykorzystanie m.in. środków unijnych, a w szczególności środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014 – 2020.

Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego w dniu 4 lutego 2015 roku przyjął założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014 – 2020, które są usystematyzowanym zestawieniem procesu planowania i wdrażania polityki terytorialnej na czterech poziomach:

- Poziom wojewódzki – obejmujący miasta Bydgoszcz i Toruń oraz obszar powiązany z nimi funkcjonalnie (ZIT wojewódzki),
- Poziom regionalny i subregionalny – obejmujący miasta Włocławek, Grudziądz i Inowrocław wraz z ich obszarami powiązаныmi z nimi funkcjonalnie (OSI miast regionalnych/subregionalnych),
- Poziom ponadlokalny – obejmujący obszar powiatu ziemskiego (Obszary Rozwoju Społeczno-Gospodarczego),
- Poziom lokalny – działający w ramach realizacji idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS).

Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego swoim zasięgiem obejmuje jednorazowo jeden Powiat. Starosta Powiatowy jest inicjatorem i koordynatorem przedsięwzięć w ramach ORSG. Ponadto podejmuje działania na rzecz stworzenia warunków dla współpracy w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Współpraca Starostwa Powiatowego z pozostałymi jednostkami terytorialnymi z obszaru powiatu i partnerami społeczno-gospodarczymi odbywa się w ramach porozumienia, którego sygnatariuszami są przedstawiciele Powiatu oraz poszczególnych miast i gmin¹.

Strategia Rozwoju Obszaru Społeczno-Gospodarczego Powiatu Rypińskiego stanowi zbiór wytycznych dotyczących postawionych celów, zadań i środków ich realizacji na podstawie specyfiki analizowanego obszaru. Przedstawia zarys ogólny oraz szczegółowy, określający kierunek działań władz Powiatu, zachowując jednocześnie elastyczność, dającą możliwość wprowadzania zmian określonych jego elementów.

Przygotowanie niniejszego dokumentu zlecono firmie Grant Thornton Frąckowiak Sp. z o.o. przez Starostwo Powiatowe oraz wszystkie gminy wchodzące w skład Powiatu Rypińskiego.

Strategia powstała przy współpracy z reprezentantami Starostwa Powiatowego w Rypinie, przedstawicielami władz Gmin wchodzących w skład Powiatu oraz instytucji i jednostek organizacyjnych działających na jego terenie, w oparciu o wyniki przeprowadzonych wywiadów, spotkań i konsultacji społecznych.

Strategia podzielona została na osiem rozdziałów:

¹ Zasady Oceny Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego przez IZ RPO

Tabela 1. Struktura dokumentu

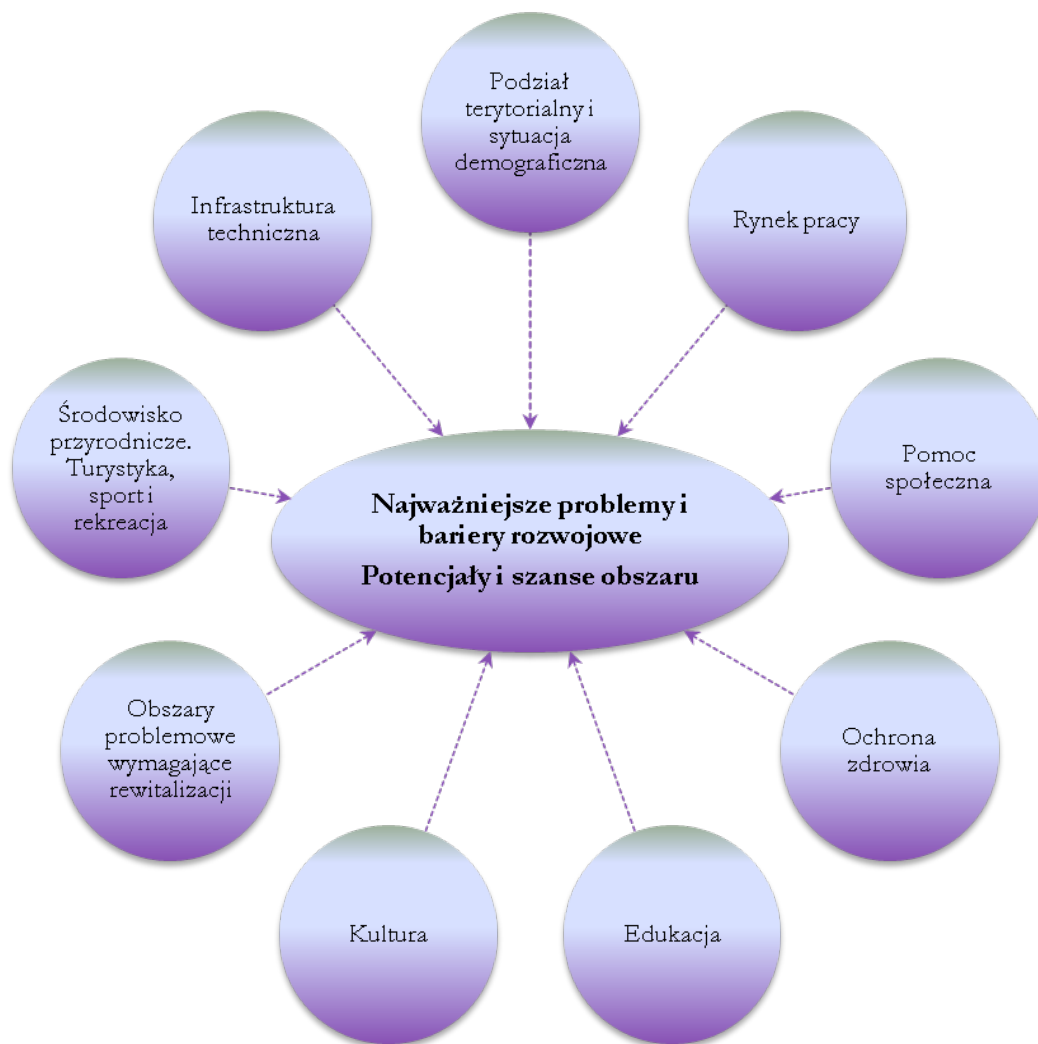
Tytuł rozdziału		Zakres
Rozdział 1	Diagnoza	Obecna sytuacja Powiatu z podziałem na poszczególne obszary z wyszczególnieniem wniosków oraz z podsumowaniem zawierającym najważniejsze problemy i bariery rozwojowe oraz potencjały i szanse obszaru
Rozdział 2	Terytorialny wymiar wsparcia	Główne problemy rozwojowe, uwarunkowania i potencjały Powiatu Rypińskiego w odniesieniu do poszczególnych priorytetów inwestycyjnych przewidujących zintegrowane podejście do rozwoju terytorialnego
Rozdział 3	Cele rozwojowe	Cele rozwojowe operacyjne i strategiczne uwzględniające założenia innych dokumentów strategicznych
Rozdział 4	Priorytety inwestycyjne	Tabela przedstawiająca logikę interwencji strategicznej, wskazującą metody realizacji celów, zasięg terytorialny oraz mierzalne rezultaty realizacji poszczególnych działań w postaci planowanych do osiągnięcia wskaźników
Rozdział 5	Tryb i zasady naboru projektów do Strategii	Szczegółowe omówienie trybu i zasad naboru projektów do Strategii
Rozdział 6	Lista przedsięwzięć oraz instrumenty realizacji	Lista założonych przedsięwzięć oraz narzędzia ich realizacji z podziałem na listę podstawową i rezerwową
Rozdział 7	Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze	Lista i opis wskaźników wyznaczonych do osiągnięcia w obszarze
Rozdział 8	System wdrażania i monitorowania	Wytyczne dotyczące metod wdrażania i monitorowania działań ujętych w Strategii

Źródło: *Opracowanie własne*

Punktem wyjściowym w opracowaniu Strategii Rozwoju Powiatu Rypińskiego była analiza dokumentów dostarczonych przez przedstawicieli Starostwa Powiatowego oraz władz Gmin wchodzących w skład Powiatu, danych Głównego Urzędu Statystycznego (Bank Danych Lokalnych), jak również ogólnodostępne informacje na temat Powiatu i Gmin wchodzących w jego skład. Uzupełnieniem tych informacji i wniosków z nich wyciągniętych było przeprowadzone wśród przedsiębiorców badanie ankietowe.

Wynikiem zebrania powyższych informacji jest diagnoza, opracowana w następujących obszarach.

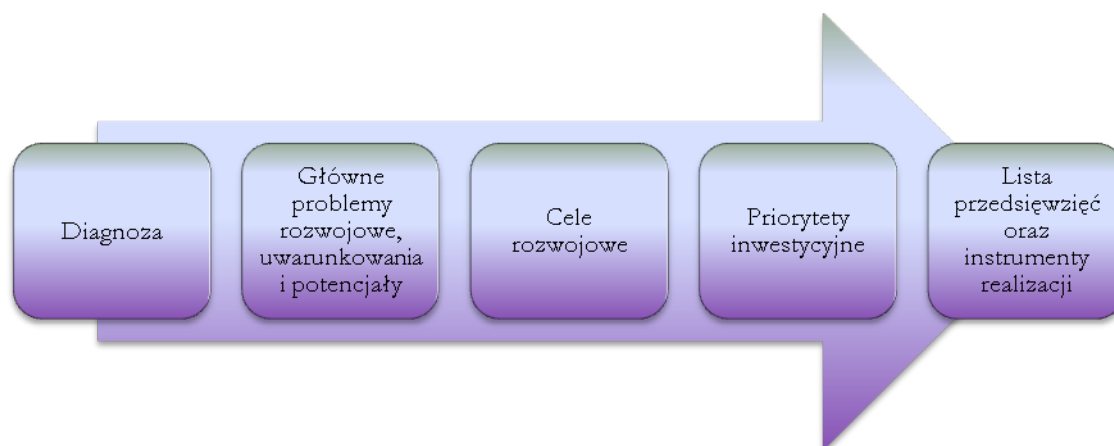
Schemat 1. Przygotowanie diagnozy do Strategii

Źródło: Opracowanie własne

Część diagnostyczna dokumentu stanowiła podstawę do opracowania części strategiczno-operacyjnej Strategii.

Schemat 2. Proces powstawania Strategii

Źródło

: Opracowanie własne

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy, zdefiniowano **najważniejsze problemy**, którymi są:

- Dysproporcje w rozwoju gospodarczym regionu
- Niedoskonały system usług społecznych i zdrowotnych
- System kształcenia niespójny z wymogami rynku pracy
- Niewystarczające dbanie o lokalne dziedzictwo kulturowe
- Degradacja środowiska naturalnego
- Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna

Realizacja Strategii ORSG Powiatu Rypińskiego będzie możliwa poprzez osiągnięcie celów strategicznych i operacyjnych. **Cele strategiczne** to:

- Konkurencyjne gospodarowanie
- Zdrowe i zintegrowane społeczeństwo
- Kreowanie systemu kształcenia w oparciu o wymogi rynku pracy
- Opieka nad lokalnym dziedzictwem kulturowym
- Rozwój infrastruktury technicznej z zachowaniem walorów naturalnych regionu oraz poprawą stanu środowiska

Powyższe cele będą możliwe do osiągnięcia dzięki realizacji **szeregu projektów**, które w założeniu mają znacząco pobudzić rozwój społeczno – gospodarczy Powiatu.

Procedura wyboru projektów przewidzianych do finansowania w ramach polityki terytorialnej miała charakter dwuetapowy. Wstępna selekcja (I etap oceny projektów) polegała na ocenie projektów pod kątem ich zgodności z Priorytetami Inwestycyjnymi w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszącymi się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej. Kryterium to miało charakter dostępowy. Tylko projekty, które spełniły to kryterium trafiły na listę projektów poddanych dalszej ocenie. Pozostałe przedsięwzięcia znalazły się na liście komplementarnej.

Wyboru zadań mających największy wpływ na rozwój obszaru w latach 2015-2020 (II etap oceny projektów) dokonano z uwzględnieniem następujących kryteriów szczegółowych:

- stopień w jakim projekt wpłynie na realizację założeń strategii województwa kujawsko-pomorskiego
- stopień w jakim projekt wpłynie na rozwiązanie problemów danego obszaru
- stopień przygotowania inwestycji do realizacji

- termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia do 31 grudnia 2018 r.
- realizacja projektu w partnerstwie
- wpływ projektu na zwiększenie zatrudnienia
- liczba problemów, które rozwiązuje projekt
- wpływ projektu na rozwój podmiotów działających w obszarze inteligentnych specjalizacji województwa kujawsko-pomorskiego

Podczas naboru projektów wpłynęło 162 fiszek projektowych o łącznej wartości 291 533 065,78 zł, z czego **14 trafiło na listę podstawową projektów finansowanych w ramach EFRR (25 811 091,64 zł), a 8 trafiło na listę podstawową projektów finansowanych w ramach EFS (10 615 864,71 zł).**

W procesie powstawania Strategii ORSG uwzględniono ideę partnerstwa. W prace nad dokumentem zostały włączone podmioty publiczne i prywatne, które miały możliwość przekazywania swoich sugestii, pomysłów i planów związanych z kierunkami rozwoju obszaru. Udział tych podmiotów miał przede wszystkim charakter opiniotwórczy i konsultacyjny, a ich udział był szczególnie ważny na etapie tworzenia diagnozy, w której uwzględniono problemy i potrzeby zarówno mieszkańców, samorządów, instytucji edukacyjnych i opiekuńczych, parafii, organizacji pozarządowych, jak i przedsiębiorców. Podczas tworzenia diagnozy kontakty z wyżej wymienionymi podmiotami miały głównie postać wywiadów pogłębionych oraz ankiet. Gotowa diagnoza została przedstawiona na otwartym spotkaniu, na którym wszyscy zainteresowani mogli wypowiedzieć się odnośnie wyników przeprowadzonych analiz, przedstawić swoje uwagi oraz zdefiniować obszary najbardziej problemowe i cele rozwojowe. Na spotkaniu z mieszkańcami został również zaprezentowany wzór fiszki projektowej, poprzez którą można było wyrazić swoje pomysły projektowe. Fiszka została opublikowana również na stronie internetowej Starostwa Powiatowego. Wszyscy zainteresowani mogli składać fiszki projektowe do końca kwietnia br.

Projekt Strategii, uwzględniający przedstawione do tej pory sugestie został poddany dwutygodniowym konsultacjom społecznym, które odbywały się drogą elektroniczną w terminie od 14 maja 2015r. do 29 maja 2015r. Wszyscy zainteresowani mieli możliwość zgłoszenia swoich uwag i wniosków do dokumentu Strategii za pośrednictwem formularza realizacji konsultacji społecznych, który był dostępny zarówno w wersji elektronicznej na stronie internetowej, jak i w wersji papierowej w siedzibie Starostwa Powiatowego. Na wszystkich etapach pracy nad Strategią Wykonawca pozostawał w stałym kontakcie (spotkania, kontakt mailowy, telefoniczny) z wszystkimi Przedstawicielami Grupy Roboczej ds. Strategii, która składała się z pracowników wszystkich jednostek samorządu terytorialnego tworzących ORSG Powiatu Rypińskiego.

Dokument po konsultacjach społecznych został skierowany do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy w celu uzgodnienia odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Gotowa Strategia ma służyć jako skuteczne narzędzie w procesie rozwoju Powiatu. Dzięki powiązaniu jej celów z planowanymi do realizacji działaniami, zapewniona zostanie ich kompleksowość oraz znacznie lepsza efektywność gospodarowania zasobami i środkami finansowymi. Strategia, oprócz wskazania kierunków rozwoju, stanowić ma podstawowy instrument służący pozyskaniu funduszy unijnych oraz krajowych środków finansowych w perspektywie finansowej 2014 – 2020.

1. Diagnoza

Podział terytorialny i sytuacja demograficzna

Podział terytorialny

ORSG Powiatu Rypińskiego obejmuje 6 gmin, w tym 1 gminę miejską i 5 gmin wiejskich. W skład powiatu wchodzi:

- Rypin – gmina miejska
- Brzuze – gmina wiejska
- Rogowo – gmina wiejska
- Rypin – gmina wiejska
- Skrwilno – gmina wiejska
- Wąpielsk – gmina wiejska

Poniższa mapa obrazuje granice ORSG Powiatu Rypińskiego.

Mapa 1. Gminy wchodzące w skład ORSG Powiatu Rypińskiego

Źródło: *openstreetmap.pl*

Powierzchnia Powiatu wynosi 586 km², co plasuje go na 16 miejscu wśród wszystkich powiatów ziemskich województwa. Najmniejszą powierzchnię spośród wszystkich gmin tworzących Powiat ma miasto Rypin (10 km²), a największą gmina Rogowo (141 km²).

Powiat Rypiński graniczy z powiatami:

- Brodnickim
- Golubsko-dobrzyńskim

- Lipnowskim
- Sierpecki (województwo mazowieckie)
- Żuromińskim (województwo mazowieckie)

Mapa 2. Powiat Rypiński na tle województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: *openstreetmap.pl*

O potencjale danego Powiatu w dużej mierze decyduje jego położenie względem strategicznych miejsc województwa. Odległości pomiędzy centrami gmin wchodzących w skład ORSG Powiatu Rypińskiego a czterema największymi miastami województwa kujawsko-pomorskiego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Odległości od największych miast województwa kujawsko-pomorskiego

Jednostka terytorialna	Odległość od Bydgoszczy w km	Odległość od Torunia w km	Odległość od Włocławka w km	Odległość od Grudziądza w km
Brzuze	121	57	56	77
Rogowo	126	66	49	109
Rypin (m.)	128	64	57	81
Rypin (w.)	128	64	57	81
Skrwilno	146	82	68	99
Wąpielsk	119	55	68	75

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie www.odleglosci.info*

Liczba ludności. Gęstość zaludnienia

Teren ORSG Powiatu Rypińskiego w 2014r. zamieszkiwały ogółem 44 652 osoby. Gęstość zaludnienia obszaru wynosiła 76 osób/km². Jest to wielkość znacznie mniejsza od gęstości zaludnienia na terenie województwa kujawsko-pomorskiego (116 osób/km²) i Polski (123 osoby/km²). Analiza liczby mieszkańców wykazała, że największy odsetek ludności – 37,49% zamieszkiwał w mieście Rypin. Miasto charakteryzowało się również najwyższym wskaźnikiem gęstości zaludnienia – 1 674 osób/km². Gminą o najniższej liczbie mieszkańców była gmina Wąpielsk. Odsetek ludności zamieszkującej jej teren wynosił 9,16% ludności całego ORSG.

Tabela 3. Liczba ludności na terenie ORSG (stan na 2014r.)

Jednostka terytorialna	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności (osób) 2014r.	Gęstość zaludnienia (l. osób/km ²) w 2014r.
Brzuze	87	5 424	62
Rogowo	141	4 856	34
Rypin (m.)	10	16 739	1 674
Rypin (w.)	132	7 422	56
Skrwilno	123	6 120	50
Wąpielsk	93	4 091	44
Razem	586	44 652	76
Kujawsko - Pomorskie	17 972	2 089 992	116
Polska	312 679	38 478 602	123

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Spośród wszystkich gmin położonych na terenie ORSG, 3 cechowały się w latach 2004-2014 dodatnią dynamiką przyrostu liczby ludności, natomiast 3 ujemną. Najwięcej, bo 181 osób przybyło w tym okresie na terenie miasta Rypin. Największy ujemny wskaźnik przyrostu liczby mieszkańców odnotowano w gminie Wąpielsk (-2,43%). W analizowanym okresie na terenie ORSG liczba ludności wzrosła o 196 osób (0,4%), natomiast w województwie kujawsko-pomorskim dynamika zmiany ludności wyniosła 1,05%, a w Polsce 0,8%.

Tabela 4. Zmiana liczby ludności na terenie ORSG w latach 2004 i 2014

Jednostka terytorialna	Status jednostki	Liczba ludności (2004r.)	Liczba ludności (2014r.)	Dynamika
Brzuze	Gmina wiejska	5 344	5 424	1,50%
Rogowo	Gmina wiejska	4 762	4 856	1,97%
Rypin (m.)	Gmina miejska	16 558	16 739	1,09%
Rypin (w.)	Gmina wiejska	7 473	7 422	-0,68%
Skrwilno	Gmina wiejska	6 126	6 120	-0,10%
Wąpielsk	Gmina wiejska	4 193	4 091	-2,43%
Razem	Powiat	44 456	44 652	0,44%
Kujawsko - Pomorskie	Województwo	2 068 258	2 089 992	1,05%
Polska	Kraj	38 173 835	38 478 602	0,80%

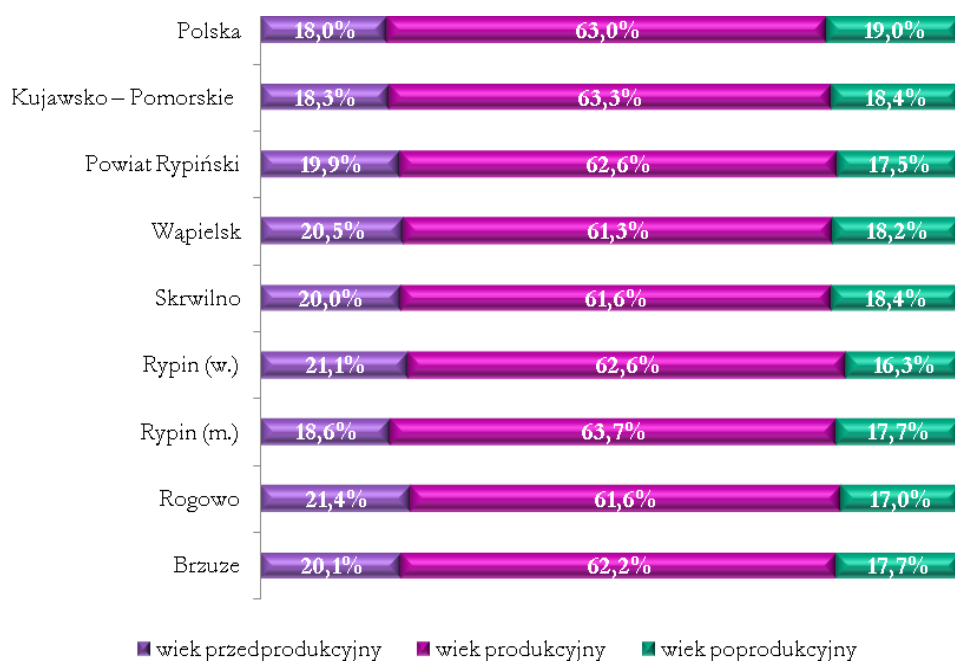
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura wiekowa ludności

W 2014r. ORSG Powiatu Rypińskiego zamieszkiwało 8 872 osób w wieku przedprodukcyjnym (19,9%), 27 951 osób w wieku produkcyjnym (62,6%) i 7 829 osób w wieku poprodukcyjnym (17,5%). Najwyższym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym (21,4%), a zarazem jednym z niższych wskaźników udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (17%) charakteryzuje się gmina Rogowo, bardzo podobnie sytuacja przedstawia się w gminie wiejskiej Rypin. Analiza wykazała, że najbardziej niekorzystnymi wartościami wskaźników cechują się gminy Skrwilno i Wąpielsk, które posiadają najwyższy wskaźnik udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (odpowiednio 18,4% i 18,2%). Analizując strukturę wiekową osób w poszczególnych gminach ORSG można zauważyć, że najwyższy udział mieszkańców w wieku produkcyjnym występuje w gminie miejskiej Rypin (63,7%).

Powiat Rypiński wyróżnia się wysoką wartością wskaźnika osób sędziwych w populacji osób w wieku poprodukcyjnym. Jest to druga najwyższa wartość wskaźnika wśród powiatów ziemskich województwa kujawsko-pomorskiego w analizowanym 2014r.

Wykres 1. Struktura wiekowa ludności na terenie ORSG w 2014r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2004-2014 na terenie ORSG udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się. Zwiększeniu uległ natomiast udział w strukturze mieszkańców w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. Analizując ostatnie lata można zauważyć, że wartość wskaźnika obciążenia demograficznego zmniejszyła się z poziomu 65,3 osób w roku 2004 do 59,8 osób w roku 2014. Wskaźnik ten informuje, ile osób w wieku nieprodukcyjnym przypada na 100 osób będących w wieku produkcyjnym.

Tabela 5. Obciążenie demograficzne i struktura ludności na terenie ORSG

Wiek	Obciążenie demograficzne
------	--------------------------

	2004		2014	
	Liczba osób	Udział w strukturze (%)	Liczba osób	Udział w strukturze (%)
Przedprodukcyjny	10 889	24,5%	8 872	19,9%
Produkcyjny	26 888	60,5%	27 951	62,6%
Poprodukcyjny	6 679	15,0%	7 829	17,5%
Obciążenie demograficzne	65,3	-	59,8	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najwyższym wskaźnikiem obciążenia demograficznego na terenie ORSG charakteryzuje się gmina Wąpielsk, najniższym zaś miasto Rypin.

Tabela 6. Obciążenie demograficzne w gminach ORSG Powiatu Rypińskiego w 2014 roku

Jednostka terytorialna	Status jednostki	Obciążenie demograficzne	
		2014	
		Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym	
Brzuze	Gmina wiejska		60,7
Rogowo	Gmina wiejska		62,5
Rypin (m.)	Gmina miejska		57,0
Rypin (w.)	Gmina wiejska		59,8
Skrwilno	Gmina wiejska		62,4
Wąpielsk	Gmina wiejska		63,1
ORSG	Powiat		59,8
Kujawsko - Pomorskie	Województwo		58,1
Polska	Kraj		58,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Badając wskaźnik obciążenia demograficznego na terenie ORSG na tle pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego można zauważyć, że obszar ten zajmuje 1-sze miejsce wśród powiatów ziemskich z wartością wskaźnika 59,8. Jest to również sytuacji bardzo niekorzystna świadcząca o starzeniu się społeczeństwa.

Tabela 7. Obciążenie demograficzne w Powiecie Rypińskim na tle pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w 2014r.

Jednostka terytorialna	Obciążenie demograficzne	
	2014	
	Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym	
Powiat bydgoski		54,8
Powiat toruński		55,4
Powiat inowrocławski		55,5
Powiat świecki		56,5
Powiat nakielski		56,5
Powiat włocławski		56,6
Powiat chełmiński		56,8
Powiat radziejowski		57,0
Powiat mogileński		57,1
Powiat grudziądzki		57,2
Powiat golubsko-dobrzyński		57,5
Powiat lipnowski		57,5
Powiat brodnicki		57,8
Powiat wąbrzeski		57,9
Powiat żniński		57,9
Powiat m. Toruń		58,0
Powiat tucholski		58,0
Powiat sępoleński		59,0
Powiat aleksandrowski		59,3
Powiat rypiński		59,8

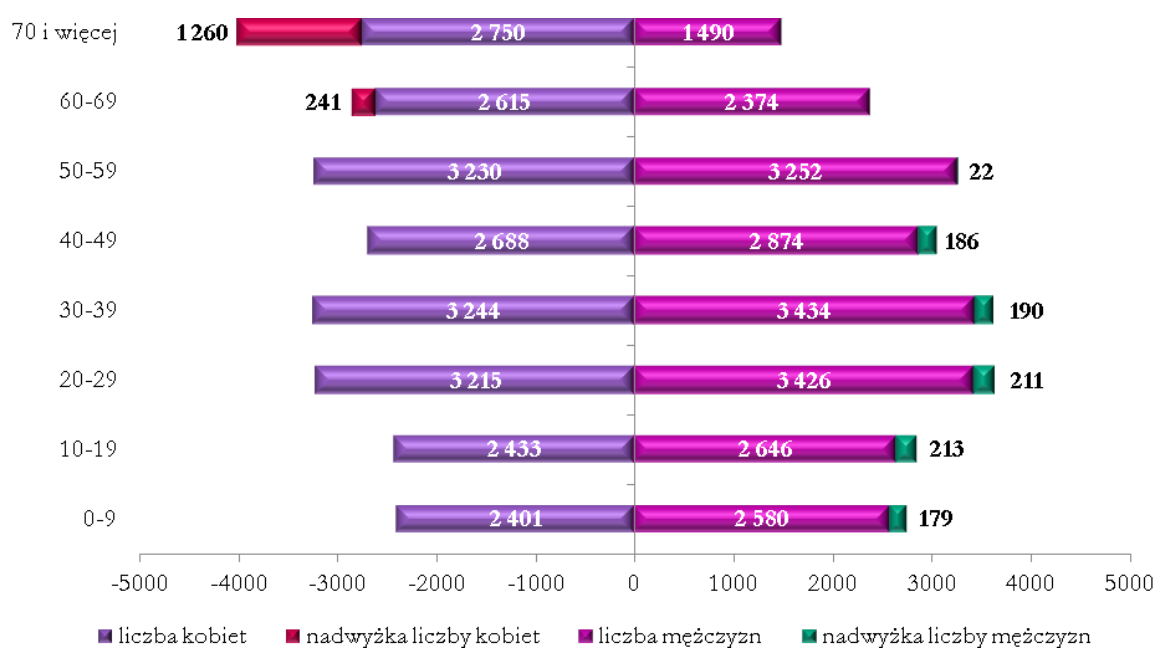
Powiat m. Włocławek	60,3
Powiat m. Grudziądz	60,7
Powiat m. Bydgoszcz	61,5
Kujawsko - Pomorskie	58,1
Polska	58,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura ludności ze względu na płeć

Analiza struktury ludności ORSG ze względu na płeć wykazała, że teren zamieszkuje 22 076 mężczyzn (49,44%) i 22 576 kobiety (50,56%). W przedziałach wiekowych od 0-59 przeważają mężczyźni. Nadwyżka kobiet występuje w przedziałach wiekowych od 60 roku życia.

Wykres 2. Struktura płci i wieku ludności na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego w 2014 roku

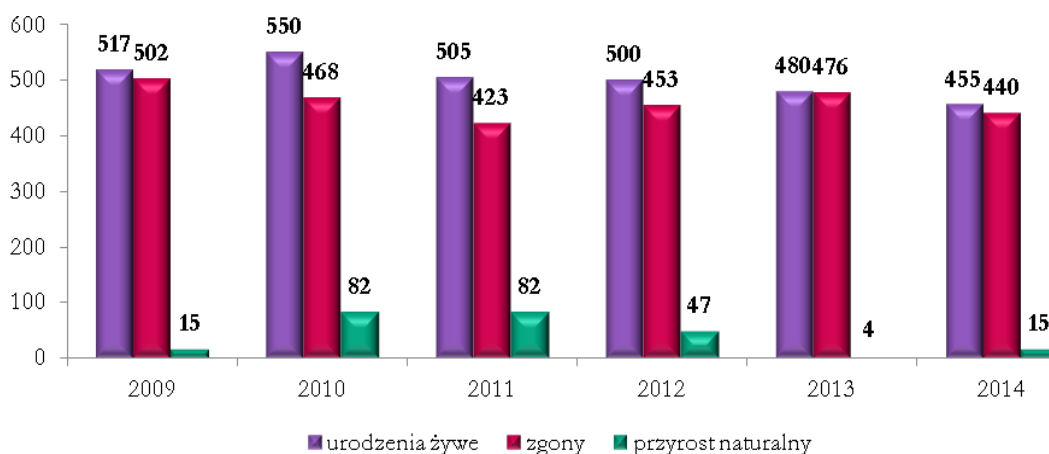

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ruch naturalny ludności

Na obszarze ORSG Powiatu Rypińskiego od kilku lat utrzymuje się dodatni przyrost naturalny. W analizowanym okresie najlepsza sytuacja miała miejsce w latach 2010r. oraz 2011r. Poza tym łatwo można zauważyć, że przyrost naturalny w latach 2010-2013 utrzymuje tendencję spadkową. Badając ruch naturalny w poszczególnych latach można zauważyć, że dodatni przyrost naturalny w 2011r. odnotowano w każdej gminie należącej do Powiatu Rypińskiego.

Wykres 3. Ruch naturalny na obszarze ORSG Powiatu Rypińskiego w latach 2009-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Migracje ludności

Znacznie bardziej niekorzystnie niż w przypadku ruchu naturalnego ludności, przedstawia się sytuacja odnośnie migracji. W okresie ostatnich 5 lat saldo migracji zagranicznych na obszarze ORSG Powiatu Rypińskiego jest nieprzerwanie ujemne, ta sama sytuacja dotyczy także migracji wewnętrznych. Analizując sytuacje w poszczególnych gminach można zauważyć, że w żadnej z nich nie miało miejsca dodatnie saldo migracji. Jedynie w gminie wiejskiej Rypin liczba osób, które zamieszkały na teren Gminy zrównała się z liczbą osób, które wymeldowały się z jej obszaru. Najgorsza sytuacja w zakresie migracji ludności miała miejsce w gminie miejskiej Rypin (-89).

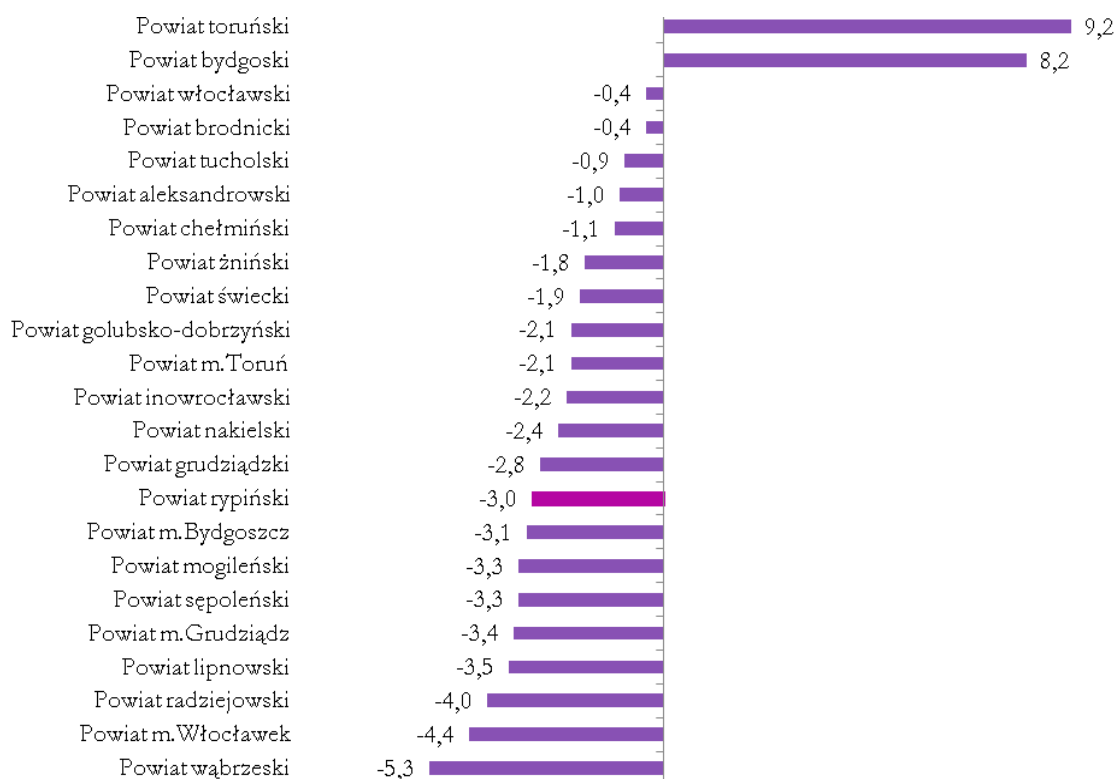
Wykres 4. Migracje na obszarze ORSG Powiatu Rypińskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poniższy wykres obrazuje sytuację Powiatu Rypińskiego na tle pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego. Jak można zauważyć Powiat Rypiński wyróżnia się na tle powiatów ziemskich szóstą najniższą wartością współczynnika salda migracyjnego, który wynosi -3,0.

Wykres 5. Saldo migracji na 1000 osób w Powiecie Rypińskim na tle pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w 2014r.

Prognoza liczby ludności

Prognozy liczby ludności wskazują, że do roku 2035 liczba mieszkańców na terenie ORSG zmniejszy się o 8,1%. Najbardziej widoczny spadek będzie można zaobserwować w grupie mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, gdzie liczba mężczyzn zmniejszy się o 25%, a kobiet o 22%. Spadek liczebności odnotuje się także w grupie osób w wieku produkcyjnym. Powszechnie występujący trend „starzenia się”, wyrażający się większym udziałem osób starszych w społeczeństwie, wpłynie także na strukturę demograficzną ORSG. Dynamika przyrostu w latach 2014-2035 dla osób w wieku poprodukcyjnym wyniesie dla mężczyzn aż 57%, natomiast dla kobiet 2%.

Tabela 8. Prognoza liczby ludności na terenie ORSG na 2035 rok

Liczba osób w wieku	2014		2035		Dynamika	
	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
Powiat Rypiński						
Przedprodukcyjnym	4 608	4 264	3 443	3 306	-25,28%	-22,47%
Produkcyjnym	15 004	12 947	13 119	11 835	-12,56%	-8,59%
Poprodukcyjnym	2 464	5 365	3 857	5 483	56,53%	2,20%
Województwo Kujawsko – Pomorskie						
Przedprodukcyjnym	196 764	186 413	154 005	145 503	-21,73%	-21,95%
Produkcyjnym	696 880	625 075	618 753	592 563	-11,21%	-5,20%
Poprodukcyjnym	119 234	265 626	176 045	272 815	47,65%	2,71%

Polska						
Przedprodukcyjnym	3 562 650	3 380 346	2 865 162	2 702 787	-19,58%	-20,04%
Produkcyjnym	12 783 738	11 446 424	11 522 258	11 046 970	-9,87%	-3,49%
Poprodukcyjnym	2 273 421	5 032 023	3 275 604	5 063 990	44,08%	0,64%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Położenie Powiatu nie jego mocną stroną. Znajduje się on w dość dużych odległościach od Bydgoszczy i Torunia – miast stanowiących największe ośrodki gospodarcze, akademickie i kulturalne województwa. W związku z powyższym Powiat nie ma takich możliwości czerpania korzyści z tych ośrodków, jak Powiaty znajdujące się w ich bezpośrednim sąsiedztwie.
2	Położenie geograficzne Powiatu może być jedną z głównych przyczyn migracji ludności. Mimo faktu, że najwięcej osób ubyło z terenu Miasta Rypin, nie można zaobserwować tendencji osiedlenia się ludności na obszarze podmiejskim. Nie pozostaje to w zgodzie z ogólnokrajowym trendem suburbanizacji (wyludniania się miast i osiedlania się ludności na terenie podmiejskim).
3	Struktura wiekowa mieszkańców w poszczególnych gminach obszaru jest w zasadzie jednolita i zbliżona do struktury wiekowej mieszkańców województwa i kraju. Według danych statystycznych osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowią 20%, w wieku produkcyjnym 63%, poprodukcyjnym 17% - jednak dane te nie odzwierciedlają rzeczywistej sytuacji, gdyż bardzo wiele osób młodych jest jedynie zameldowanych na terenie powiatu, a faktycznie tam nie mieszka.
4	Z prognoz demograficznych jednoznacznie wynika, że społeczeństwo obszaru się starzeje, co jest też trendem ogólnopolskim. W przeciągu kolejnych 20 lat liczba mieszkańców zmniejszy się o 7 184 osoby, jednocześnie znacząco zwiększy się liczba osób w wieku poprodukcyjnym (o ponad 35%). W związku z powyższym należy podjąć działania zwiększające dostępność do usług opiekuńczych nad osobami starszymi oraz wpływające na poprawę sytuacji demograficznej obszaru.

Rynek pracy

Podmioty gospodarcze

W 2013 roku na terenie ORSG w sektorze publicznym i prywatnym działały łącznie 3 363 podmioty. Ich liczba wzrosła o 0,4% w porównaniu z rokiem 2010. Najwięcej, bo aż 56,4% podmiotów z całego ORSG, prowadzi działalność na terenie gminy miejskiej Rypin. W analizowanym okresie największy przyrost liczby podmiotów gospodarczych odnotowano w gminie wiejskiej Rypin (9,1%). W 2013 roku liczba przedsiębiorstw zmalała tylko w mieście Rypin o 39 podmiotów w stosunku do roku 2010. Najwyższym wskaźnikiem liczby podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym charakteryzuje się miasto Rypin (175,1), a najniższym gmina Wąpielsk (73,3). Wskaźniki wyliczone dla całego ORSG są niższe niż wskaźniki dla województwa i całego kraju.

Tabela 9. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego

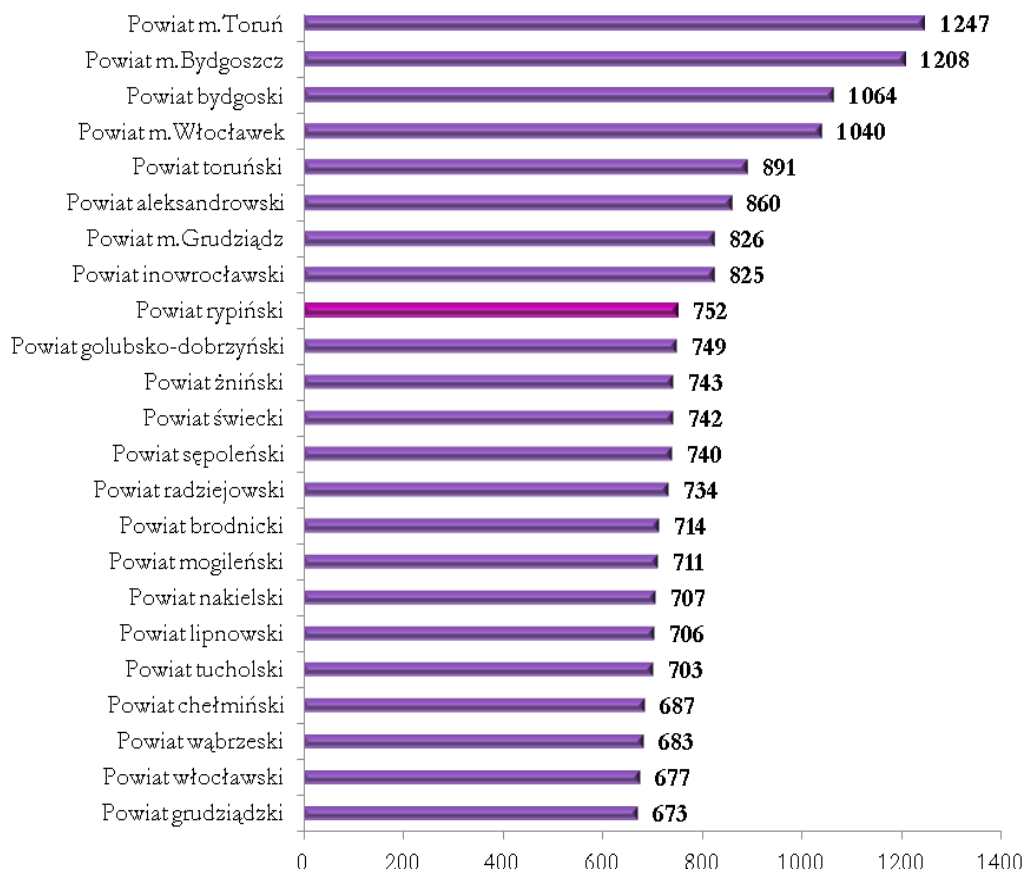
Jednostka terytorialna	Ogólna liczba				Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym		
	2010	2013	Zmiana ilościowa	Zmiana procentowa	2010	2013	Zmiana procentowa
Brzuze	258	266	8	3,1%	76,5	78,7	2,9%
Rogowo	297	298	1	0,3%	100,4	99,2	-1,2%
Rypin (m.)	1 935	1 896	-39	-2,0%	173,8	175,1	0,7%
Rypin (w.)	350	382	32	9,1%	77,2	82,4	6,7%
Skrwilno	336	336	0	0%	88,9	89,8	1,0%
Wąpielsk	175	185	10	5,7%	69,2	73,3	5,9%
ORSG	3 351	3 363	12	0,4%	118,4	119,6	2,1%
Kujawsko-Pomorskie	186 007	191 252	5 245	2,8%	137,1	143,5	4,7%
Polska	3 909 802	4 070 259	160 457	4,1%	157,5	166,7	5,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poziom aktywności gospodarczej Powiatu można ocenić jako przeciętny. Analizując wartości wskaźnika liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON przypadających na 10 tys. mieszkańców we wszystkich powiatach województwa kujawsko-pomorskiego można zauważyć, że Powiat Rypiński zajmuje 9 miejsce. Wskaźnik ten na koniec 2013 roku wynosił dla Powiatu 752.

Jednakże dokonując porównania liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na terenie ORSG w 2014r. do 2010r. można zauważyć, że dynamika przyrostu liczby przedsiębiorstw jest bardzo niska w porównaniu z analogicznym wskaźnikiem dla pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego. Pod tym względem Powiat Rypiński zajmuje ostatnie miejsce wśród 19 powiatów ziemskich.

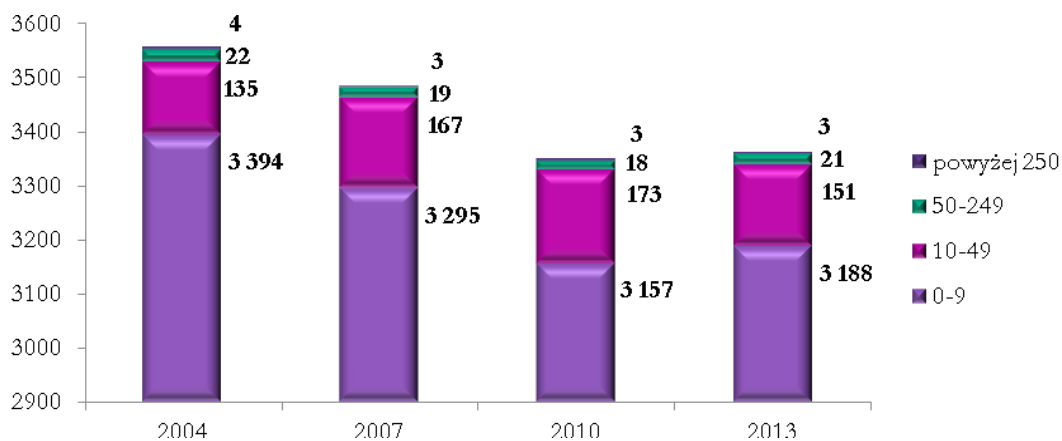
Wykres 6. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w województwie kujawsko-pomorskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

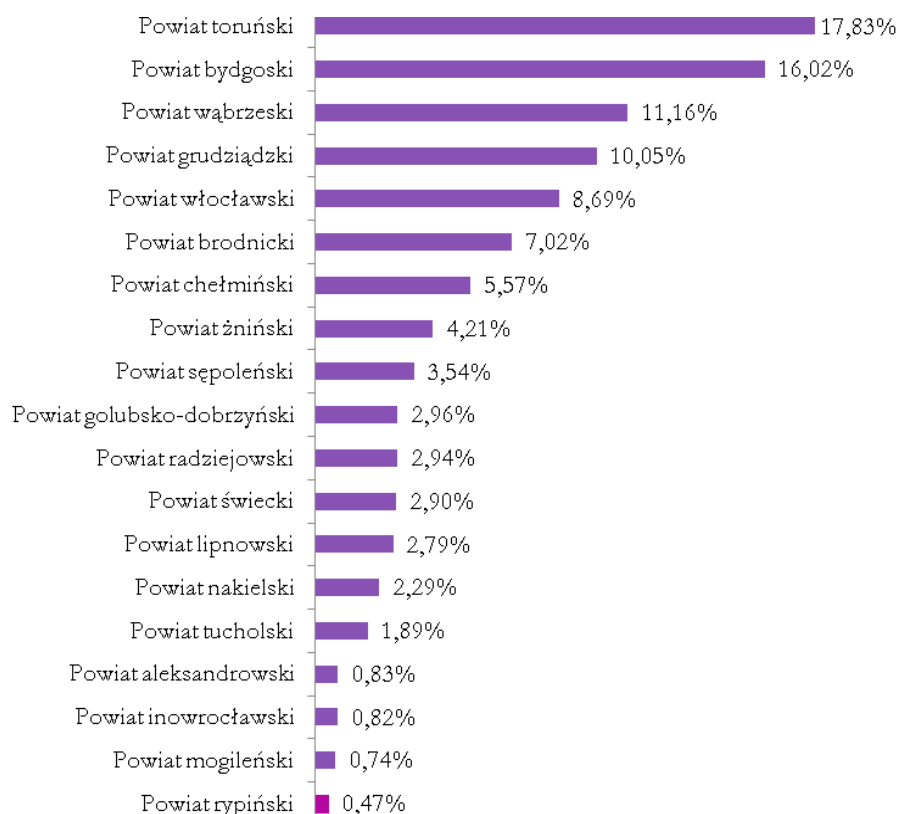
Badając przedsiębiorstwa Powiatu pod względem ich wielkości można uznać, że od 2004 roku utrzymuje się w zasadzie jednolita struktura. Zdecydowana większość to mikroprzedsiębiorstwa, które w roku 2013 stanowiły prawie 95% wszystkich firm. Niespełna 4,5% stanowiły małe przedsiębiorstwa. Strukturę tę uzupełniają średnie i duże przedsiębiorstwa (odpowiednio 0,62% i 0,09%).

Wykres 7. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego wg wielkości przedsiębiorstwa w latach 2004, 2007, 2010 i 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 8. Dynamika przyrostu liczby podmiotów gospodarczych w 2014r. w porównaniu do 2010r. na obszarze powiatów ziemskich województwa kujawsko-pomorskiego

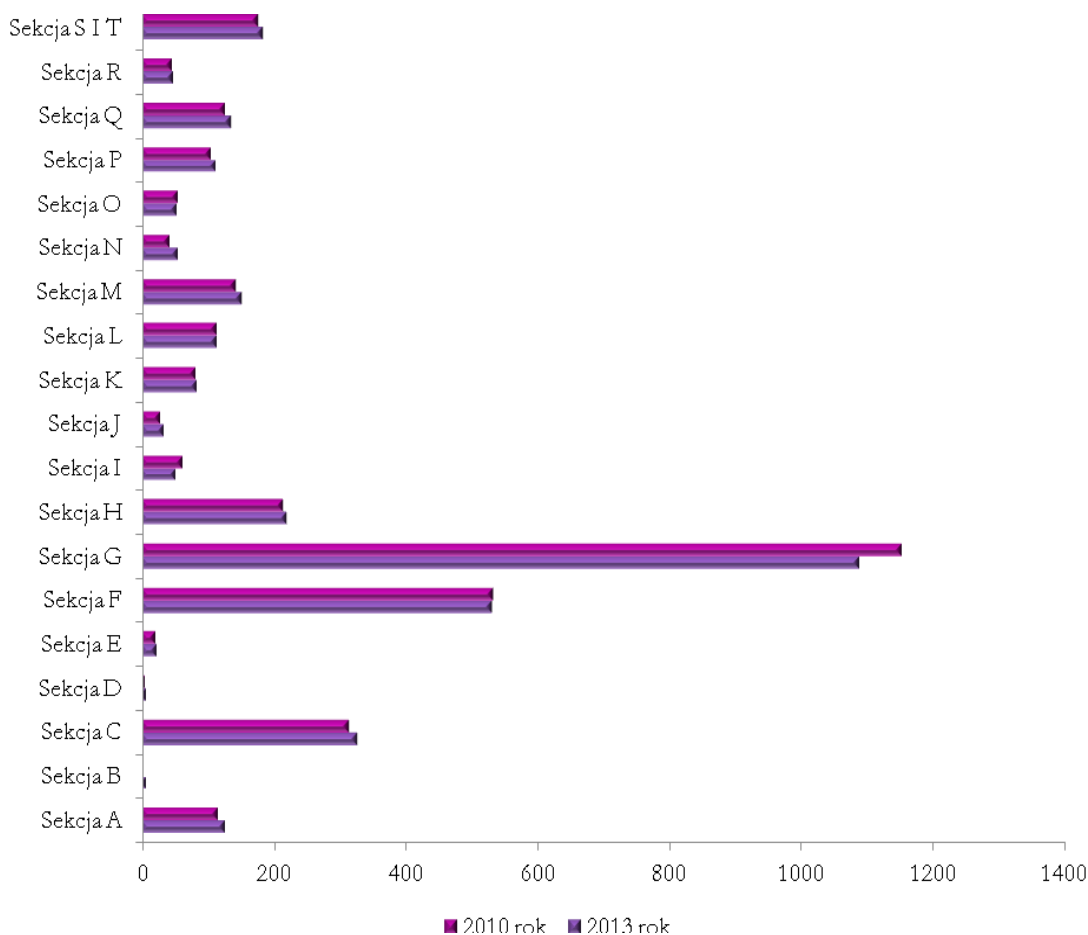
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najważniejsze branże przemysłu i usług

Dokonując analizy podmiotów gospodarki narodowej według sekcji i działów PKD można zauważyć, że najwięcej podmiotów zajmuje się **handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów samochodowych** (sekcja G) – w branży tej działa ponad 32% wszystkich firm funkcjonujących na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego. Drugą branżą, w której działalność gospodarczą prowadzi niespełna 16% przedsiębiorstw jest budownictwo (sekcja F), a trzecią w kolejności – przetwórstwo przemysłowe – ok. 10% (sekcja C).

Porównując liczbę podmiotów gospodarczych funkcjonujących na ORSG Powiatu Rypińskiego w latach 2010 i 2013 można zauważyć, że spośród ww. sekcji, jedynie w branży przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) wzrosła liczba podmiotów gospodarczych. Natomiast w branży zajmującej się handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów samochodowych (sekcja G) oraz w budownictwie (sekcja F) nastąpił spadek liczby podmiotów gospodarczych.

Wykres 9. Podmioty gospodarki narodowej na terenie OSGR według sekcji PKD w latach 2010 i 2013

Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo

Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie

Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe

Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych

Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją

Sekcja F – Budownictwo

Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle

Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa

Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi

Sekcja J – Informacja i komunikacja

Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa

Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości

Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna

Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne

Sekcja P – Edukacja

Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją

Sekcja S – Pozostała działalność usługowa

Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

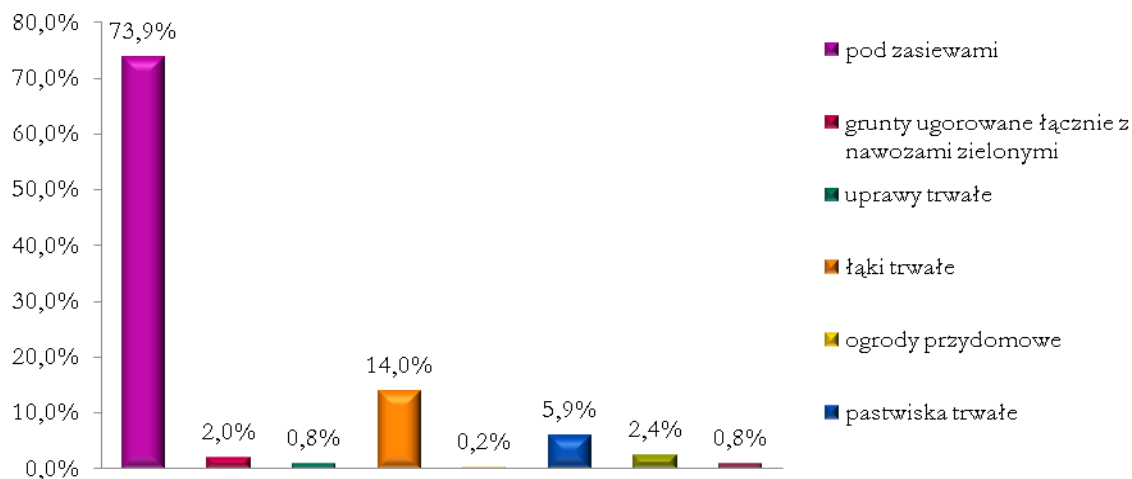
Ważny dział gospodarki Powiatu Rypińskiego stanowi **rolnictwo**.

Użytki rolne stanowią 73,9% ogólnej powierzchni gruntów w powiecie. Obszar generalnie cechuje się wysokimi walorami przyrodniczymi i predyspozycjami do rozwoju funkcji rolniczej,

jednakże predyspozycje poszczególnych gmin różnią się między sobą. Najmniej korzystne warunki do produkcji rolnej występują w gminie Rogowo. Większość gleb, to gleby słabej jakości. Najlepsze warunki dla rozwoju rolnictwa występują w gminach Brzuze i Wąpielsk.

Użytki rolne w 2010 roku² zajmowały w powiecie 36 243 hektarów. Najwięcej użytków rolnych było w gminie wiejskiej Rypin – 9 389 ha oraz w gminie Skrwilno – 7 533 ha. Spośród gmin wiejskich, najmniej użytków rolnych było w gminie Wąpielsk – 5 472 ha. Strukturę użytkowania gruntów rolnych ORSG przedstawia poniższy wykres.

Wykres 10. Użytkowanie gruntów rolnych na ORSG Powiatu Rypińskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powszechnego Spisu Rolnego z 2010r.

Zgodnie z danymi Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku na terenie ORSG znajdowało się 3 335 gospodarstw rolnych. Najwięcej – 790 gospodarstw znajdowało się w gminie Skrwilno, najmniej w mieście Rypin – 152.

Analizując gospodarstwa rolne pod względem wielkości można zauważyć, że w powiecie rypińskim największy udział miały gospodarstwa liczące od 1 do 5 ha – 30,7% oraz gospodarstwa od 5 do 10 ha – 31,2%. Gospodarstw powyżej 15 ha było 20,1%. Najmniej gospodarstw to gospodarstwa w przedziale od 10 – 15 ha.

Na terenie ORSG duże znaczenie ma chów trzody chlewnej i bydła oraz uprawa buraka cukrowego i zbóż. Na podstawie danych z Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku można zauważyć, że gospodarstwa zajmujące się hodowlą bydła cechują się wysoką liczbą zwierząt gospodarskich przypadającą na jedno gospodarstwo. W przypadku całego Powiatu jest to 18 sztuk, województwa 17 sztuk, a kraju – 11. Podobnie jest w przypadku gospodarstw zajmujących się hodowlą trzody chlewnej – w przypadku całego Powiatu na jedno gospodarstwo przypada 48 sztuk, województwa 64 sztuki, a kraju – 38. Liczba hektarów przypadających na jedno gospodarstwo, na których uprawiane są zboża na terenie Powiatu (6,1 ha) jest wyższa w porównaniu do kraju (5,9 ha), a niższa od średniej dla województwa (9,5 ha). Uprawa buraka cukrowego kształtuje się na poziomie niższym niż w województwie i kraju, podobnie jest w przypadku produkcji rzepaku i rzepiku.

² Dane z Powszechnego Spisu Rolnego z 2010r.

O ważności rolnictwa dla gospodarki obszaru świadczy duża liczba firm wymienianych wśród największych pracodawców tego regionu, które działają właśnie w branży rolniczej bądź też w branżach pochodnych, takich jak chociażby branża spożywcza, czy obsługa rolnictwa (m. in. naprawa sprzętu rolniczego).

Na terenie Powiatu Rypińskiego znacząca większość przedsiębiorstw to firmy z sektora MSP. Działalność największych podmiotów gospodarczych skupiona jest przede wszystkim w mieście Rypinie. Firmy znajdujące się na terenie powiatu specjalizują się głównie w branżach przemysłu metalowego, rolno-spożywczego, odzieżowego oraz w branży budowlanej i transportowej. **Lista największych pracodawców stanowi tabela 1 w załączniku nr 1 do niniejszej Strategii.**

Działalność przedsiębiorstw w obszarach inteligentnych specjalizacji

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 zakłada szczególne wsparcie dla branż zgodnych z tzw. inteligentnymi specjalizacjami regionu kujawsko-pomorskiego. Inteligentne specjalizacje są to obszary, które mają szczególnie istotny wpływ na rozwój gospodarczy regionu oraz posiadają silne zaplecze naukowe prowadzące wysoko zaawansowane badania, które mogą stanowić podstawę radykalnego rozwoju innowacyjności przedsiębiorstw³.

W województwie kujawsko-pomorskim wyłoniono osiem następujących inteligentnych specjalizacji:

- Najlepsza bezpieczna żywność - przetwórstwo, nawozy i opakowania
- Medycyna, usługi medyczne i turystyka zdrowotna
- Motoryzacja, urządzenia transportowe i automatyka przemysłowa
- Narzędzia, formy wtryskowe, wyroby z tworzyw sztucznych
- Przetwarzanie informacji, multimedia, programowanie, usługi ICT
- Biointeligentna specjalizacja - potencjał naturalny, środowisko, energetyka
- Transport, logistyka, handel - szlaki wodne i lądowe
- Dziedzictwo kulturowe, sztuka, przemysły kreatywne

Analizując największych pracodawców na terenie Powiatu Rypińskiego można wyłonić niewielu, którzy prowadzą działalność gospodarczą w branżach zgodnych z inteligentnymi specjalizacjami, m.in. Hodowla Bylin „KOCK” oraz Hadepol Flexo Sp. Z o.o.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Istotną kwestią jest stan innowacyjności w przedsiębiorstwach i ich wola zwiększania konkurencyjności poprzez wprowadzanie nowych produktów, usług czy sposobów produkcji. W latach 2007-2013 Program Innowacyjna Gospodarka był programem skierowanym przede wszystkim do przedsiębiorców, którzy zamierzają realizować innowacyjne projekty związane z badaniami i rozwojem, nowoczesnymi technologiami, inwestycjami o dużym znaczeniu dla gospodarki lub wdrażaniem i stosowaniem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Jeśli pominąć miasta na prawach powiatu ze względu na ich specyfikę i liczbę funkcjonujących w nich przedsiębiorstw, Powiat Rypiński pod względem liczby podpisanych umów zajmuje ostatnią

³ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014-2020

pozycję (10 umów) wśród 19 powiatów ziemskich. Jednak biorąc pod uwagę wartość całkowitą podpisanych umów jest to miejsce 16 (z kwotą 11,48 mln zł), zaś pod względem wartości całkowitej projektów zamkniętych do dnia 30 czerwca 2014r. – miejsce 12 (z kwotą 4,78 mln zł).

Tabela 10. Innowacyjność przedsiębiorstw na bazie projektów zrealizowanych w ramach POIG 2007-2013

Jednostka terytorialna	Podpisane umowy o dofinansowanie	Wartość całkowita podpisanych umów o dofinansowanie	Wartość całkowita projektów zakończonych
		Wartość ogółem (wydatki kwalifikowalne + niekwalifikowalne)	Wartość ogółem (wydatki kwalifikowalne + niekwalifikowalne)
	szt.	mln zł	mln zł
Woj. kujawsko-pomorskie	917	2543,59	966,01
Powiat bydgoski	72	204,28	78,18
Powiat toruński	47	28,76	11,06
Powiat m.Bydgoszcz	217	851,43	189,21
Powiat m.Toruń	167	624,87	230,39
Powiat brodnicki	24	12,59	0,90
Powiat chełmiński	22	22,25	16,66
Powiat golubsko-dobrzyński	17	2,86	0,23
Powiat grudziądzki	13	66,13	25,01
Powiat sępoleński	21	18,82	4,70
Powiat świecki	22	4,04	2,40
Powiat tucholski	16	48,82	29,18
Powiat wąbrzeski	17	15,02	11,87
Powiat m.Grudziądz	16	47,08	33,64
Powiat aleksandrowski	27	17,72	7,47
Powiat inowrocławski	65	125,39	40,25
Powiat lipnowski	11	4,59	0,02
Powiat mogileński	17	17,58	0,18
Powiat nakielski	25	169,21	176,52
Powiat radziejowski	17	17,10	4,82
Powiat rypiński	10	11,48	4,78
Powiat włocławski	33	29,27	27,01
Powiat żniński	14	14,04	4,36
Powiat m.Włocławek	24	143,83	65,18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Instytucje otoczenia biznesu

Na terenie ORSG od 2002 roku działa Rypińskie Zrzeszenie Przedsiębiorców i Pracodawców. Celem Zrzeszenia jest rozwijanie i propagowanie działań sprzyjających rozwojowi działalności gospodarczej, współpraca i wzajemna pomoc członków Zrzeszenia, wymiana doświadczeń, doradztwo prawne i organizacyjne oraz realizacja szkoleń dla członków Zrzeszenia w zakresie prowadzonej działalności.

Ważną rolę w rozwoju lokalnej przedsiębiorczości odgrywa Izba Przemysłowo – Handlowa oddział w Rypinie, zrzeszająca 20 przedsiębiorców. Przedsiębiorców z terenu Powiatu wspiera także Kujawsko – Pomorski Fundusz Pożyczkowy w Toruniu oraz Toruński Fundusz Poręczeń Kredytowych.

Oferta terenów inwestycyjnych

O potencjale gospodarczym danego obszaru w dużej mierze decyduje dostępność terenów inwestycyjnych dla nowych inwestorów. Poniższa tabela zawiera zestawienie informacji na temat oferty takich terenów w poszczególnych gminach ORSG. W większości są to tereny, które znajdują się w rękach prywatnych.

Tabela 11. Oferta terenów inwestycyjnych na ORSG Powiatu Rypińskiego

Jednostka terytorialna	Oferta terenów inwestycyjnych
Brzuze	Dwie działki w miejscowości Ostrowite o powierzchni około 3,20 ha i 2,17 ha.
	Działka w miejscowości Ugoszcz o powierzchni około 1,28 ha objęta miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego o funkcji usług sportowo - rekreacyjnych.
	Działka w miejscowości Brzuze o powierzchni około 1,15 ha objęta miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego o funkcji wypoczynkowo – rekreacyjnej.
	Działka w miejscowości Ostrowite stanowiąca własność prywatną o powierzchni łącznej 16,11 ha.
Rogowo	Działki rozproszone po całej gminie, przeznaczone pod budownictwo jednorodzinne.
	Teren Gminnego Ośrodka Wypoczynkowego Sitnica.
	Trzy działki w miejscowości Nadróż o powierzchni 10,51 ha, 3,03 ha i 4,97 ha. Są one własnością Starostwa Powiatowego w Rypinie.
Rypin (m.)	Grunty położone przy ul. Bohaterów Czerwca 1956r. (1,5 ha) – są to tereny położone w dzielnicy przemysłowo-składowej przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na lokalizację obiektów produkcyjnych, magazynów i składów oraz zabudowę usługową,
	Grunty położone przy ul. Dworcowej (3,5 ha) - tereny przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na lokalizację zabudowy produkcyjno-usługowej i magazynowo-składowej oraz zabudowę administracyjno-socjalną.
	Grunty położone przy ul. Sportowej (1,7 ha) - teren obecnie nie użytkowany. Bez planu zagospodarowania przestrzennego. Część działki została przeznaczona pod budowę nowej Komendy Policji.
	Grunty położone przy ul. Osiedle Sportowe (1,8 ha). Grunty nie są ujęte w planie zagospodarowania przestrzennego oraz nie jest określone ich przeznaczenie.
	Grunty położone przy ul. Bielawki - tereny o powierzchni 9,06 ha położone w dzielnicy przemysłowo-składowej, objęte Pomorską Specjalną Strefą Ekonomiczną przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na lokalizację obiektów produkcyjnych, składów i magazynów, zabudowę usługową. Tereny te zostały w całości sprzedane przez miasto, jednak część (5,5 ha) została zagospodarowana, a pozostałe tereny (3,5 ha) czekają na inwestora.
Rypin (w.)	Działka o powierzchni około 1,90 ha, która znajduje się w miejscowości Dylewo, przeznaczona w m.p.z.p pod funkcję produkcyjno-usługową.
	Nieruchomości w miejscowości Puszcza Miejska o łącznej powierzchni około 37 ha przeznaczona w m.p.z.p pod funkcję produkcyjno-usługową.
	Nieruchomości w miejscowości Puszcza Miejska o łącznej powierzchni 20 ha będące własnością Miasta Rypin.
Skrwilno	Gmina Skrwilno planuje zakup działek pod teren inwestycyjny. Planuje się

	utworzenie strefy ekonomicznej.
Wąpielsk	Teren po byłej bazie SKR w centrum Wąpielska.
	Teren po byłym GS w Radzikach Dużych.
	Teren po byłej bazie SKR w Półwiesku Małym.

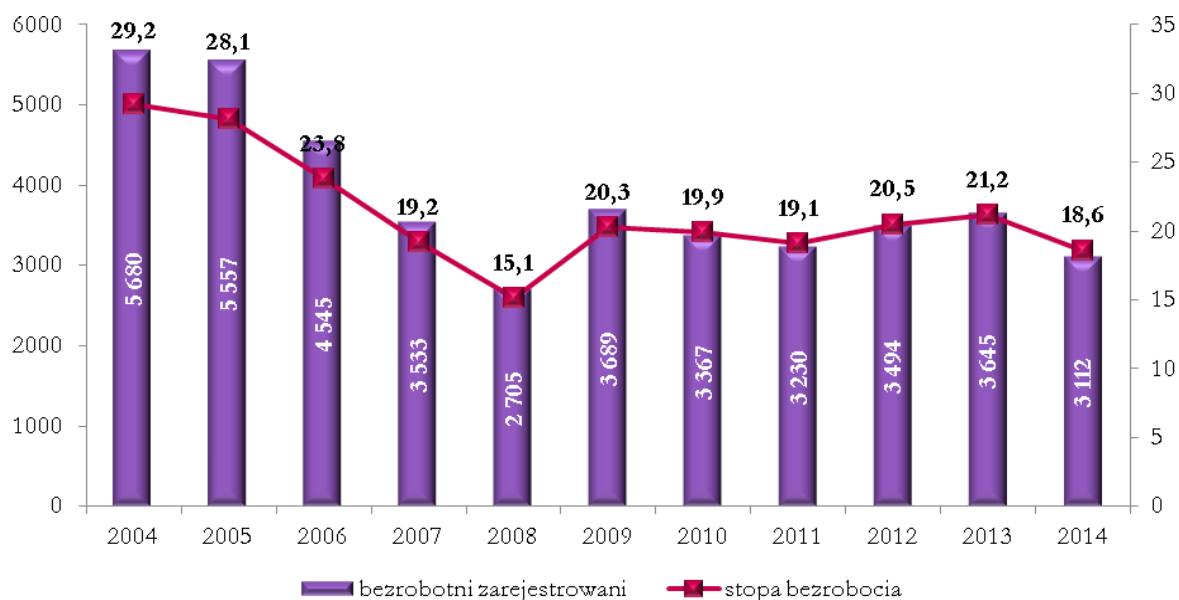
Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Bezrobocie

Dokonując diagnozy lokalnego rynku pracy, należy zwrócić uwagę na temat bezrobocia.

W 2014 roku na terenie ORSG odnotowano stopę bezrobocia na poziomie 18,6%. Była ona znacznie wyższa od stopy bezrobocia w województwie (15,7%) oraz w kraju (11,5%). Analizując lata 2004-2014 można zauważyć, że najniższą stopę bezrobocia odnotowano w roku 2008 (15,1%). Był to czas stosunkowo dobrej koniunktury gospodarczej, zarówno w Polsce, jak i na świecie. Pogorszenie sytuacji ekonomicznej polskiej gospodarki na skutek globalnego kryzysu wpłynęło na wzrost liczby bezrobotnych nie tylko w kraju, ale także na terenie ORSG. Na przełomie lat 2009-2014 stopa bezrobocia oscylowała w granicach 19-21%.

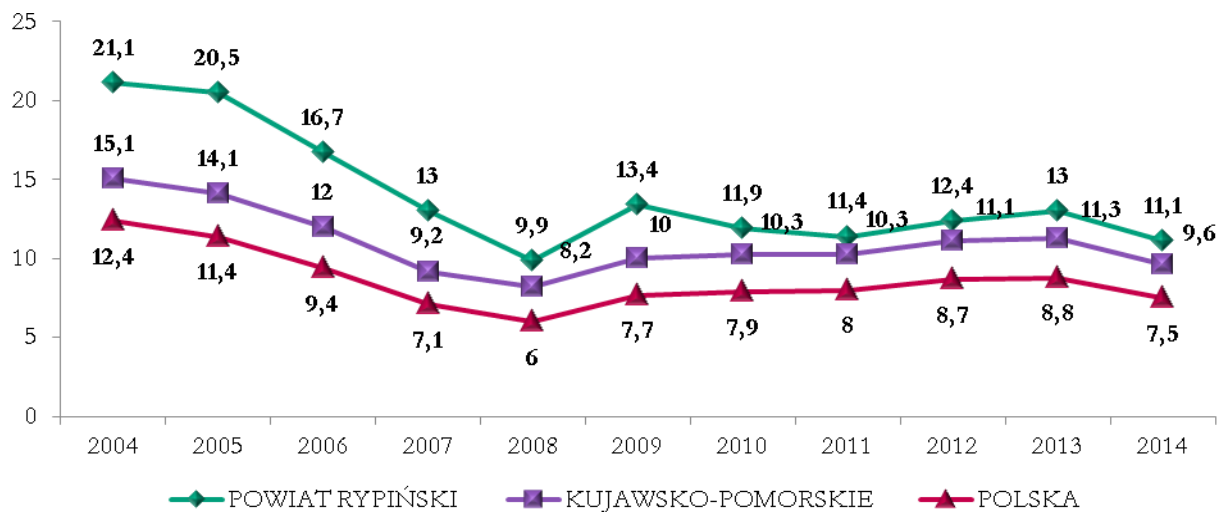
Wykres 11. Bezrobotni zarejestrowani oraz stopa bezrobocia na terenie ORSG

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2014r. na terenie ORSG na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 11 osób bezrobotnych – w kraju było to 7 osób, a w województwie 9.

Wykres 12. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba osób bezrobotnych zamieszkujących teren ORSG w 2014 roku wyniosła 3 112, z czego 64% to kobiety. W grupie mieszkańców pozostających bez pracy przeważały osoby bezrobotne przez okres do roku. 60,4% wszystkich bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej oraz zasadniczym zawodowym. Najwięcej osób pozostających bez pracy to osoby w przedziale wiekowym 25-34 lata.

Tabela 12. Bezrobotni wg płci, wykształcenia i czasu pozostawania bez pracy w 2014r.

Jednostka terytorialna	Liczba osób bezrobotnych			Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy		Bezrobotni wg wykształcenia					Bezrobotni wg wieku				
	ogółem	mężczyźni	kobiety	do roku	pow. roku	wyższe	zawodowe policealne i średnie	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i poniżej	18-24	25-34	35-44	45-54	55 i więcej
Brzuze	416	153	263	239	177	27	91	52	109	137	102	110	80	77	47
Rogowo	343	124	219	213	130	28	77	32	81	125	76	114	57	58	38
Rypin (m.)	1 177	428	749	691	486	110	245	127	260	435	209	322	242	229	175
Rypin (w.)	503	176	327	305	198	39	99	48	93	224	101	162	99	82	59
Skrwilno	397	137	260	225	172	41	101	38	68	149	86	125	86	53	47
Wąpielsk	276	101	175	134	142	9	48	20	67	132	70	45	27	39	142
ORSG	3 112	1 119	1 993	1 807	1 305	254	661	317	678	1 202	644	896	624	551	397
Kujawsko – Pomorskie	127 111	57 033	70 078	73 411	53 700	10 390	24 473	12 341	38 653	41 254	22 156	35 099	27 784	24 014	18 058
Polska	1 825 180	885 532	939 648	1 065 124	760 056	225 441	401 041	191 855	504 267	502 576	301 952	509 411	382 125	339 614	292 078

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP

Potrzeby rynku pracy – zawody deficytowe⁴

Rynek pracy jest jednym z podstawowych odbiorców efektów systemu edukacji. Wchodzenie młodych osób na rynek pracy jest uwarunkowane wielkością i strukturą popytu na pracę, a on zależy od wielu czynników, takich jak zmiany gospodarcze, postęp technologiczny czy rozwój gospodarki opartej na wiedzy.

Poziom bezrobocia w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w Powiecie Rypińskim jest dużo wyższy niż średnia krajowa. Także pod względem innowacyjności województwo kujawsko-pomorskie znajduje się poniżej średniej krajowej.

Analizując potrzeby lokalnego rynku pracy, Powiatowy Urząd Pracy w Rypinie zwraca się z pisemnymi wnioskami do instytucji i przedsiębiorstw o opinie i sugestie pod kątem zapotrzebowania na pracowników. Tworząc zestawienie zawodów deficytowych i nadwyżkowych, w celu uzyskania pełnego obrazu istniejącej sytuacji, prowadzone analizy oparte są także na wynikach przeprowadzonych monitoringów lokalnego (powiat) i regionalnego (województwo) rynku pracy w roku poprzednim. Ponadto uwzględniają one stosowne zapisy dokumentów strategicznych regionu.

Analizując oferty zgłaszane w ostatnich latach do Powiatowego Urzędu Pracy w Rypinie można zauważyć, że w czołówce znajdują się oferty na stanowiska nie wymagające wysokich kwalifikacji, tj. w zawodach: robotnik gospodarczy, pozostali pracownicy obsługi biurowej, sprzedawca, robotnik budowlany, robotnik drogowy, szwaczka, kierowca samochodu ciężarowego, sprzątaczkę biurową, murarz, ślusarz, magazynier, spawacz, tynkarz, pomoc kuchenna, elektryk, mechanik/technik pojazdów samochodowych, agrobiznes, operator maszyn i pojazdów rolniczych, technik architektury krajobrazu, technik ogrodnik. Wiele z tych ofert dotyczyło miejsc aktywizacji zawodowej, tj. tzw. prac subsydiowanych, w których skład wchodzi: prace interwencyjne, roboty publiczne, wyposażenie/doposażenie stanowiska pracy dla bezrobotnego, staże i prace społeczne. Wśród ofert niesubsydiowanych zgłaszano zapotrzebowanie przede wszystkim na prace w zawodach: kierowca samochodu ciężarowego, spawacz, szwaczka, murarz, robotnik budowlany, tynkarz, ślusarz, elektryk, sprzedawca.

Kondycja przedsiębiorstw. Bariery i potrzeby rozwojowe

Aby poznać aktualną kondycję finansową lokalnych firm oraz ich potrzeby i bariery rozwojowe, wpływające w ogromnym stopniu na rozwój gospodarczy obszaru, przeprowadzono ankietę wśród przedsiębiorstw. **Wzór ankiety stanowi tabela 2 w załączniku nr 1 do niniejszej Strategii.**

Największą grupę respondentów, bo aż 35% stanowiły małe przedsiębiorstwa. W ankiecie wzięły udział także osoby samozatrudnione (22%), mikroprzedsiębiorstwa (26%), średnie firmy (9%) i dwa duże przedsiębiorstwa. Dokładnie połowa ankietowanych rozpoczęła działalność gospodarczą przed 2000 rokiem.

Osoby biorące udział w badaniu ankietowym, jako dominującą branżę w której działają najczęściej wskazywali:

⁴ Podrozdział opracowany na podstawie „Analizy lokalnego rynku pracy” sporządzonej przez PUP w Rypinie

- Przetwórstwo przemysłowe (23% ankietowanych),
- Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (23% ankietowanych),
- Pozostała działalność usługowa (11% ankietowanych).

Analizując sytuację finansową ankietowanych przedsiębiorstw, zauważyć można pewną stagnację. Większość respondentów zarówno na pytanie o sprzedaż, jak i o wynik finansowy odpowiedziała, że w przeciągu ostatnich dwóch lat nie uległy one zmianie.

Jako najważniejsze bariery rozwojowe wskazywano w kolejności:

- Wysokie koszty pracy
- Ograniczony dostęp do środków finansowych
- Brak pracowników o odpowiednich kwalifikacjach
- Brak rynków zbytu
- Niską rentowność
- Braki w infrastrukturze lokalnej – przede wszystkim zły stan dróg lokalnych

Wśród potrzeb inwestycyjnych ankietowani wskazali:

- Zakup maszyn i urządzeń – 69% respondentów
- Zatrudnienie pracowników – 65% respondentów (zawody, na które ankietowani wyrazili największe zapotrzebowanie to: technolog, galwanizer, kierowca, mechanik i technik pojazdów samochodowych, magazynier, instalator sieci i urządzeń wodno – kanalizacyjnych, elektromechanik z uprawnieniami energetycznymi, operator urządzeń i maszyn sterowanych komputerowo, spawacz, operator cnc, grafik komputerowy, informatyk, murarz, operator maszyn i pojazdów rolniczych, technik architektury krajobrazu, technik ogrodnik)
- Budowę/rozbudowę zakładu – 56% respondentów
- Zakup nowoczesnych technologii – 39% respondentów

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Powiat Rypiński nie jest obszarem dynamicznie rozwijającym się gospodarczo. Dynamika przyrostu nowych podmiotów gospodarczych jest dużo niższa niż średnia dla Województwa i kraju. W ogólnym rozrachunku w latach 2010-2013 przybyło jedynie 12 podmiotów gospodarczych, przy jednoczesnym spadku liczby podmiotów w mieście Rypinie (-39 podmiotów). Mała dynamika rozwoju gospodarczego może być spowodowana m.in. peryferyjnym położeniem Powiatu w stosunku do stolicy województwa, utrudnieniami komunikacyjnymi (brak dróg krajowych) oraz oddaleniem od ważnych węzłów komunikacyjnych. Główne bariery, które w największym stopniu hamują rozwój gospodarczy to: wysokie koszty pracy, ograniczony dostęp do środków finansowych oraz brak pracowników o odpowiednich kwalifikacjach. Wśród potrzeb inwestycyjnych, przedsiębiorcy wskazują przede wszystkim zakup maszyn i urządzeń, dużo mniejsze potrzeby widzą w zakresie zakupu nowoczesnych technologii.
2	Kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru ma rolnictwo. Dobre warunki do jego rozwoju występują szczególnie w zachodniej części Powiatu (Wąpielsk, Brzuze). Duże znaczenie ma chów trzody chlewnej i bydła oraz uprawa buraka cukrowego i zbóż. Rolnictwo cechuje się dużym rozdrobnieniem agrarnym. Na ORSG Powiatu Rypińskiego występuje bardzo dużo gospodarstw rolnych małych – o powierzchni nie

	przekraczającej 15 ha (80% wszystkich gospodarstw). Rolnicy widzą korzyści ze zrzeszania się w grupy producenckie. Obecnie istnieje grupa producencka trzody chlewnej, a powstać mają grupy producenckie buraka cukrowego, zbożowo-rzepakowa oraz bydła mięsnego.
3	Na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego występuje duża powierzchnia terenów inwestycyjnych, z których niewiele jest własnością samorządów terytorialnych. Znajdują się one m.in. w rękach prywatnych bądź są własnością Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa. Ze względu na charter własności tych terenów, Gminy ORSG Powiatu Rypińskiego mając pomysł na ich zagospodarowanie, nie mają możliwości jego realizacji. Tereny te w dużej mierze są wykorzystywane rolniczo.
4	Na terenie ORSG funkcjonuje Oddział Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej przy ul. Bielawki w mieście Rypin. Ponadto istnieją pomysły tworzenia parków przemysłowych w innych częściach powiatu, ze względu na występowanie sprzyjających ku temu warunków (duże połacie niezagospodarowanego terenu o powierzchni 20 ha, zlokalizowane w miejscowości Puszcza Miejska).
5	Obszar charakteryzuje się bardzo wysokim bezrobociem, znacznie wyższym niż średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego i kraju. Przeważającą większość osób bezrobotnych stanowią kobiety, osoby w wieku 25-34 lata oraz osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym i niższym. Taka struktura bezrobocia występuje zarówno w województwie, jak i kraju. W rzeczywistości bezrobocie jest jeszcze wyższe niż wynikające z prowadzonych statystyk, gdyż występuje zjawisko bezrobocia ukrytego. Ponadto wpływ na wysokie bezrobocie na terenie ORSG miała polityka Państwa, w wyniku której nastąpiła likwidacja cukrowni w Ostrowitem (gmina Brzuze) będącej jednym z większych pracodawców w Powiecie.
6	Najwyższe bezrobocie występuje wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej oraz zasadniczym zawodowym, jednocześnie zawodami najbardziej deficytowymi są zawody nie wymagające wysokich specjalizacji. Można z tego wnioskować, że współpraca pracodawców z wszystkimi instytucjami pośrednictwa pracy nie jest do końca skorelowana bądź oferta szkoleń dokształcających nie jest dopasowana do faktycznych potrzeb rynku pracy. Warto również podkreślić, że wśród ofert pracy dominują oferty subsydiowane (staże, prace interwencyjne). Można z tego wnioskować, że pracodawcy poszukują taniej siły roboczej, oferując zatrudnienie na czas określony.

Pomoc społeczna

Obowiązek udzielania pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej leży w obszarze zadań z zakresu pomocy społecznej.

Na ORSG w 2013 roku z pomocy społecznej korzystało 3 026 rodzin. Łączna liczba osób w rodzinach korzystająca z pomocy społecznej wynosiła 10 211. W poszczególnych gminach zauważalne jest zróżnicowanie stopnia korzystania z pomocy społecznej. Najwięcej osób w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców Gminy korzystało z pomocy w gminie wiejskiej Rypin (39,7%), najmniej w gminach wiejskich Skrwilno (21,1%) oraz Wąpielsk (21,2%).

Tabela 13. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystająca z pomocy społecznej w latach 2010 i 2013

Jednostka terytorialna	2010		2013	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Brzuze	408	1 448	346	1 210
Rogowo	452	1 775	451	1 744
Rypin (m.)	2 036	5 759	838	2 160

Rypin (w.)	1 058	3 703	809	2 938
Skrwilno	585	2 103	344	1 287
Wąpielsk	218	1 179	238	872
ORSG	4 757	15 967	3 026	10 211
Kujawsko - Pomorskie	89 735	242 461	92 153	240 362
Polska	1229 371	3338 703	1240 697	3204 830

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Przyczyny korzystania z pomocy społecznej są zróżnicowane. Głównie jest to ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz potrzeba ochrony macierzyństwa.

Tabela 14. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej (stan na 2013r.)

Przyczyny korzystania z pomocy społecznej za 2013r. w poszczególnych gminach															
Jednostka terytorialna	Ubóstwo	Bezdomność	Potrzeba ochrony macierzyństwa	Bezrobocie	Niepełnosprawność	Długotrwała choroba	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	Przemoc w rodzinie	Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	Alkoholizm	Narkomania	Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu więzienia	Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	Zdarzenie losowe	Kłeska żywiołowa lub ekologiczna
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej															
Brzuze	225	6	41	205	70	87	54	12	0	55	0	5	0	0	0
Rogowo	117	1	62	160	93	26	48	0	0	5	0	0	0	1	0
Rypin (m.)	681	18	58	663	306	35	174	1	0	37	1	16	0	0	0
Rypin (w.)	809	0	109	186	98	54	42	28	0	24	0	6	0	2	0
Skrwilno	269	0	60	196	39	67	44	21	0	19	0	2	0	1	0
Wąpielsk	233	1	18	163	50	86	37	1	0	7	0	2	0	0	1
Razem	2334	26	348	1573	656	355	399	63	0	147	1	31	0	4	1
Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej															
Brzuze	756	6	105	701	243	267	330	37	0	201	0	7	0	0	0
Rogowo	431	1	337	619	347	71	183	0	0	20	0	0	0	8	0
Rypin (m.)	1749	20	271	1877	720	59	562	4	0	69	1	20	0	0	0
Rypin (w.)	2938	0	382	642	343	189	147	98	0	84	0	21	0	6	0
Skrwilno	1019	0	318	710	102	214	184	77	0	55	0	2	0	6	0
Wąpielsk	233	1	18	163	50	86	37	1	0	7	0	2	0	0	1
Razem	7126	28	1431	4712	1805	886	1443	217	0	436	1	52	0	20	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Formy aktywizacji społecznej

Bardzo ważną rolę w pomocy społecznej pełnią wszelkie formy aktywizacji osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem, które wymagają odzyskania lub zwiększenia zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie. Zadania pomocy społecznej na ORSG pełnią gminne ośrodki pomocy społecznej oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rypinie.

Jednostki pomocy społecznej na ORSG w latach 2008-2014 realizowały zadania aktywizacyjne osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem w postaci:

- Kursów i szkoleń w zakresie rozwoju kompetencji i umiejętności społecznych oraz warsztatów kompetencyjnych (np. warsztaty zarządzania gospodarstwem domowym)
- Kursów zawodowych
- Staży zawodowych
- Zajęć szkolnych uzupełniających wykształcenie
- Indywidualnego doradztwa zawodowego
- Poradnictwa psychologicznego i terapii psychologicznej
- Działań mających na celu integrację ze środowiskiem lokalnym

Powyższe formy aktywizacji w dużej mierze spełniły swoje zadanie. Część osób objętych tą formą pomocy poprawiło swoją sytuację życiową – znalazło zatrudnienie i tym samym przestało korzystać z usług pomocy społecznej, bądź ograniczyło korzystanie do niezbędnego minimum. Nie zmienia to jednak faktu, że nadal wiele osób potrzebuje pomocy, w związku z czym instytucje pomocy społecznej w poszczególnych gminach Obszaru wyrażają zapotrzebowanie na kontynuowanie ww. form aktywizacji.

Bardzo ważną rolę w pomocy społecznej pełni specjalistyczne poradnictwo skierowane do osób i rodzin, które wymagają odzyskania lub zwiększenia zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie. Jednostki pomocy społecznej na ORSG realizują pomoc rodzinie mającej trudności w wypełnieniu swoich zadań oraz dzieciom z tej rodziny w formie poradnictwa rodzinnego, terapii rodzinnej rozumianej jako działania psychologiczne, pedagogiczne i socjologiczne, mające na celu przywrócenie zdolności do wypełniania jej zadań, pracy socjalnej, zapewnienia dzieciom opieki i wychowania poza rodziną. Pomoc ta realizowana jest m.in. przez Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną w Rypinie wspierającą wychowawczą rolę rodziny oraz zapewniającą pomoc dzieciom i młodzieży, w tym w ich problemach szkolnych. Ośrodkiem przygotowanym do niesienia pomocy osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej jest Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Poradnictwa Specjalistycznego w Ugoszczu.

Usługi opiekuńcze

Ważną formą pomocy społecznej są także usługi opiekuńcze. Pomoc w formie tego typu usług przysługuje osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności lub innej przyczyny wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione. Wśród tych osób liczną grupę stanowią osoby niepełnosprawne. Na ORSG mieszka 1 293⁵ osób niepełnosprawnych.

⁵ Dane dotyczące liczby osób niepełnosprawnych w Powiecie stanowią sumę osób niepełnosprawnych wskazanych przez poszczególne gminy wchodzące w skład ORSG.

Na ORSG Powiatu Rypińskiego usługi opiekuńcze świadczone są przede wszystkim w postaci usług opiekunek zatrudnionych przez GOPS/MOPS. Usługi opiekuńcze świadczone są w mieszkaniu osoby, która potrzebuje pomocy lub w ośrodkach wsparcia. Najważniejsze instytucjonalne formy pomocy społecznej na ORSG to: Środowiskowy Dom Samopomocy w Rypinie, Warsztaty Terapii Zajęciowej w Rypinie oraz Dom Pomocy Społecznej w Ugoszczu.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Rypinie jest to ośrodek wsparcia pobytu dziennego przeznaczony dla 40 uczestników od 16 roku życia, którzy cierpią na przewlekłe choroby psychiczne, są upośledzeni umysłowo w stopniu głębokim, znacznym i umiarkowanym, a także lekkim – gdy występują jednocześnie inne zaburzenia, zwłaszcza neurologiczne oraz dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznej. Placówka prowadzi działalność wspierającą – aktywizującą, która realizuje cele i zadania poprzez trening funkcjonowania w życiu codziennym (trening dbałości o wygląd zewnętrzny, nauki higieny, kulinarny, umiejętności praktycznej, gospodarowania własnymi środkami finansowymi), trening umiejętności interpersonalnych i rozwiązywanie problemów (kształtowanie pozytywnych relacji uczestników z osobami bliskimi i innymi osobami, w urzędach, instytucjach kulturalnych), trening umiejętności spędzenia czasu wolnego i rozwijania zainteresowań (w tym literaturą i audycjami radiowymi i telewizyjnymi, Internetem, udział w spotkaniach towarzyskich i kulturalnych organizowanych w ośrodku i poza nim), poradnictwo psychologiczne i pedagogiczne, pomoc w załatwieniu spraw urzędowych, terapię ruchową (w tym zajęcia sportowe, turystyka i rekreacja) oraz terapię zajęciową (w tym zajęcia plastyczne, techniczne, stolarskie, rękodzielnicze, muzyczno – teatralne, kuchnioterapia). Ponadto, placówka umożliwia skorzystanie z gorącego posiłku oraz dojazd na zajęcia. Z usług Środowiskowego Domu Samopomocy korzystają mieszkańcy Rypina, gminy Rypin, gminy Brzuze, Skrwilno i Rogowo.

Warsztat Terapii Zajęciowej w Rypinie powstał 01.12.2003r. Jednostką prowadzącą jest Liga Kobiet Polskich Koła w Rypinie przy Kujawsko - Pomorskim Oddziale Wojewódzkim w Bydgoszczy. Warsztat jest placówką pobytu dziennego. Celem działania WTZ jest realizacja zadań w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej, zmierzającej do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności każdego uczestnika, niezbędnych do możliwie niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia w środowisku. Do warsztatu uczęszcza 30 uczestników z terenu Powiatu Rypińskiego. Część osób dociera na zajęcia samodzielnie, część dowożona jest samochodem WTZ. Do dyspozycji uczestników przeznaczonych jest 6 pracowni (muzyczno-teatralna, plastyczno-rękodzielnicza, kroju i szycia, gospodarstwa domowego, stolarsko-ogrodnicza, komputerowo-poligraficzna) oraz sala rehabilitacji ruchowej (ćwiczenia korekcyjne, wytrzymałościowe i kondycyjne, ogólnorozwojowe, gry zespołowe - np. piłka nożna i inne). Rehabilitacja uczestników WTZ odbywa się na podstawie indywidualnych programów rehabilitacji przygotowanych przez Radę Programową.

Dom Pomocy Społecznej w Ugoszczu otoczony jest zabytkowym parkiem. Obiekt położony jest nad jeziorem o walorach rekreacyjnych i terapeutycznych. W skład DPSu wchodzi dwa budynki, z których jeden to zabytkowy pałac, natomiast drugi to nowy budynek parterowy nawiązujący swoją architekturą do pałacu. Obiekt przystosowany jest do potrzeb osób niepełnosprawnych. Dom przygotowany jest dla 50 osób. Do dyspozycji mieszkańców są: pokoje 1, 2 i 3 osobowe, świetlica, pokój dzienny, sala terapii zajęciowej, sala rehabilitacyjna, kuchnia, stołówka, pralnia, kaplica. Mieszkańcom zapewniona jest: opieka lekarza rodzinnego, całodobowa opieka pielęgniarska, konsultacje lekarzy specjalistów, opieka psychologiczno-socjalna, opieka

rehabilitanta, praktyka religijna. Dla każdego mieszkańca opracowany jest Indywidualny Plan Wspierania, który obejmuje zaspokojenie usług w zakresie potrzeb: bytowych, wspomagających, opiekuńczych oraz różnych form terapii. Mieszkańcy mają możliwość samorealizacji własnych zainteresowań. DPS współpracuje z instytucjami i organizacjami społecznymi. Mieszkańcy przygotowują: pokazy teatralne, występy muzyczne, wystawy plastyczne i rzeźbiarskie, biorą również udział w zabawach i uroczystościach świątecznych.

Najważniejsze zdiagnozowane potrzeby w zakresie rozwoju usług opiekuńczych to przede wszystkim dalsze zatrudnianie opiekunek i świadczenie pomocy sąsiedzkiej, a także tworzenie nowych placówek zarówno dziennego pobytu, jak i pobytu stałego dla osób wymagających opieki, rozwijanie aktywnych form spędzania czasu wolnego oraz zaspokajanie potrzeb kulturalno-społecznych tych osób.

Szczegółowe informacje na temat form aktywizacji społecznej oraz usług opiekuńczych stanowi tabela 3 w załączniku nr 1 do niniejszej Strategii.

Pieczka zastępcza

Korzystanie z pomocy społecznej często powiązane jest z problemami socjalnymi. Problemem tym z kolei w znacznym stopniu towarzyszą problemy związane z wychowaniem dzieci, w tym ich problemy w szkole, braki w umiejętnościach społecznych i życiowych, choroba alkoholowa. W rodzinach z problemami socjalnymi najczęściej występuje także problem długotrwałego pozostawiania bez pracy. Ponadto pojawiają się również dezorganizacja życia rodzinnego i niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, gdzie biologiczni rodzice nie mogą lub nie potrafią wypełnić swoich obowiązków rodzicielskich. W konsekwencji dzieci z takich rodzin trafiają do rodzin zastępczych, adopcyjnych oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego w 2013 roku w rodzinach zastępczych i w placówkach opiekuńczo-wychowawczych łącznie znajdowało się 63 dzieci.

Tabela 15. Funkcjonowanie rodzinnej pieczy zastępczej i placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży

Jednostka terytorialna	Liczba rodzin sprawujących rodzinną pieczę zastępczą	Liczba dzieci w rodzinach	Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży	Liczba dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo-wychowawczych
Brzuze	0	0	0	4
Rogowo	3	4	0	1
Rypin (m.)	11	16	1	10
Rypin (w.)	5	12	0	1
Skrwilno	2	3	0	4
Wąpielsk	1	1	0	0
ORSG	22	36	1	20 (+7 osób spoza powiatu)

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rypinie*

Istotną rzeczą jest potrzeba wsparcia osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze. Znacznym problemem z jakim borykają się osoby usamodzielnione jest brak mieszkania. Po opuszczeniu całodobowej placówki opiekuńczo-wychowawczej nie mają one w większości swojego miejsca, co wydatnie uniemożliwia im spokojne wejście w dorosłość i samodzielność. Obecnie na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego nie funkcjonują żadne mieszkania chronione. Należy zatem podjąć działania mające na celu polepszenie warunków mieszkaniowych, poprzez zapewnienie mieszkań chronionych. Spośród wszystkich gmin Powiatu, 3 (Brzuze, Rogowo, Rypin (w.)) zgłosiły zapotrzebowanie na tego typu mieszkania.

Tworzenie tej formy wsparcia to wyrównywanie szans młodzieży usamodzielnionej, względem młodzieży wychowującej się w pełnych rodzinach biologicznych. Mieszkania te mogą być również przeznaczone dla osób bezdomnych przygotowując je do prowadzenia samodzielnego życia.

Opieka nad dziećmi do lat 3

Na terenie ORSG nie funkcjonuje ani jeden, zarówno publiczny, jak i niepubliczny żłobek. Ze względu na rolniczy charakter Powiatu wciąż funkcjonuje stereotyp, że bardzo małe dziecko najlepiej rozwijać się będzie przy matce lub w otoczeniu jej najbliższej rodziny. Poza tym rolniczy charakter wielu gospodarstw domowych pozwala na to, że opiekę nad dzieckiem sprawują członkowie rodziny (korzystający z rent strukturalnych i emerytur pomostowych).

Zainteresowanie mieszkańców Powiatu usługami żłobkowymi zdiagnozowano w gminach Brzuze i Skrwilno oraz w Mieście Rypin. W pozostałych gminach istnieje dużo większa potrzeba stworzenia klubu dziecięcego bądź zatrudniania opiekunek/niań.

Spółczeństwo obywatelskie – działalność organizacji pozarządowych

Na terenie Powiatu Rypińskiego jest wiele aktywnie działających Organizacji Pozarządowych. Do najprężniej działających na obszarze należą: Polski Związek Niewidomych, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Skrwilno „Grodzisko”, Powiatowo - Miejski Szkolny Związek Sportowy w Rypinie, Polskie Stowarzyszenie Diabetyków, Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana”, Parafialny Klub Sportowy „STAŚ RYPIN”, „Stowarzyszenie Dobrzyńniacy”, Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Brzuze, Rypiński Uczniowski Klub Pływacki SEJWAL oraz Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ.

Polski Związek Niewidomych zajmuje się głównie pomocą osobom tracącym wzrok i ich bliskim w odnalezieniu się w nowej sytuacji. Uczy jak być samodzielnym w domu, w podróży, w pracy, i jak aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym. Pracują na rzecz systemowych rozwiązań ułatwiających funkcjonowanie osób z dysfunkcją wzroku i dbają o ich właściwe postrzeganie.

Działalność Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Gminy Skrwilno „Grodzisko” skupia się m.in. na wspieraniu nauki, oświaty oraz edukacji pozaszkolnej, propagowaniu tradycji i kultury regionu oraz ochronie dóbr kultury, ochronie zdrowia oraz upowszechnianiu kultury fizycznej i sportu, wspieraniu osób, grup, środowisk zagrożonych społecznym wykluczeniem i marginalizacją, promowaniu walorów turystycznych, propagowaniu ekologii oraz dziedzictwa przyrodniczego gminy.

Powiatowo – Miejski Szkolny Związek Sportowy w Rypinie powstał w 1999r. Do jego głównych zadań należy planowanie działalności sportowej w środowisku szkolnym na terenie powiatu i miasta, krzewienie kultury zdrowotnej i fizycznej, wdrażanie higienicznego trybu życia, reprezentowanie w samorządzie powiatowym i miejskim spraw związanych z rozwojem kultury fizycznej uczniów, organizowanie imprez i zawodów sportowych o zasięgu przekraczającym obszar powiatu. Tylko w latach 2005-2013 zorganizowanych zostało 270 imprez sportowych.

Polskie Stowarzyszenie Diabetyków zajmuje się m.in. opieką i pomocą skierowaną dla ludzi chorych na cukrzycę, reprezentowaniem i ochroną interesów członków Stowarzyszenia wobec władz państwowych, terenowych, samorządowych i innych organizacji, integracją środowiska chorych poprzez właściwe kształtowanie wzajemnych stosunków pomiędzy członkami Stowarzyszenia.

Zakres działalności Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana”, to działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych, nauka, edukacja, oświata i wychowanie oraz upowszechnianie kultury fizycznej i sportu.

Parafialny Klub Sportowy „STAŚ RYPIN” zajmuje się przede wszystkim działalnością wspomagającą rozwój wspólnot i społeczności lokalnych oraz wspieraniem i upowszechnianiem kultury fizycznej i sportu.

Obszary działań „Stowarzyszenia Dobrzyńniacy”, to przede wszystkim projekty z zakresu edukacji, ochrony krajobrazu i bioróżnorodności, ponadto wspierające seniorów i młodzież. Dużo uwagi organizacja poświęca historii regionu, podtrzymywaniu i upowszechnianiu tradycji narodowych, wsparciu turystyki i sportu. Stowarzyszenie wydaje publikacje, m.in. dotyczące powstania styczińskiego na ziemi dobrzyńskiej. Na działania pozyskuje środki w ramach konkursów wojewódzkich i krajowych.

Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Brzuze realizuje projekty pozytywnie wpływające na zmianę sfery społecznej środowiska lokalnego. Działania skierowane są do dzieci i młodzieży szkolnej, a także do osób starszych, niepełnosprawnych oraz uzależnionych. Na działalność stowarzyszenie pozyskuje środki zewnętrzne.

Rypiński Uczniowski Klub Pływacki SEJWAL uczy dzieci i młodzież odpowiedzialności, obowiązkowości i sumienności oraz alternatywnych form spędzania czasu. Zajęcia prowadzone są 4 razy w tygodniu przez wykwalifikowaną kadrę. Głównym zadaniem Klubu jest wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu.

Zadaniami, na których skupia się Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ są działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, aktywizowanie ludności wiejskiej, realizacja lokalnej strategii rozwoju opracowanej przez lokalną grupę działania oraz prowadzenie innych działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Z pomocy społecznej na ORSG korzysta niespełna 23% mieszkańców. Wielkość ta jest jedną z najwyższych w regionie kujawsko-pomorskim i jest znacząco wyższa od średniej dla województwa wynoszącej 11,5% oraz od średniej krajowej wynoszącej 8,5%. Podstawowymi powodami korzystania z pomocy społecznej są ubóstwo i bezrobocie. Bezrobotni stanowią 26% wszystkich osób korzystających z pomocy.

2	<p>Formy wsparcia dla osób wykluczonych społecznie w postaci szerokiego wachlarza kursów i szkoleń, staży zawodowych, działań integrujących oraz doradztwa zawodowego i psychologicznego były realizowane szeroko ze wsparciem funduszy unijnych z perspektywy finansowej 2007-2013. Przeszłość w dostępności pieniędzy z UE spowodował, że formy aktywizacji osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem zostały bardzo ograniczone bądź zaniechane zupełnie. Doświadczenie samorządów pokazuje jednakże też, że dość znaczny odsetek beneficjentów wsparcia w poprzednim okresie programowania, mimo wzięcia udziału w projektach, w żaden sposób nie poprawił swojej sytuacji życiowej. Dlatego też w obecnej perspektywie samorządy podkreślają, że działania w zakresie aktywizacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem powinny być bardziej zindywidualizowane – szkolenia powinny być indywidualnie dobrane i realizowane pod „zamówienia” przyszłych pracodawców, ponadto należy organizować staże i prace społecznie użyteczne, a także rozwijać poradnictwo psychologiczne i prawne.</p>
3	<p>Z uwagi na fakt, że społeczeństwo ORSG jest społeczeństwem starzejącym się, poszczególne gminy będą w najbliższym czasie odczuwały silną potrzebę rozwoju usług opiekuńczych dla osób starszych. W związku z powyższym istnieje potrzeba rozbudowy oferty usług opiekuńczych świadczonych w domach, tworzenia domów dziennego pobytu i nowych domów pomocy społecznej oraz zwiększania liczby miejsc w istniejących placówkach opiekuńczych. Ponadto należy zauważyć, że rozwój usług opiekuńczych stanowi potencjał do tworzenia nowych miejsc pracy.</p>
4	<p>Szczególną grupę osób zagrożonych wykluczeniem społecznym stanowią osoby przebywające/opuszczające rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze. Dlatego niezmiernie ważne jest zapewnienie wsparcia rozwoju wszystkich form pieczy zastępczej, a następnie wsparcie w postaci mieszkań chronionych przygotowujących osoby opuszczające pieczę zastępczą do prowadzenia samodzielnego życia w społeczeństwie.</p>
5	<p>Opieka nad dziećmi do lat 3 na ORSG Powiatu Rypińskiego jest obecnie sprawowana przede wszystkim przez matki bądź też ich najbliższe rodziny. Zainteresowanie mieszkańców Powiatu usługami żłobkowymi zdiagnozowano w gminach Brzuze i Skrwilno oraz w Mieście Rypin. Zatem uwzględniając aktualną sytuację demograficzną i prognozy w tym zakresie oraz rozległy charakter rolniczego obszaru, najbardziej zasadne wydaje się utworzenie kilku małych prywatnych żłobków/klubów dziecięcych oraz wsparcie w zakresie zatrudnienia opiekunek.</p>

Ochrona zdrowia

Na podstawie analizy przeciętnej długości trwania życia, stan zdrowia mężczyzn w województwie kujawsko-pomorskim jest średni w skali ogólnopolskiej, zaś kobiet – nieznacznie gorszy. Województwo cechuje najwyższy w Polsce poziom umieralności niemowląt. W porównaniu z resztą kraju województwo wyróżnia się dużą umieralnością dorosłych z powodu chorób układu oddechowego. Wysoka jest również częstość hospitalizacji z tego powodu osób w wieku poprodukcyjnym, ale dla osób w wieku produkcyjnym nie różni się ona od przeciętnej dla ogółu województw⁶.

O takim stanie rzeczy decyduje w dużej mierze jakość opieki zdrowotnej, zarówno w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej (POZ), jak i opieki specjalistycznej oferowanej przez przychodnie lekarskie i szpitale.

Stopniowy wzrost liczby osób starszych w ogólnej liczbie mieszkańców ORSG wpłynie na wzrost kosztów opieki i zwiększy obciążenie systemu ochrony zdrowia. W konsekwencji

⁶ Zał. Nr 1 do Politycy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 Krajowe Strategiczne Ramy

konieczne będzie opracowanie programów profilaktycznych, mających na celu zachowanie sprawności fizycznej i psychicznej ludności do późnego wieku oraz ograniczenie kosztów opieki medycznej i usług opiekuńczych. Pojawi się również potrzeba zapewnienia szkoleń dla lekarzy w zakresie geriatry oraz popularyzacji tej specjalizacji.

Tabela 16. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2013 r. na ORSG Powiatu Rypińskiego

Jednostka terytorialna	Przychodnie ogółem	Porady w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej ⁷	Porady ogólnodostępne razem - porady POZ i lekarza rodzinnego
Brzuze	2	24 868	24 868
Rogowo	2	15 562	15 562
Rypin (m.)	5	198 259	133 957
Rypin (w.)	1	7 032	7 032
Skrwilno	3	24 427	24 427
Wąpielsk	1	17 357	16 699
ORSG	14	287 505	222 545
Kujawsko – Pomorskie	758	14827 206	9 196 918
Polska	19 529	268 057 863	157 968 921

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie ORSG funkcjonuje 14 przychodni lekarskich, które w głównej mierze prowadzą podstawową opiekę zdrowotną w postaci poradnictwa lekarza pierwszego kontaktu. W wielu przypadkach brakuje tu podstawowej specjalistyki – pediatra, ginekolog, stomatolog, która powinna być świadczona w najbliższym otoczeniu pacjenta i równie łatwo dostępna jak POZ. Potrzeby rozwoju POZ sprowadzają się przede wszystkim do:

- Poprawy jakości świadczonych usług medycznych
- Prowadzenia szkoleń dla lekarzy mających na celu podniesienie ich kwalifikacji zawodowych
- Doposażenia przychodni w nowoczesny sprzęt medyczny
- Przeszkolenia personelu medycznego w zakresie obsługi zakupionego sprzętu
- Zapewnienia dostępu do usług opieki zdrowotnej w szkołach

Opieka specjalistyczna w gminach wiejskich realizowana jest w bardzo niewielkim stopniu. Właściwie, w całości skupia się ona wokół Powiatowego Szpitala w Rypinie.

W szpitalu funkcjonuje:

- 21 poradni specjalistycznych (chirurgiczna, diabetologiczna, dermatologiczna, ginekologiczno – położnicza, leczenia bólu, medycyny pracy, neurologiczna, okulistyczna, otolaryngologiczna, chorób płuc i gruźlicy, preluxacyjna, reumatologiczna, urologiczna, zdrowia psychicznego, kardiologiczna, onkologiczna, psychologiczna, terapii uzależnień od alkoholu, fizjoterapii, endokrynologiczna oraz hospicjum domowe)
- 10 oddziałów (Chirurgii Ogólnej i Urazowej, Chorób Wewnętrznych z Pododdziałem Kardiologicznym, Dziecięcy z Pododdziałem Noworodkowym, Blok operacyjny, Położniczo – Ginekologiczny, Intensywnej Opieki Medycznej, Medycyny Paliatywnej, Pielęgnacyjno- Opiekuńczy, Pomocy Doraźnej oraz Izba Przyjęć)

⁷ dotyczą porad w podstawowej i specjalistycznej opiece zdrowotnej

- 6 pracowni (Laboratorium Analityczne, Pracownia RTG i USG, Pracownia Mammograficzna, Pracownia Endoskopowa, Pracownia Fizykoterapii i EKG oraz Prosektorium)
- Apteka szpitalna

Szpital zgłasza szereg potrzeb inwestycyjnych, z których najważniejsze to:

- Rozbudowa Przychodni przy Szpitalu lub adaptacja budynku administracyjnego na potrzeby leczenia ambulatoryjnego
- Adaptacja budynku po kotłowni na potrzeby stacjonarnej Rehabilitacji Neurologicznej lub Oddziału Geriatrycznego
- W przypadku wdrożenia projektu o zasięgu krajowym mającym na celu utworzenie Centrów Opieki Geriatrycznej należy rozważyć możliwość adaptacji Pawilonu Szpitalnego lub budowę w tej lokalizacji nowego pawilonu
- Utworzenie Oddziału Alergologicznego
- Budowa lądowiska dla lotniczego transportu medycznego
- Utworzenie pracowni rezonansu magnetycznego
- Dokończenie budowy parkingów i komunikacji wewnętrznej wokół szpitala
- Budowa komunikacji podziemnej spinającej wszystkie budynki
- Modernizacja i adaptacja piwnicy pod Przychodnią na potrzeby archiwum szpitalnego i magazynów
- Modernizacja i adaptacja składu opału po byłej kotłowni na potrzeby podziemnego parkingu
- Modernizacja hydroforni
- Budowa ogniw fotowoltaicznych
- Budowa nowej trafostacji
- Zakup karetki transportowej i systemowej, sterylizatora parowego, łóżek szpitalnych, USG dla celów położniczych, defibrylatorów, dezynfektorów, centrali kardiologicznej dla oddziały dziecięcego, echokardiografu, aparatu do EEG, termostaplera, zestawu do prób wysiłkowych, zestawu do hemodializy, rezonansu magnetycznego
- Zakup wózków do izby przyjęć, oddziału chirurgii ogólnej i urazowej oraz oddziału chorób wewnętrznych

W ramach świadczenia usług opieki zdrowotnej równie ważne jak leczenie zdiagnozowanych chorób jest zapobieganie im, a także prowadzenie działań edukacyjnych w obszarze zdrowia.

Na obszarze ORSG Powiatu Rypińskiego istnieje duże zapotrzebowanie na programy profilaktyczne, w szczególności w zakresie:

- Wczesnego wykrywania nowotworów (w szczególności rak prostaty, piersi i szyjki macicy, jelita grubego)
- Wczesnego wykrywanie cukrzycy i WZW
- Szczepienia dzieci przeciw pneumokokowemu zapaleniu płuc
- Szczepienia dziewczynek – 12.r.ż przeciw HPV
- Profilaktyki uzależnień u dzieci i nastolatków

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Usługi w zakresie ochrony zdrowia w poszczególnych gminach sprowadzają się właściwie jedynie do podstawowej opieki zdrowotnej. Szersza oferta badań specjalistycznych dostępna jest na poziomie powiatu w ramach oferty Szpitala Powiatowego w Rypinie. W związku z tym konieczne jest wsparcie dla szpitala, które będzie przyczyniać się do podnoszenia jakości świadczonych usług specjalistycznych.
2	Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, niezmiernie ważne w najbliższych latach będzie dostosowanie oferty w zakresie usług ochrony zdrowia w szczególności do potrzeb osób starszych. Dlatego jako priorytetowe należy potraktować te potrzeby inwestycyjne szpitala, których realizacja docelowo adresowana jest do osób starszych (m. in. stworzenie Centrum Opieki Geriatrycznej i Oddziału Rehabilitacyjnego).
3	Stopniowy wzrost liczby osób starszych w ogólnej liczbie mieszkańców ORSG ma również wpływ na konieczność opracowania programów profilaktycznych mających na celu zachowanie sprawności fizycznej i psychicznej ludności do późnego wieku oraz ograniczenie kosztów opieki medycznej i usług opiekuńczych. Pojawia się również potrzeba zapewnienia szkoleń dla lekarzy w zakresie geriatry oraz popularyzacji tej specjalizacji.

Edukacja

Analiza wykształcenia mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego w roku 2012 wskazuje, iż społeczeństwo charakteryzuje się niskim poziomem wykształcenia. Mieszkańcy z wykształceniem wyższym stanowią jedynie 16,4% mieszkańców regionu, co lokuje województwo na 14 pozycji w kraju. Osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym stanowią najliczniejszą grupę mieszkańców regionu (28,6%). Druga najliczniejsza grupa to osoby z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym i niższym (23,6% osób)⁸.

Aby poprawić te statystyki niezbędne jest zdiagnozowanie stanu istniejącego oraz potrzeb edukacyjnych **na wszystkich poziomach kształcenia**, a następnie inwestowanie w kształcenie, szkolenie (w tym zawodowe) na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie.

Edukacja przedszkolna

Wskaźnik upowszechnienia wychowania przedszkolnego dzieci w wieku 3-4 lat w roku szkolnym 2012/2013 w województwie wyniósł 48,4%, co plasuje region kujawsko-pomorski na przedostatnim miejscu w kraju (wskaźnik dla kraju wynosił 59,3%)⁹.

Podstawowe statystyki dotyczące edukacji przedszkolnej na ORSG Powiatu Rypińskiego zawiera tabela 15.

⁸ Statystyczne Vademecum Samorządowca 2013, GUS, Warszawa 2013.

⁹ Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2012/2013, GUS, Warszawa 2013.

Tabela 17. Edukacja przedszkolna na ORSG Powiatu Rypińskiego (stan na 2013r.)

Jednostka terytorialna	Liczba placówek wychowania przedszkolnego			Liczba miejsc		Liczba dzieci w wieku 3-6 lat	Liczba dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym			Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym
	Przedszkola	Oddziały SP, przedszkolne	Punkty -line przedszkolne	Przedszkola	edzskoPunkty		Przedszkola	Oddziały SP, przedszkolne	edzskoPunkty	
Brzuze	2	3	0	60	0	258	52	49	0	39,1%
Rogowo	0	4	4	0	76	207	0	92	49	68,1%
Rypin (m.)	3	0	2	455	55	807	563	2	41	75,1%
Rypin (w.)	0	5	0	0	0	363	0	188	0	51,8%
Skrwilno	1	2	0	62	0	281	62	65	0	45,2%
Wąpielsk	0	4	0	0	0	181	0	65	0	35,9%
ORSG ogółem	6	18	6	577	131	2097	677	461	90	58,6%
				708			1 228			
Kuj-Pom	420	508	118	48 712		93037	64 390			69,2%
Polska	10 436	8 930	2 021	1 029 731		1 684 449	1 266 475			75,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jednym z głównych wyzwań i potrzeb w zakresie rozwoju edukacji przedszkolnej, wynikających z RPO WK-P na lata 2014 -2020, jest podniesienie stopnia jej upowszechniania oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej.

W tym celu dokonano zdiagnozowania potrzeb rozwoju edukacji przedszkolnej na ORSG Powiatu Rypińskiego w zakresie generowania nowych miejsc przedszkolnych oraz poprawy jakości świadczonych usług edukacyjnych, a także w zakresie wsparcia nauczycieli i innych pracowników pedagogicznych ukierunkowanych na podniesienie kompetencji lub kwalifikacji.

Podstawowe potrzeby placówek w zakresie generowania nowych miejsc przedszkolnych oraz poprawy jakości świadczonych usług edukacyjnych to przede wszystkim:

- Wydłużenie godzin pracy istniejących placówek
- Tworzenie warunków lokalowych pozwalających na przyjęcie większej liczby dzieci do przedszkoli (budowa nowych obiektów, rozbudowa/remont istniejących)
- Zakup nowoczesnych pomocy dydaktycznych, stolików multimedialnych i tablic interaktywnych, sprzętu rehabilitacyjnego itp.
- Rozszerzenie oferty zajęć ruchowych i językowych
- Organizacja spotkań ze specjalistami (logopeda, oligofrenopedagog)
- Organizacja dowozu dzieci do placówek przedszkolnych

Najważniejsze potrzeby w zakresie wsparcia nauczycieli i innych pracowników pedagogicznych ukierunkowane na podniesienie kompetencji lub kwalifikacji to:

- Podniesienie kwalifikacji w zakresie umiejętności pracy z dziećmi niepełnosprawnymi
- Szkolenia w zakresie prowadzenia zajęć rytmiki, zajęć artystycznych i korekcyjnych

- Nabycie umiejętności w zakresie wczesnego nauczania języków obcych
- Nabycie umiejętności w zakresie innowacyjnych metod pracy z małym dzieckiem, w tym umiejętności korzystania z nowoczesnych pomocy dydaktycznych
- Podnoszenie kompetencji w zakresie m.in. psychologii, logopedii, oligofrenopedagogiki, socjoterapii
- Zatrudnienie dodatkowego personelu przede wszystkim w postaci pomocy wychowawcy

Szczegółowe informacje na temat potrzeb rozwoju edukacji przedszkolnej na ORSG Powiatu Rypińskiego znajdują się w tabeli 4 w załączniku nr 1 do Strategii.

Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne

Poniższa tabela zawiera podstawowe statystyki dotyczące szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego na ORSG Powiatu Rypińskiego.

Tabela 18. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne na ORSG Powiatu Rypińskiego w latach 2005, 2010 i 2013

Jednostka terytorialna	szkoły podstawowe			l. uczniów w szkołach podst.			gimnazja			l. uczniów w gimnazjach		
	2005	2010	2013	2005	2010	2013	2005	2010	2013	2005	2010	2013
Brzuze	4	4	4	439	319	329	1	1	1	271	197	167
Rogowo	4	4	4	407	343	349	1	1	1	259	211	193
Rypin (m.)	3	3	3	1 351	1 104	1 088	3	3	3	904	625	534
Rypin (w.)	5	5	5	505	425	427	1	1	1	291	284	254
Skrwilno	4	3	3	560	434	395	1	1	1	290	259	226
Wąpielsk	4	4	4	360	293	284	1	1	1	206	151	143
ORSG	24	23	23	3 622	2 918	2 872	8	8	8	2 221	1 727	1 517
Kujawsko-Pomorskie	749	704	681	149	122	119	392	414	419	91	73	64
				460	859	688				904	406	118
Polska	14	13	13	2	2	2	7	7	7	1	1277	1138
	582	927	446	602	191	152	161	442	612	609	473	592
				120	896	655				446		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie ORSG w 2013 roku znajdowały się w sumie 23 szkoły podstawowe i 8 gimnazjów. Do szkół tych uczęszczało łącznie 4 389 uczniów. W latach 2005-2013 można zaobserwować spadek liczby uczniów na obu poziomach kształcenia. Liczba uczniów szkół podstawowych zmalała o 21% (z 3 622 w roku 2005 do 2 872 w roku 2013). Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku gimnazjów - spadek wyniósł aż 32% (z 2 221 do 1 517 uczniów). Spadek ten był uwarunkowany w dużym stopniu niżem demograficznym i nieznacznie wpłynął na zmniejszenie liczby szkół podstawowych – na przełomie 8 analizowanych lat zlikwidowano 1 szkołę w gminie Skrwilno.

Niż demograficzny nie jest jedynym problemem, z którym boryka się obecnie szkolnictwo w całym kraju, w tym szkolnictwo regionu kujawsko-pomorskiego. Kolejnym problemem istotnym dla rozwoju regionu jest niska jakość edukacji, przejawiająca się m.in. niskim poziomem wyników edukacyjnych uczniów, który plasuje region w grupie województw osiągających niższe niż przeciętne w Polsce wyniki sprawdzianów w szkołach podstawowych i egzaminów gimnazjalnych.

Analiza wyników sprawdzianów w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2011-2013 (OKE w Gdańsku) pokazuje, iż uczeń szkoły podstawowej w regionie uzyskał w 2013 roku wynik niższy (59,0%) od swojego rówieśnika w kraju (60,1%)¹⁰. Analogiczna tendencja miała miejsce także w latach 2011-2012. Analiza wyników egzaminów gimnazjalnych w 2013 roku pokazuje, że statystyczny uczeń z województwa kujawsko-pomorskiego również i tu uzyskał wynik niższy od swojego rówieśnika w kraju we wszystkich częściach egzaminu, oraz potwierdza występujące dysproporcje między wynikami gimnazjalistów ze szkół wiejskich, a wynikami gimnazjalistów ze szkół wielkomiejskich¹¹.

Duży wpływ na osiąganie wysokich efektów kształcenia ma między innymi jakość i dostępność infrastruktury edukacyjnej, oferta zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, a także poziom kwalifikacji nauczycieli.

Obecnie niezwykle ważne jest położenie odpowiedniego nacisku na **rozwijanie kompetencji kluczowych** uczniów na wszystkich poziomach kształcenia, co wynika z Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie.

Kompetencje kluczowe to:

- Porozumiewanie się w języku ojczystym
- Porozumiewanie się w językach obcych
- Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne
- Kompetencje informatyczne
- Umiejętność uczenia się
- Kompetencje społeczne i obywatelskie
- Inicjatywność i przedsiębiorczość
- Świadomość i ekspresja kulturalna

Kompetencje kluczowe to połączenie wiedzy, umiejętności i postaw odpowiednich do sytuacji. Są one szczególnie niezbędne do samorealizacji i rozwoju osobistego, integracji społecznej, bycia aktywnym obywatelem i zatrudnienia. Kompetencje te mają istotne znaczenie w społeczeństwie wiedzy i gwarantują większą elastyczność siły roboczej, umożliwiając jej szybsze dostosowanie się do stałych zmian w świecie, w którym zachodzą coraz liczniejsze wzajemne powiązania. Stanowią również ważny czynnik innowacji, produktywności i konkurencyjności, a ponadto mają wpływ na motywację i zadowolenie. Zdobywanie kluczowych kompetencji jest spójne z zasadami równości i dostępu dla wszystkich¹².

Szkoły podstawowe i gimnazjalne funkcjonujące na ORSG Powiatu Rypińskiego prowadzą zajęcia dodatkowe z zakresu rozwijania kompetencji kluczowych, takie jak:

- Zajęcia z zakresu przyrody, krajoznawstwa i ekologii
- Zajęcia językowe (przede wszystkim niemiecki, angielski)
- Zajęcia zwiększające świadomość i ekspresję kulturalną (funkcjonowanie zespołów muzycznych i tanecznych, chórów, kół plastycznych)

¹⁰ Wyniki sprawdzianów w latach 2011-2013 w województwach kujawsko-pomorskim i pomorskim oraz w kraju, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku (<http://www.oke.gda.pl>)

¹¹ Wyniki egzaminu gimnazjalnego w województwie kujawsko-pomorskim i w kraju w 2013 roku - zestawienie, OKE w Gdańsku

¹² Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie [Dz.U. L 394 z 30.12.2006]

- Zajęcia dodatkowe z zakresu matematyki i informatyki

W znacznie mniejszym stopniu bądź wcale szkoły nie oferują zajęć w zakresie umiejętności uczenia się, kompetencji społecznych i obywatelskich, inicjatywności i przedsiębiorczości.

Dokonując diagnozy potrzeb w zakresie rozwoju kompetencji kluczowych, szkoły wskazały przede wszystkim na konieczność nieograniczania aktualnie funkcjonującej oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych bądź wzbogacenia jej o różnego rodzaju wyjazdy edukacyjne i organizacje imprez kulturalnych. Istotne jest również, aby szkoły poszerzyły ofertę w zakresie tych kompetencji kluczowych, które wskazano wyżej jako nierozwijane w ogóle bądź rozwijane w bardzo ograniczonym stopniu.

Aby prawidłowo realizować zajęcia z uczniami, niezmiernie ważne jest posiadanie wysoko wykwalifikowanych nauczycieli. Wśród głównych potrzeb w zakresie podniesienia kompetencji i kwalifikacji nauczycieli ukierunkowanych na rozwój kompetencji kluczowych uczniów i indywidualnego podejścia do ucznia wskazano:

- Doksztalcanie nauczycieli w zakresie nowoczesnych metod nauczania
- Szkolenia z zakresu oligofrenopedagogiki oraz pracy z dziećmi niepełnosprawnymi, wymagającymi specjalnego podejścia,
- Kursy z zakresu technik efektywnego nauczania i uczenia się
- Doksztalcanie w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej
- Doksztalcanie w obszarze pracy z uczniami z problemami wychowawczymi
- Szkolenia w zakresie korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych

W załączniku nr 1 do Strategii w tabeli 5 przedstawiono zestawienie aktualnej oferty poszczególnych szkół w zakresie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dotyczących rozwijania kompetencji kluczowych, zdiagnozowano potrzeby z zakresu rozwoju tych kompetencji oraz potrzeby w zakresie podniesienia kompetencji i kwalifikacji nauczycieli ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych uczniów i indywidualnego podejścia do ucznia.

Szkolnictwo ponadgimnazjalne

Poziom jakości nauczania przejawiający się w wynikach egzaminów końcowych w przypadku szkół ponadgimnazjalnych przedstawia się znacznie lepiej niż w przypadku szkół niższych szczebli. Spośród 16 661 absolwentów w 2013 roku w województwie kujawsko-pomorskim, którzy przystąpili do wszystkich egzaminów obowiązkowych, 81,51% otrzymało świadectwa dojrzałości, czyli zdało egzamin maturalny (w kraju odsetek ten wyniósł 80,10%)¹³.

Poniższa tabela zawiera podstawowe statystyki dotyczące szkolnictwa ponadgimnazjalnego na ORSG Powiatu Rypińskiego.

Tabela 19. Szkolnictwo ponadgimnazjalne na ORSG (stan na 30.09.2014r.)

Jednostka terytorialna	Liczba placówek			Liczba uczniów			
	Licea ogólnokształcące	Technika	Zasadnicze szkoły zawodowe (wraz ze	Licea ogólnokształcące	Licea profilowane	Technika	Zasadnicze szkoły zawodowe

¹³ Sprawozdanie z egzaminu maturalnego przeprowadzonego w 2013 roku w województwie kujawsko-pomorskim, OKE w Gdańsku

			specjalnymi)				
Nadróż (Gmina Rogowo)	1	1	0	77	0	179	0
Rypin (m.)	3	2	3	643	28	682	360
ORSG	4	3	3	720	28	986	360

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji ze Starostwa Powiatowego w Rypinie

Na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego działają:

- Zespół Szkół nr 1 im. ks. Czesława Lissowskiego w Rypinie, w skład którego wchodzi:
 - Liceum Ogólnokształcące,
 - Gimnazjum Powiatowe,
 - Szkoła Policealna,
 - Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych,
- Zespół Szkół nr 2 im. Unii Europejskiej w Rypinie, w skład którego wchodzi:
 - Liceum Ogólnokształcące,
 - Technikum,
 - Zasadnicza Szkoła Zawodowa,
 - Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych,
 - Szkoła Policealna,
 - Kursy kwalifikacyjne zawodowe,
- Zespół Szkół nr 3 im. Bogdana Chełmickiego w Rypinie, w skład którego wchodzi:
 - Technikum,
 - Zasadnicza Szkoła Zawodowa,
 - Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych,
 - Szkoła Policealna,
 - Kursy kwalifikacyjne,
- Zespół Szkół nr 4 im. Ziemi Dobrzyńskiej w Nadrożu, w skład którego wchodzi:
 - Liceum Ogólnokształcące,
 - Technikum,
 - Zasadnicza Szkoła Zawodowa,
- Zespół Szkół nr 5 im. Ks. Jana Twardowskiego w Rypinie, w skład którego wchodzi:
 - Oddział Przedszkolny (klasa dla dzieci z niepełnosprawnością sprzężoną oraz autyzmem),
 - Szkoła Podstawowa (klasy I-VI dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim oraz umiarkowanym i znacznym oraz klasy dla dzieci z autyzmem i niepełnosprawnością sprzężoną),
 - Gimnazjum (klasy I-III dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym oraz z niepełnosprawnością sprzężoną i autyzmem),
 - Zasadnicza Szkoła Zawodowa (klasa wielozawodowa kształcąca młodzież z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim),
 - Szkoła Przystosowująca do Pracy (szkoła przeznaczona jest dla absolwentów gimnazjum z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym),
 - Szkoła Muzyczna I stopnia,
- Zespół Szkół Miejskich w Rypinie składa się z dwóch szkół:
 - Gimnazjum im. Józefa Wybickiego,
 - Liceum Plastycznego.

Szkoły ponadgimnazjalne, podobnie jak szkoły niższych szczebli muszą położyć duży nacisk na rozwijanie kompetencji kluczowych.

Oferta szkół w zakresie doskonalenia tych kompetencji sprowadza się do realizacji zajęć z zakresu matematyki, języka polskiego i języków obcych, informatyki oraz przedsiębiorczości. Szkoły te, podobnie jak szkoły podstawowe i gimnazja, nie mają oferty w zakresie zajęć doskonalących miękkie kompetencje kluczowe.

Potrzeby w zakresie podnoszenia kwalifikacji nauczycieli sprowadzają się do szkoleń i kursów uczących indywidualnego podejścia do ucznia oraz prowadzenia zajęć w sposób maksymalnie angażujący i motywujący (skuteczne porozumiewanie się w różnych sytuacjach, efektywne współdziałanie w zespole, rozwiązywanie problemów w twórczy sposób).

W załączniku nr 1 do Strategii w tabeli 6 przedstawiono zestawienie aktualnej oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dotyczących rozwijania kompetencji kluczowych, zdiagnozowano potrzeby z zakresu rozwoju tych kompetencji oraz potrzeby w zakresie podniesienia kompetencji i kwalifikacji nauczycieli.

Kształcenie zawodowe

Kształcenie zawodowe cieszy się stosunkowo dużą popularnością, co jednak nie przekłada się na sytuację na rynku pracy. Absolwenci szkół zawodowych stanowią w regionie największą grupę bezrobotnych – w okresie do 12 miesięcy od ukończenia nauki średnio co trzeci absolwent w końcu 2011 roku pozostawał w ewidencji powiatowych urzędów pracy¹⁴.

Bardzo istotny wpływ na nieadekwatną w stosunku do potrzeb rynku pracy ofertę kształcenia ma niski poziom współpracy szkół zawodowych i pracodawców, czego przejawem jest m.in. duży rozdzźwięk między oczekiwaniami pracodawców względem kwalifikacji jakie ich zdaniem powinien posiadać absolwent szkoły zawodowej a realizowanymi w tych szkołach programami nauczania¹⁵.

Na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego kształcenie zawodowe prowadzą Zespół Szkół nr 2 im. Unii Europejskiej w Rypinie, Zespół Szkół nr 3 im. Bogdana Chełmickiego w Rypinie, Zespół Szkół nr 4 im. Ziemi Dobrzyńskiej w Nadrożu oraz Zespół Szkół nr 5 im. Ks. Jana Twardowskiego w Rypinie.

Zespół Szkół nr 2 prowadzi kształcenie zawodowe w technikum i w zasadniczej szkole zawodowej. Technikum kształci na następujących kierunkach: ekonomia, informatyka, spedycja, logistyka, handel, żywność i usługi gastronomiczne, mechatronika, elektronika, teleinformatyka, telekomunikacja oraz usługi fryzjerskie. W zasadniczej szkole zawodowej uczniowie mogą zdobyć zawód sprzedawcy, kucharza, piekarza, cukiernika, ślusarza, tokarza, stolarza, fryzjera, rzeźnika wędliniarza, blacharza samochodowego, mechanika pojazdów samochodowych, elektromechanika, elektryka, dekarza, murarza, monter instalacji i urządzeń sanitarnych, operatora obrabiarek skrawających i wiele innych.

Zespół Szkół nr 3 prowadzi kształcenie zawodowe w technikum i w zasadniczej szkole zawodowej. Technikum kształci na następujących kierunkach: turystyka wiejska, żywność i usługi

¹⁴ Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2011/2012. Informacje i opracowania statystyczne, Warszawa 2012.

¹⁵ Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 - 2020

gastronomiczne, technologia żywienia, informatyka, agrobiznes, przetwórstwo mleczarskie oraz mechanizacja rolnictwa. W zasadniczej szkole zawodowej uczniowie mogą zdobyć zawód rolnika oraz mechanika – operatora pojazdów i maszyn rolniczych.

Zespół Szkół nr 4 prowadzi kształcenie zawodowe w technikum i w zasadniczej szkole zawodowej. Technikum kształci na następujących kierunkach: architektura krajobrazu, budownictwo, pojazdy samochodowe, ogrodnictwo i geodezja. W zasadniczej szkole zawodowej uczniowie mogą zdobyć zawód ogrodnika, mechanika pojazdów samochodowych oraz monter a zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie.

Zespół Szkół nr 5 prowadzi kształcenie zawodowe w zasadniczej szkole zawodowej i w szkole przysposabiającej do pracy. Zasadnicza szkoła zawodowa przygotowuje młodzież z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim na kierunkach wielozawodowych do zdobycia zawodu: kucharza, sprzedawcy, lakiernika, fryzjera, murarza-tylnkarza, dekarza, blacharza samochodowego, cukiernika, piekarza, stolarza, krawca i innych. Szkoła przysposabiająca do pracy przeznaczona jest dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym.

Liceum Plastyczne zapewnia wykształcenie w zawodzie plastyk o następujących specjalnościach i specjalizacjach: fotografika i film (fotografia artystyczna), techniki graficzne (projektowanie graficzne) oraz formy użytkowe (projektowanie ubioru).

Aby zapewnić najwyższą jakość kształcenia zawodowego szkoły muszą ciągle rozwijać infrastrukturę edukacyjną, w szczególności pracowni i warsztatów kształcenia praktycznego, rozwijać ofertę zajęć pozalekcyjnych oraz podnosić kwalifikacje i kompetencje nauczycieli przedmiotów zawodowych.

Potrzeby szkół zawodowych w zakresie rozwoju infrastruktury to przede wszystkim wyposażenie:

- pracowni dydaktycznych w sprzęt pozwalający na zwiększenie udziału praktycznego kształcenia zawodowego oraz nowoczesny sprzęt multimedialny (w tym wymiana sprzętu komputerowego i utworzenie sali multimedialnej)
- bibliotek w podręczniki do kształcenia zawodowego i literaturę fachową

Szkoły widzą także potrzebę rozwoju oferty zajęć pozalekcyjnych, przede wszystkim w zakresie:

- zajęć przygotowujących do egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe
- organizacji wyjazdów zawodoznawczych i branżowych
- organizacji kursów w celu uzyskania konkretnych uprawnień

Równie ważne jest doskonalenie kompetencji nauczycieli. W tym zakresie odczuwana jest potrzeba podnoszenia kwalifikacji zawodowych w oparciu o współpracę z przedsiębiorstwami branżowymi regionu.

Szczegółowe zestawienie potrzeb w zakresie rozwoju kształcenia zawodowego znajduje się w załączniku nr 1 do Strategii w tabeli 7.

Doradztwo edukacyjno – zawodowe na wszystkich poziomach kształcenia

Doradztwo edukacyjno-zawodowe ma na celu wspieranie uczniów w planowaniu własnej ścieżki kształcenia i kariery zawodowej. Zadaniem doradztwa jest także wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia.

Doradztwo edukacyjno-zawodowe na terenie ORSG prowadzą poszczególne szkoły ponadgimnazjalne, a także część gimnazjów. Oferta doradztwa szkół ponadgimnazjalnych jest bardzo dobrze rozwinięta i urozmaicona. Szkoły te organizują m.in.:

- warsztaty doradztwa zawodowego ukierunkowane na rozwój kariery zawodowej
- praktyki i staże zawodowe u pracodawców na stanowiskach zgodnych z kierunkiem kształcenia
- badania predyspozycji zawodowych
- konsultacje programów nauczania z pracodawcami
- „dni kariery zawodowej”
- spotkania z przedstawicielami uczelni wyższych
- wyjazdy do zakładów pracy

Doradztwo edukacyjno-zawodowe prowadzone w gimnazjach skupia się przede wszystkim na zajęciach z wychowawcami, na których wskazywane są możliwości wyboru dalszej ścieżki edukacyjnej. Ponadto część szkół organizuje wyjazdy do zakładów pracy.

Na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego działa również Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Rypinie. Poradnia współpracuje ze szkołami z obszaru Powiatu. Do jej zadań należy organizacja spotkań z uczniami, mających na celu pomoc w wyborze kierunku kształcenia i zawodu.

Główną potrzebą w zakresie rozwoju doradztwa edukacyjno-zawodowego w szkołach ponadgimnazjalnych jest rozbudowa istniejącej oferty o ponadprogramowe praktyki i staże zawodowe oraz organizację zajęć z trenerami biznesu i przedsiębiorczości. W gimnazjach natomiast istnieje potrzeba zatrudniania doradcy zawodowego, który pomagałby uczniom we właściwym podjęciu decyzji wyboru dalszej drogi kształcenia.

Oferta doradztwa edukacyjno-zawodowego na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego została przedstawiona w załączniku nr 1 do Strategii w tabeli 8.

Kształcenie ustawiczne dorosłych

Strategia Europa 2020 uznaje uczenie się przez całe życie i rozwijanie umiejętności za kluczowe elementy odpowiedzi na szeroko pojętą gospodarczą i społeczną strategię Unii Europejskiej, a także obecny kryzys gospodarczy oraz starzenie się społeczeństwa. Uczenie się dorosłych daje osobom, które dotknęło bezrobocie, restrukturyzacja lub które stanęły przed koniecznością transformacji zawodowej, możliwość podniesienia kwalifikacji lub przekwalifikowania, w istotny sposób przyczyniając się także do włączenia społecznego, aktywności obywatelskiej i rozwoju osobistego.¹⁶

¹⁶ Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 - 2020

Odsetek osób w wieku 25-64 lata, które kształcą lub doksztalcają się, wyniósł w 2014 roku dla 28 krajów Unii Europejskiej 10,7%. W Polsce wskaźnik ten osiągnął poziom znacznie niższy – 4,0%. W województwie kujawsko – pomorskim sytuacja przedstawiała się jeszcze gorzej – wartość wskaźnika to 3,8%¹⁷. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego zakłada podniesienie wartości tego wskaźnika do 10% w 2020 roku, zaś strategiczne ramy Europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia („ET 2020”) zakładają podniesienie wskaźnika do 15% dla całej wszystkich krajów UE¹⁸. Dlatego niezwykle ważne jest podniesienie we wszystkich regionach stopnia upowszechnienia uczenia się przez całe życie.

Dorośli najchętniej i najefektywniej doksztalcają się gdy jest potrzeba podniesienia ich kwalifikacji wynika bezpośrednio z zapotrzebowania zgłaszanego przez rynek pracy. Powiatowy Urząd Pracy w Rypinie prowadzi zestawienia zapotrzebowania na usługi szkoleniowe. Opracowując taki dokument zwraca się corocznie o opinie i sugestie do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, doradców zawodowych oraz pośredników pracy.

Szkolenia, na które jest obecnie największe zapotrzebowanie na ORSG Powiatu Rypińskiego to:

- obsługa wózków widłowych,
- kursy spawania,
- obróbka skrawaniem,
- kurs prawa jazdy kat. C,
- kurs szycia,
- opiekunka osób starszych,
- i inne wg zapotrzebowania osób zgłaszających się do PUP w Rypinie.

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Niespełna 60% dzieci w wieku 3-6 lat jest objętych edukacją przedszkolną. Dzieci korzystają z usług 30 placówek wychowania przedszkolnego, w tym z 5 przedszkoli, 19 oddziałów przedszkolnych i 6 punktów przedszkolnych. Liczba przedszkoli jest niewystarczająca do istniejących potrzeb. Dlatego istnieje konieczność tworzenia nowych placówek bądź rozbudowy istniejących. Ze względu na zgłaszane potrzeby wydłużenia godzin funkcjonowania placówek przedszkolnych, należy rozważyć możliwość likwidacji punktów przedszkolnych i stworzenia w ich miejsce przedszkoli. Bardzo istotnym jest także wyposażenie większości placówek i dostosowanie ich do standardów europejskich.
2	Jednym z celów rozwoju edukacji przedszkolnej powinno być jej upowszechnianie oraz podniesienie świadomości rodziców na temat korzyści płynących dla dziecka z jego uczęszczania do przedszkola.
3	Problemem systemu edukacji na ORSG Powiatu Rypińskiego na wszystkich poziomach kształcenia jest niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych. Aktualna oferta skupia się głównie na realizacji zajęć stanowiących kontynuację podstawowego programu nauczania (przede wszystkim matematyka, język ojczysty, język obcy, przyroda). Ponadto szkoły posiadają bogatą

¹⁷ Eurostat, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=trng_lfse_04&lang=en

¹⁸ Konkluzje Rady z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie strategicznych ram Europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia („ET 2020”), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 2009/C 119/02

	<p>ofertę zajęć w zakresie zwiększania świadomości i ekspresji kulturalnej (zajęcia taneczne, muzyczne itp.). Placówki edukacyjne właściwie nie oferują zajęć w zakresie zwiększania umiejętności uczenia się, kompetencji społecznych i obywatelskich, inicjatywności i przedsiębiorczości. Nie wykorzystują także nowoczesnych metod nauczania poszczególnych przedmiotów. Po części jest to wynikiem braku odpowiedniego przygotowania nauczycieli do prowadzenia takich zajęć. Ponadto zajęcia dodatkowe w dużej mierze organizowane są pod potrzeby nauczycieli, a nie uczniów. Dlatego też istnieje potrzeba podnoszenia kwalifikacji kadry nauczycielskiej, co w efekcie pozwoli rozbudować ofertę zajęć podnoszących kompetencje kluczowe uczniów. Większą aktywność uczniów w udziale w zajęciach pozalekcyjnych zapewniłoby im zorganizowanie dojazdów.</p>
4	<p>Oferta kierunków kształcenia szkół zawodowych funkcjonujących na ORSG jest bardzo bogata i urozmaicona, jednakże porównując ją z listą zawodów deficytowych sporządzaną corocznie przez PUP w Rypinie, można odnieść wrażenie, że oferta ta i potrzeby rynku pracy nie są do końca ze sobą skorelowane. Co za tym idzie, najwyższe bezrobocie występuje w grupie osób z wykształceniem zawodowym i gimnazjalnym. Przyczyn takiej sytuacji można upatrywać m. in. w odpływie ludzi młodych z terenu ORSG i szukaniu przez nich pracy w większych miastach oraz zagranicą, w mało atrakcyjnych warunkach pracy i płacy oferowanych przez lokalnych przedsiębiorców, w zbyt małej liczbie godzin zajęć praktycznych szczególnie w technikach, w niskiej jakości praktyk odbywanych w zakładach pracy, w niewystarczających kwalifikacjach nauczycieli zawodu w zakresie znajomości najnowszych technologii obsługi maszyn, a także w niedostatecznej jakości wyposażenia pracowni nauki zawodu, co może mieć przełożenie na niższą jakość zdobywanych kwalifikacji.</p>
5	<p>Doradztwo edukacyjno-zawodowe prowadzone przez szkoły ponadgimnazjalne funkcjonujące na ORSG jest bardzo dobrze rozwinięte. W związku z czym należy dbać o to, by oferta tego doradztwa była utrzymywana przynajmniej na istniejącym poziomie bądź rozbudowywana. Znacznie gorzej sytuacja w tym zakresie wygląda w odniesieniu do gimnazjów. Uczniowie tych szkół są w zasadzie pozbawieni profesjonalnego wsparcia i pomocy w zakresie wyboru dalszej ścieżki edukacyjnej. W związku z tym wielu uczniów kształci się dalej w kierunkach nieodpowiednich do ich predyspozycji. Dlatego też zasadnym i koniecznym jest zatrudnienie bądź ścisła współpraca gimnazjów z profesjonalnymi doradcami edukacyjno-zawodowymi/udzielanie profesjonalnego poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego. Ważnym elementem przy wyborze ścieżki zawodowej są staże i praktyki u pracodawców organizowane przez szkoły ponadgimnazjalne. W związku z powyższym należy zacieśnić współpracę z przedsiębiorcami, tak aby oferta staży i praktyk była ciągle poszerzana, a ich jakość zwiększana.</p>
6	<p>Dorośli najchętniej korzystają ze szkoleń, które pozwalają nabyć nowe umiejętności „twarde”. Największym zainteresowaniem cieszą się te, które kończą się certyfikatem lub nabyciem uprawnień, co znacznie ułatwia znalezienie nowej pracy lub pozwala udoskonalić kwalifikacje wymagane przez aktualnego pracodawcę. Ukończenie tego typu szkoleń pozwala na umocnienie swojej pozycji na rynku pracy bądź na zdobycie nowego zatrudnienia. W rozwoju kształcenia ustawicznego należy położyć nacisk na wykorzystywanie nowoczesnych metod nauczania w prowadzonych szkoleniach i kursach.</p>

Kultura

Współcześnie kultura jest jednym z podstawowych czynników rozwoju regionu w odniesieniu do kapitału intelektualnego, wyrównywania szans, rozwoju ekonomicznego, w tym

szczególnie zwiększenia atrakcyjności jednostek terytorialnych dla wspólnoty terytorialnej oraz inwestorów i turystów¹⁹.

Poniższa tabela zawiera zestawienie instytucji kultury zlokalizowanych w Powiecie Rypińskim, w podziale na biblioteki, domy kultury, kina, muzea, teatry i instytucje muzyczne.

Tabela 20. Zestawienie instytucji kultury w Powiecie Rypińskim (stan na 2013r.)

Jednostka terytorialna	Biblioteki i filie	Domy i ośrodki kultury	Kina	Muzea z oddziałami	Teatry	Instytucje muzyczne
Brzuze	4	1	0	0	0	0
Rogowo	4	0	0	0	0	0
Rypin (m.)	3	1	1	1	0	0
Rypin (w.)	3	0	0	0	0	0
Skrwilno	2	0	0	0	0	0
Wąpielsk	3	0	0	0	0	0
ORSG	19	2	1	1	0	0
Kujawsko – Pomorskie	425	197	20	29	7	2
Polska	8 112	3 901	469	822	126	41

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Z powyższego zestawienia wynika, że w powiecie nie występuje duża liczba instytucji kultury. Funkcjonuje tu najwięcej bibliotek (19 placówek wraz z filiami) oraz dwa domy kultury. Poza tym na obszarze działa jedno kino i jedno muzeum. Brak jest natomiast teatru oraz instytucji muzycznych.

Poza ww. instytucjami w gminach funkcjonują świetlice wiejskie będące miejscem odbywania się m. in. zebrań wiejskich, imprez okolicznościowych, spotkań kół gospodyń wiejskich.

Instytucje kultury mają szczególne znaczenie dla przekazu wartości kulturowych, istotnych z punktu widzenia funkcjonowania całego społeczeństwa. W tym kontekście ważne jest odpowiednie finansowanie tych instytucji, aby mogły one właściwie realizować powierzoną im misję publiczną²⁰.

Załącznik nr 1 do niniejszej Strategii w tabeli 9 zawiera zestawienie najważniejszych instytucji kultury zlokalizowanych na terenie Powiatu Rypińskiego, opisując jednocześnie stan techniczny infrastruktury i dokonując identyfikacji najważniejszych potrzeb w zakresie ich odnowy, w celu ochrony dziedzictwa kulturowego i właściwego wypełniania misji publicznej.

Równie ważne jak prawidłowe funkcjonowanie instytucji kultury, jest podjęcie odpowiednich działań mających na celu wsparcie w zakresie ochrony dziedzictwa narodowego. W tym kontekście szczególnie ważne jest położenie nacisku na właściwe gospodarowanie wszelkimi zasobami materialnymi i niematerialnymi regionu, posiadającymi wartości historyczne, patriotyczne, religijne, naukowe i artystyczne, mające znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju społecznego i kulturalnego, które należy przekazać następnym pokoleniom.

¹⁹ Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2007 - 2013

²⁰ Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 -2020

Liczbowe zestawienie obiektów dziedzictwa kulturowego Powiatu Rypińskiego ujętych w rejestrze zabytków nieruchomości przedstawia się następująco:

Tabela 21. Obiekty dziedzictwa kulturowego, ujęte w rejestrze zabytków nieruchomości

Typ obiektu	Brzuze	Rogowo	Rypin (m.)	Rypin (w.)	Skrwilno	Wąpielsk
a. kościoły rzymsko-katolickie		1	1			1
b. zespoły kościołów	1			1	1	
c. kaplice	1	1	1			
d. kwatery grobowe					2	
e. ruiny zamkowe						1
f. zespoły dworskie				1		1
g. zespoły pałacowo-parkowe	1			1		2
h. dwory						1
i. założenie pałacowo-parkowe					1	
j. historyczne założenia urbanistyczne miasta			1			
k. parki	2			1	1	
l. wiatraki i młyny		1	1			
m. pałac ustanowiona strefa ochrony konserwatorskiej						1
n. muzea			1			
Łącznie	5	3	5	4	5	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu

Poniższa tabela zawiera zestawienie najważniejszych zasobów kulturowych Powiatu Rypińskiego oraz potrzeby w zakresie zachowania, rozwoju, wsparcia i renowacji obiektów zabytkowych.

Tabela 22. Zasoby i potencjały kulturowe Powiatu Rypińskiego

Jednostka terytorialna	Główne zasoby i potencjały kulturowe	Potrzeby w zakresie zachowania, rozwoju, wsparcia i renowacji obiektów zabytkowych
Brzuze	Kaplica drewniana pw. Matki Boskiej Studziennej w Kleszczynie	Wszystkie zabytki potrzebują w mniejszym lub większym stopniu renowacji, konserwacji
	Zespół pałacowo-parkowy w Ugoszczu	
	Zespół kościoła parafialnego w Żałem	
	Grodzisko późnośredniowieczne w Kleszczynie	
	Grodzisko w Żałem	
Rogowo	Ruchome zabytki znajdujące się w Kościele parafialnym w Rogowie	Konserwacja
	Kaplica grobowa rodziny Dębińskich w Pręczkach	Konserwacja i remont
	Kościół parafialny rzymsko-katolicki	Wymiana okien, pokrycia dachowego, remont

	murowany pw. św. Bartłomieja w Rogowie	ogrodzenia przy kościele i cmentarzu, renowacja mogiły oraz zabytków ruchomych wewnątrz kościoła
	Wiatrak Koźlak w miejscowości Rogowo-Młynik (wł. prywatna)	Renowacja
Rypin (m.)	Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej „Dom Kaźni”	Bieżące prace zabezpieczające budynek
	Kościół Świętej Trójcy	Kompleksowa renowacja
	Układ urbanistyczny miasta z okresu jego lokacji	Rewitalizacja, poprawa efektywności energetycznej
	Kościół ewangelicko-augsburski	Renowacja
	Kaplica Św. Barbary	Bieżące prace zabezpieczające budynek
	Gmach „Zgody”	Rewitalizacja, poprawa efektywności energetycznej
	Budynek dawnego Magistratu	Rewitalizacja, poprawa efektywności energetycznej
	Rypiński Dom Kultury - kino Bałtyk	Modernizacja sali kinowo- teatralnej, wymiana akustyki, aranżacja holu, wymiana kinotechniki (cyfryzacja), modernizacja wyposażenia estradowego, wymiana węzła cieplnego
	Dawny Dom Kultury „Katolik”- Centrum Aktywności Społecznej	Kompleksowa rewitalizacja, poprawa efektywności energetycznej, dostosowania budynku na potrzeby Centrum Aktywności Społecznej
Rypin (w.)	Pałac w Sadłowie	Wymiana więźby dachowej oraz dachu, wymieniana stolarki okiennej, drzwiowej i podłogowej, wykonanie izolacji pionowej i poziomej budynku oraz wykonanie nowej elewacji budynku
	Kościół w Sadłowie	Renowacja
Skrwilno	Zespół Pałacowo-Parkowy w miejscowości Okalewo	Kapitalny remont
	Zespół Kościoła Rzymskokatolickiego z zabytkową dzwonnica	Renowacja mogiły dziedziców
	Park Podworski w Skrwilnie	Utworzenie zielonej klasy, utwardzenie alejek
	Mogiła zbiorowa w miejscowości Rak	Renowacja
	Mogiła dziedziców na cmentarzu parafialnym w Skrwilnie	
Wąpielsk	Ruiny Zamku	Zabezpieczenie
	Magazyn zbożowy, ruiny Młyna	
	Kościół w Radzikach Dużych	Renowacja
	Pałace w miejscowościach Radziki Małe i Półwiesk Mały	Remont

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Obiekty zabytkowe, których zestawienie zostało zawarte w powyższej tabeli, w dużej mierze sprzyjają rozwojowi turystyki na terenie ORSG. Ma to miejsce w szczególności w odniesieniu do miasta Rypin. Turyści odwiedzając to miasto bardzo chętnie zwiedzają Kościół Świętej Trójcy, Kaplicę Św. Barbary, Gmach „Zgody” oraz układ urbanistyczny miasta z okresu jego lokacji.

Oprócz opisanych powyżej walorów kulturowych, sprzyjających rozwojowi turystyki krajoznawczej, powiat posiada również walory naturalne, których zestawienie zostało zawarte w podrozdziale Środowisko przyrodnicze.

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Życie kulturalne mieszkańców Powiatu Rypińskiego skupia się głównie wokół gminnych bibliotek oraz świetlic wiejskich, które w głównej mierze są organizatorami imprez i wydarzeń kulturalnych. Większość tych wydarzeń ma charakter lokalny i sezonowy (np. dożynki, festyny itp.). Infrastruktura instytucji kultury jest dostosowana przede wszystkim do potrzeb osób dorosłych, a w znacznie mniejszym stopniu do potrzeb dzieci i młodzieży. Na terenie całego ORSG istnieje ponadto potrzeba zatrudnienia animatorów kulturalnych i doposażenia świetlic wiejskich.
2	Z racji niewielkiej liczby obiektów dziedzictwa kulturowego, ujętych w rejestrze oraz ewidencji zabytków, szczególnie wymagana jest ich ochrona i zachowanie. Zarówno zabytki nieruchome, jak i ruchome wymagają ciągłych inwestycji w zakresie renowacji i konserwacji zewnętrznej i wewnętrznej.

Obszary problemowe wymagające rewitalizacji

Rewitalizacja jest ważną częścią myślenia o rozwoju miasta czy gminy i powinna stać się kluczowym programem społecznym i gospodarczym w odniesieniu do zidentyfikowanych tam obszarów problemowych. Służy podniesieniu atrakcyjności danego obszaru dla podmiotów gospodarczych i potencjalnych nowych jego mieszkańców, jak również wsparciu rozwoju kapitału społecznego oraz podniesieniu jakości życia mieszkańców. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych powinna mieć charakter złożony i interdyscyplinarny, dlatego kluczowe jest prowadzenie zintegrowanych, czyli równoległych i wzajemnie uzupełniających się działań w wielu sferach²¹.

Zidentyfikowanie obszarów problemowych o negatywnych zjawiskach natury społecznej, gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej i funkcjonalnej oraz wskazanie potencjalnych sposobów ich zniwelowania w kontekście nadania tym obszarom nowej jakości funkcjonalnej i zapewnienia warunków do ich zrównoważonego rozwoju nastąpi w Lokalnych/Gminnych Programach Rewitalizacji, do opracowania których będą zobowiązane wszystkie jednostki samorządu terytorialnego, chcące prowadzić procesy rewitalizacyjne. Należy jednak pamiętać, że podstawą rewitalizacji będzie niwelowanie negatywnych zjawisk społecznych poprzez działania finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego, natomiast wszystkie inwestycje w infrastrukturę powinny stanowić działania o mniejszej skali i być uzupełnieniem do działań społecznych.

Programy Rewitalizacji muszą powstać zgodnie z wytycznymi, których aktualnie brak. Wytyczne te powinny określić, w jaki sposób należy wyznaczyć obszary problemowe wymagające przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych. W chwili obecnej, przy braku ww. wytycznych, przedstawiono obszary problemowe wskazane przez przedstawicieli wszystkich JST tworzących ORSG Powiatu Rypińskiego.

²¹ Krajowa Polityka Miejska (projekt wersja I), Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, 2014.

Tabela 23. Obszary problemowe wskazane do rewitalizacji

Jednostka terytorialna	Obszary problemowe
Brzuze	<p>Ostrowite, gdzie w 2007 r. zlikwidowano zakład Cukrowni, a mieszkańcy nie otrzymali żadnej pomocy. Pojawiły się problemy społeczne, gospodarcze, kulturowe i przyrodnicze, utrzymuje się wysokie bezrobocie oraz wysoki odsetek osób w wieku starszym, w związku z tym istnieje potrzeba pomocy. Na terenie tym wymagane jest m.in.: uruchomienie obiektu kultury zagospodarowanie terenu wokół obiektu, rewitalizacja zabytkowego, parku, remont dróg, oświetlenia, parkingów, budowa ścieżek pieszo-rowerowych, placów zabaw, napowietrznych siłowni, pomostów, rekultywacja jeziora oraz terenów przyległych, modernizacja oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, remont zabytkowego dworu, wyznaczenie terenów inwestycyjnych po ogródkach działkowych i fabryce, uporządkowanie terenów ogródków działkowych, budowa infrastruktury społecznej oraz obiektów kultury.</p> <p>Ugoszcz - teren zamieszkiwany przez byłych pracowników PGR, Występuje tu duże bezrobocie, problemy społeczne i infrastrukturalne. Na tym terenie wymagane jest m.in.: rewitalizacja parku, remont dróg, oświetlenia, parkingów, budowa ścieżek pieszo-rowerowych, placów zabaw, napowietrznych siłowni, rekultywacja jeziora oraz terenów przyległych, modernizacja oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, remont zabytkowego pałacu, zagospodarowanie terenu sportowo-rekreacyjnego, rewitalizacja budynku poczty oraz rewitalizacja alei przydrożnych.</p> <p>Gulbiny - występuje tu konieczność m.in. rewitalizacji parku.</p> <p>Brzuze - rewitalizacja parku i rekultywacja terenu przy świetlicy oraz zagospodarowanie terenu przy jeziorze itp.</p> <p>Radzynek - rewitalizacji wymaga teren przy szkole</p> <p>Kleszczyn - rewitalizacja terenu na którym zlokalizowana jest zabytkowa kaplica, budowa ścieżek pieszo-rowerowych, parkingów, remont dróg itp.</p> <p>Żałe - rewitalizacji wymaga m.in. świetlica, remiza i teren wokół świetlicy.</p>
Rogowo	<p>Wieś Sosnowo – tereny po byłym PGR.</p> <p>Konieczność rewitalizacji parków dworskich i terenów mieszkaniowych w miejscowościach Nadroż i Sosnowo.</p>
Rypin (m.)	<p>Obszar przy ul. Nowe Osiedle, gdzie były już prowadzone działania rewitalizacyjne. Obszar ten cechuje się dużym skupiskiem rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym i znajdują się tam budynki mieszkalne w złym stanie technicznym.</p> <p>Obszar tzw. „starego miasta”, gdzie również występują duże skupiska rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, budynki mieszkalne w złym stanie technicznym oraz budynki o wartościach historycznych (kamienice Jana Pawła II, ks. Chojeckiego, budynek dawnego magistratu, budynek Zgody).</p> <p>Na bazie dawnego Domu Kultury planowane jest utworzenie Centrum Aktywności Społecznej (CAS)- ma on służyć mieszkańcom miasta działającym aktywnie w organizacjach pozarządowych, a także tym, którzy działają w grupach nieformalnych jak również tym, którzy chcieliby się włączyć w działania społeczeństwa obywatelskiego.</p> <p>Park miejski przy ul. Orzeszkowej - poprawa estetyki, umożliwienie mieszkańcom aktywnego wypoczynku (ścieżki pieszo- rowerowe) siłownia na powietrzu.</p>
Rypin (w.)	<p>Obszarem problemowym w gminie Rypin są przede wszystkim tereny w miejscowości Kowalki. Gdzie odnowy wymaga park, ponadto planuje się</p>

	budowę siłowni zewnętrznej oraz rozbudowę kompleksu sportowego.
Skrwilno	Gmina Skrwilno posiada budynek w Przywitowie, gdzie planuje stworzyć Dom Pomocy Społecznej, by zapewnić swoim mieszkańcom możliwość opieki bez konieczności opuszczania swoich rodzinnych stron. Budynek ten wymaga remontu i adaptacji do potrzeb świadczenia w nim usług opiekuńczych.
Wąpielsk	Najbardziej problemowymi obszarami w gminie Wąpielsk są osiedla po byłych PGR w Ruszkowie i Kiełpinach. Są to tereny zamieszkiwane przez byłych pracowników PGR, którzy nie potrafią odnaleźć się w nowej rzeczywistości. Osoby te w dużej mierze zagrożone są zarówno wykluczeniem społecznym, jak i ubóstwem. Większość z nich to beneficjenci GOPS korzystający z różnych form pomocy. Na terenach tych wymagana jest kompleksowa przebudowa systemu kanalizacji sanitarnej. Niezbędne jest także wybudowanie infrastruktury rekreacyjnej, jak place zabaw dla dzieci, chodniki i ścieżki rowerowe oraz sportowej, jak boiska. Niezbędne jest także wykonanie termomodernizacji budynków mieszkalnych oraz wykonanie systemu zbiorczego ogrzewania.

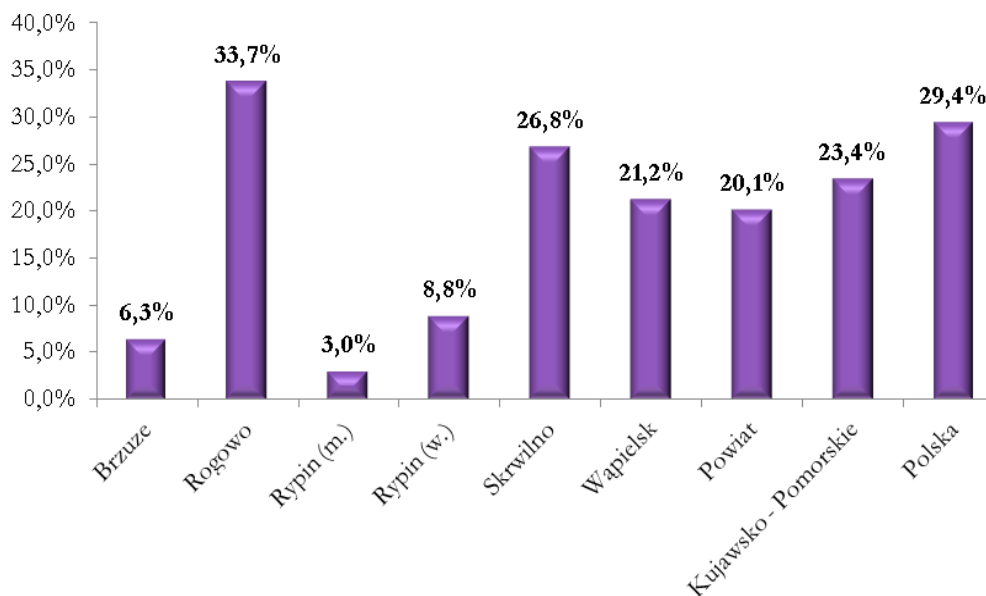
Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Środowisko przyrodnicze. Turystyka, sport i rekreacja

O atrakcyjności Powiatu Rypińskiego decydują w głównej mierze walory przyrodniczo-geograficzne. Dominuje tu krajobraz złożony z drobnych, niewysokich pagórków kontrastujący z licznymi obniżeniami i zamkniętymi zakłęśłościami wytopiskowymi o dnach stale podmokłych lub okresowo wypełnionych wodą. Powiat rypiński leży w dorzeczu Wisły. Rzeka jest czynnikiem podstawowym i decydującym o zasobach wód powierzchniowych. Bezpośrednim prawobrzeżnym dopływem Wisły jest Skrwa, zaś Rypienica wpada do Drwęcy. Wśród jezior występujących w powiecie pod względem genetycznym dominują jeziora polodowcowe, a wśród nich jeziora rynnowe. Do największych należą Żalskie, Długie, Ostrowickie.

Powiat jest obszarem, na którym występują stosunkowo duże skupiska leśne. Największy udział gruntów leśnych w odniesieniu do powierzchni gminy występuje w gminie Rogowo (33,7%) i w gminie Skrwilno (26,8%). Powierzchnia zalesienia na terenie całego Powiatu Rypińskiego (20,1%) kształtuje się na poziomie nieco niższym niż w województwie (23,3%) i kraju (29,4%).

Wykres 13. Udział lasów w obszarze gmin ORSG

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie ORSG występuje wiele form ochrony przyrody. Wśród nich znajdują się m.in. obszary chronionego krajobrazu – Źródła Skrwy oraz Drumliny Zbójńskie, 2 rezerwaty przyrody (Okalewo, Tomkowo) i obszar NATURA 2000, którego opis znajduje się w poniższej tabeli.

Tabela 24. Obszar Natura 2000 na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego

Obszar Natura 2000	Łączna powierzchnia obszaru w ha	Obszar na terenie powiatu	Opis
Dolina Drwęcy	12 561,56	Wąpielsk	Bogactwo i różnorodność systemu przyrodniczego obszaru Dolina Drwęcy, jak i otoczenia, decyduje o jego wysokim potencjale ekologicznym. Drwęca wraz z dopływami jest ważnym korytarzem ekologicznym o znaczeniu nie tylko lokalnym, ale i krajowym. Należy ją traktować jako ekosystem przyrodniczy o znaczeniu ponadregionalnym. Obszar ważny dla ochrony bogatej ichtiofauny i mozaiki siedlisk związanych z doliną rzeczną. Sama Drwęca stanowi jedyny ichtiologiczny rezerwat na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Rzeka Drwęca i jej dorzecze objęte jest krajowym programem restytucji ryb wędrownych, zaś rzeka Wel jest wymieniana jako jeden z głównych cieków dorzecza Drwęcy o walorach kwalifikujących ją jako podstawowe tarlisko anadromicznych ryb wędrownych i siedlisko ryb prądolubnych, będących w sferze zainteresowania Unii Europejskiej. Atutem obszaru (oprócz bogactwa cennych gatunków) jest jego kształt, sprzyjający zachowaniu tras migracji i rozprzestrzeniania się wielu gatunków fauny i flory. Jest to korytarz ekologiczny między Doliną Wisły a Pojezierzem Mazurskim. Ponadto dorzecze rzeki Drwęcy powinno podlegać szczególnej ochronie, gdyż w jej dolnej części w Lubiczu znajduje się powierzchniowe ujęcie wody zaopatrujące miasto Toruń. Powinno to być dodatkowym

			argumentem za zachowaniem jej walorów przyrodniczych.
--	--	--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Natura 2000 <http://natura2000.gdos.gov.pl/datafiles>

Walory turystyczne środowiska

Teren ORSG Powiatu Rypińskiego posiada liczne walory środowiskowe, które stanowią potencjał do rozwoju turystyki.

Miasto Rypin znajduje się na szlaku wiodącym z Kujaw na Warmię i z Pomorza na Mazowsze. Leży w północno-wschodniej części historycznej Ziemi Dobrzyńskiej nad rzeką Rypienicą – dopływem Drwęcy. Geograficznie obszar, zarówno miasta, jak i gminy Rypin należy do Pojezierza Dobrzyńskiego. Ze względu na duże skupiska jezior na południowym zachodzie, okolice te nazywane są Szwajcarią Dobrzyńską.

Na uwagę zasługuje fakt, że cały teren ORSG usytuowany jest na obszarze funkcjonalnym „Zielone Płuca Polski”. Elementem determinującym wyznaczenie powyższego obszaru, była ochrona jednych z najcenniejszych w kraju i Europie systemów ekologicznych. Zielone Płuca Polski to tereny nie tylko o czystym środowisku, ale również o uznanych w świecie unikatowych wartościach przyrodniczych i walorach krajobrazowych. Ponadto niewielka część Gminy Rogowo położona jest w obrębie Obszaru Chronionego Krajobrazu Źródła Skrwy.

W obrębie Obszaru Chronionego Krajobrazu Źródła Skrwy położona jest również Gmina Skrwilno. Ponadto na jej terenie występują dwa jeziora: Skrwileńskie o pow. 74 ha oraz Urszulewskie o pow. 293 ha. Są one świetnym miejscem do wypoczynku czynnego (pływanie) oraz oazą spokoju dla wędkarzy i miłośników ciszy. Do istotnych elementów krajobrazu można jeszcze dołączyć: rezerwat przyrody „Okalewo” o naturalnym zasięgu występowania świerka; pomniki przyrody: dąb i buk (park Skrwilno), dąb i lipa (Leśnictwo Urszulewo) oraz strefy ciszy wokół jezior Skrwilno i Urszulewo.

Atutem Gminy Brzuze jest 14 jezior, spośród których Źalskie (Wielgie) należy do największych na Ziemi Dobrzyńskiej. Na szczególną uwagę zasługują dwa parki podworskie w Ugoszczu i Gulbinach. Istnieją też aleje zabytkowe. W urozmaicony krajobraz gminy wkomponowały się średniowieczne grodziska w miejscowościach: Źałe, Somsory, Kleszczyn i Mościska. Fakt występowania jezior sprawia, że obszar jest atrakcyjny turystycznie i krajobrazowo. Niewielką część gminy obejmuje obszar chronionego krajobrazu „Drumliny Zbójeńskie”. Znajdują się tu również liczne pomniki przyrody. Godna uwagi jest bardzo bogata fauna – między innymi bocian, czapla, żuraw i kormoran.

O atrakcyjności turystycznej Gminy Wąpielsk stanowią przede wszystkim jeziora, lasy i rzeka. Jeziora: Długie i Kiełpiny to jeziora polodowcowe rynnowe, o zróżnicowanej linii brzegowej. Brzegi porasta trzcina pospolita i pałka szerokolistna. Z roślin chronionych spotykamy tu grązel żółty o liściach pływających i kwiatach wydzielających intensywną, alkoholopodobną woń w celu zwabienia owadów. W jeziorach żyje wiele gatunków ryb, np. płocie, węgorze, liny, szczupaki.

Na terenie Powiatu Rypińskiego występują ponadto pomniki przyrody w postaci pojedynczych lub skupisk drzew głównie surmie, buki i lipy²². W tabeli 25 zamieszczono informacje o pomnikach przyrody w poszczególnych gminach ORSG.

²² www.rypin.eu

Tabela 25. Pomniki przyrody na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego (2013r.)

Jednostka terytorialna	Liczba pomników przyrody
Brzuze	22
Rogowo	2
Rypin (m.)	8
Rypin (w.)	6
Skrwilno	7
Wąpielsk	8
ORSG	53

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Posiadane walory przyrodnicze na części obszaru ORSG podlegały przez lata dewastacji i ich stan na chwilę obecną jest niezadawalający. Poniższa tabela przedstawia bardziej szczegółowe informacje w tym zakresie.

Tabela 26. Dewastacja obiektów przyrodniczych na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego

Jednostka terytorialna	Dewastacja obiektów przyrodniczych
Brzuze	Dewastacja środowiska przyrodniczego poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - niszczenie parków zabytkowych, podworskich, przemysłowych, - niszczenie mokradeł śródpolnych, małych zbiorników wodnych i cieków wodnych - niszczenie użytków przyrodniczych - niszczenie zieleni cmentarnej i przykościelnej.
Rogowo	Na terenie Gminy Rogowo znajdują się dwa parki podworskie w miejscowościach Nadroż i Sosnowo, które wymagają rewitalizacji. Z powodu wieloletniego braku pielęgnacji i niekontrolowanego rozwoju drzew i krzewów zatraciły dawny wygląd i charakter ogrodu. W przypadku parku podworskiego w Nadrożu obecnie trwają prace przygotowawcze i koncepcyjne zagospodarowania terenu. W celu utrzymania w należytym stanie zabytkowego parku podworskiego w Sosnowie, który jest zaniedbany niezbędne jest również przeprowadzenie prac rewitalizacyjnych.
Rypin (m.)	Brak problemów w tym zakresie.
Rypin (w.)	Na terenie gminy Rypin znajduje się kilka dawnych parków dworskich o bogatym drzewostanie: w Rusinowie, Kowalkach, Sadłowie oraz w Balinie (w zasobach prywatnych). Niestety ograniczone środki finansowe nie pozwalają na właściwe ich wykorzystanie i zagospodarowanie. Park w Rusinowie nieużytkowany przez lata, jest obecnie bardzo zniszczony, zarośnięty, natomiast wewnątrz znajdują się okazy drzew zbliżone do pomnikowych. Dawny park dworski w Kowalkach natomiast wymagałby dokonania nowych nasadzeń, gdyż wiele drzew z powodu różnych chorób uschło i zostały wycięte. Drzewa które zostały, są okazami kilkudziesięcioletnimi. Park w Sadłowie natomiast jest parkiem najlepiej zagospodarowanym i nie wymaga na chwilę obecną specjalnych zabiegów pielęgnacyjnych, natomiast koniecznym byłoby wyposażenie go w odpowiednią infrastrukturę taką jak ścieżki, ławki, oświetlenie i inne urządzenia pozwalające na umilenie czasu odwiedzającym.
Skrwilno	Brak problemów w tym zakresie.
Wąpielsk	Brak problemów w tym zakresie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z urzędów gmin

Szlaki turystyczne

Niewątpliwą atrakcją turystyczną są szlaki turystyczne. Na terenie ORSG najważniejsze z nich to:

- Szlak PTTK Brzuze – Ostrowite – Trąbin – szlak turystyczny pieszy oznaczony kolorem zielonym, przebiegający przez teren gminy Brzuze - umożliwia on turystom dotarcie do najpiękniejszych i najciekawszych zakątków gminy. Szlak ten ma długość 32 km
- Europejski Szlak Kulturowy św. Jakuba - w 2014 roku do Szlaku św. Jakuba została włączona Studzianka (gm. Brzuze) – jest to szlak dojściowy i w odróżnieniu od szlaku głównego został dodatkowo oznakowany (do niebieskiego kwadratu i stylizowanej żółtej muszli dodano żółty pasek). Szlak ma początek w Studziance, która od wieków związana jest z kultem św. Jakuba, następnie przebiega przez Ostrowite, Trąbin, Rętwiny, Łubki, by w Płonem (gmina Wąpielsk) połączyć się z głównym szlakiem do Santiago de Compostela w Hiszpanii
- Kujawsko – Pomorski Szlak Fryderyka Chopina – (V trasa) przez teren Gmin Brzuze i Wąpielsk (m.in. Gulbiny, Wąpielsk, Radziki Duże, Tomkowo, Płonne) przebiega jedna z pięciu tras tego szlaku. Zaczyna się ona w miejscowości Radomin, a kończy w Szafarni (40 km)
- Kujawsko – Pomorski Szlak Fryderyka Chopina – (I trasa) przez teren Gminy Brzuze (Ugoszcz) przebiega jedna z pięciu tras tego szlaku. Zaczyna się i kończy w miejscowości Golub-Dobrzyń (85 km)
- Szlak kulturowy „Brzuze – Gmina Chopina” na trasie Ugoszcz – Brzuze – Gulbiny
- Szlaki kajakowe – rzeka Skrwa jest prawobrzeżnym dopływem Wisły. Od jeziora Skrwilno jest dostępna dla kajakarzy. Dziesięć kilometrów poniżej przyjmuje prawy dopływ - Urszulewkę, która może być potraktowana jako alternatywny początkowy odcinek szlaku. Jest to malowniczy i łatwy szlak. Również łatwym szlakiem dostępnym dla początkujących jest rzeka Drwęca (ujście Rypienicy, ujście rzeki Ruziec). Rzeka Ruda jest bocznym szlakiem od Drwęcy, dającym możliwość podpłynięcia pod prąd w stronę Iławy. Jest to odcinek rzeczny łąkowy, regulowany.

Sport i rekreacja

Sport na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego jest nieodzownym elementem życia wielu jego mieszkańców, dlatego też gminy wspierają rozwój dyscyplin sportowych, zarówno finansowo, jak i rzeczowo.

Jednym z najważniejszych obiektów sportowych na terenie Powiatu jest Rypińskie Centrum Sportu funkcjonujące w Mieście Rypin, które jest nowoczesnym kompleksem sportowo – rekreacyjnym. Baza sportowo – rekreacyjna Miasta w większości zaspokaja potrzeby mieszkańców, ale są obiekty, które należy zmodernizować. Przyszłość sportu na terenie Miasta rysuje się bardzo obiecująco. Miasto kładzie bowiem duży nacisk na rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej. Dzięki takim działaniom, zwiększają się możliwości Miasta pod względem organizowania imprez sportowych, jak również kulturalnych. Poza obiektami sportowymi, na terenie Rypina znajdują się place zabaw dla najmłodszych, siłownie na powietrzu dla starszych mieszkańców, parki, ogrody i skwery wyposażone w ławeczki. Dzięki istnieniu warunków do uprawiania sportu i rekreacji, tj. boisk sportowych i sal gimnastycznych, wśród mieszkańców zauważalny jest wzrost zainteresowania aktywnym wypoczynkiem. Rozwijającymi się amatorsko dziedzinami

sportowymi są: piłka nożna, koszykówka, hokej na trawie, tenis stołowy, nordic walking, sporty walki, łucznictwo myśliwskie, pływanie, a także tenis ziemny.

Również Gmina Rogowo posiada bogatą ofertę dotyczącą obiektów sportowych. Są to m. in.: kompleks boisk w Rogowie (piłka nożna, siatkówka, bieżnia, kort tenisowy), boiska wiejskie w Pręczech, Czumsku Dużym, Rojewie, Nadrożu, Orlik w Sosnowie. Ponadto w miejscowości Rogowo i Sosnowo ustawiono siłownie na świeżym powietrzu.

Zaplecze sportowo – rekreacyjne Gminy Rypin stanowią natomiast boiska sportowe i sale gimnastyczne przy szkołach podstawowych w Borzyminie, Sadłowie, Starorypinie Rządowym i gimnazjum w Kowalkach oraz przyszkolne boiska sportowe w Stępowie i Zakroczu. Dostępny jest również wybudowany w Kowalkach nowy kompleks sportowy Orlik, a także boisko sportowe Klubu Sportowego GROT Kowalki oraz boiska wiejskie w Balinie, Cetkach, Czyżewie, Dylewie, Mariankach, Godziszewach i Sadłowie. Dodatkowo na terenie gminy znajdują się place zabaw przy szkołach podstawowych oraz świetlicach wiejskich i kort tenisowy w Sadłowie.

Zagospodarowanie dla sportu w Gminie Skrwilno stanowią obiekty sportowe przy szkołach, którymi są boiska szkolne i sale gimnastyczne (poza Okalewem) oraz gminne boisko sportowe z bieżnią w Skrwilnie.

Infrastrukturę sportową w Gminie Brzuze tworzą boiska turniejowe do piłki siatkowej plażowej nad jeziorem Brzuze, boiska rekreacyjne do siatkówki plażowej w Ostrowitem, Ugoszczu i Trąbinie, pełnowymiarowe boisko piłkarskie w Ugoszczu, boiska przy wszystkich szkołach oraz sale gimnastyczne przy szkołach w Ostrowitem, Trąbinie i Ugoszczu. Dostępny jest również nowy kompleks sportowy Orlik przy gimnazjum w Ostrowitem. Ponadto na terenie gminy Brzuze znajduje się kąpielisko z pomostem kąpielowym, przy którym działa wypożyczalnia sprzętu wodnego. Pomosty rekreacyjne znajdują się jeszcze w miejscowościach: Trąbin i Żałem. Dodatkowo w Ugoszczu ustawiona jest siłownia na świeżym powietrzu.

Ważnym czynnikiem rozwoju sportu i rekreacji na terenie ORSG jest systematyczne tworzenie i rozbudowa niezbędnej bazy sportowej, która już przyczyniła się do poprawy warunków uprawiania sportu, a w niedługim czasie może zaowocować osiągnięciem coraz lepszych wyników przez młodzież Powiatu oraz zwiększeniem zainteresowania uprawianiem sportu. Samorządy pracują nad stwarzaniem warunków i możliwości dla dzieci do rozwijania zainteresowań sportowych poprzez budowanie atrakcyjnej oferty, która będzie uwzględniała zainteresowania potencjalnych uczestników. Celem tych działań jest inicjowanie i organizowanie projektów własnych, współpraca ze środowiskami oświatowymi i sportowymi, realizacja ich potrzeb i oczekiwań, zachęcanie lokalnej społeczności do podejmowania różnorodnych form aktywności rekreacyjnej i sportowej. Jedną z ciekawszych form aktywności, która w ostatnich latach cieszy się dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców ORSG jest Geocaching, polegający na poszukiwaniu skarbów za pomocą odbiornika GPS. Jest to międzynarodowa zabawa kierowana do poszukiwaczy przygód w każdym wieku. Skrytki zakładane są najczęściej w atrakcyjnych turystycznie miejscach (zabytki, przyroda, historia). Spośród 24 889 skrytek znajdujących się na terenie Kraju, 178 umieszczonych jest na terenie Powiatu. Skrytki te zostały odnalezione 2 724 razy co świadczy o zainteresowaniu tą formą rekreacji.

Edukacja ekologiczna

Na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego edukacja ekologiczna prowadzona jest głównie za pośrednictwem jednostek oświatowych. Edukacja ekologiczna w szkołach przybiera formę zajęć lekcyjnych oraz zajęć terenowych, w głównej mierze jednak ogranicza się do przekazywania wiedzy teoretycznej. Działania edukacyjne realizowane poza szkołą mają natomiast charakter epizodyczny, najczęściej dotyczą udziału w akcjach sprzątania świata.

Szeroką działalność w zakresie edukacji ekologicznej prowadzi Stowarzyszenie Dobrzyńniacy w Brzuzem. Ważniejsze projekty stowarzyszenia dotyczą ochrony krajobrazu i bioróżnorodności, w tym gęsi rypińskiej, sadów tradycyjnych i pszczół. Stowarzyszenie podejmuje również działalność wydawniczą, w ramach której powstała m.in. cenna publikacja o przekształceniach środowisk Pojezierza Dobrzyńskiego.

Wartym podkreślenia jest jednak fakt, iż na terenie Gminy Skrwilno funkcjonuje Sala Edukacyjna związana z tematyką gospodarki i historii Lasów Państwowych. Jest ona początkiem Ścieżki Edukacyjnej „Skrwilno”. Ścieżka posiada długość 4,2 km i biegnie przez różne rodzaje drzewostanów i biotopów leśnictwa Zambrzyca, dochodzi do jeziora Skrwileńskiego, gdzie zlokalizowana jest wieża widokowa. Na ścieżce znajduje się 12 przystanków oznaczonych tablicami o tematyce przybliżającej zagadnienia gospodarki leśnej. Ścieżka i Sala Edukacyjna zarządzane są przez Nadleśnictwa Skrwilno.

Powyższy zakres działań edukacji ekologicznej nie jest wystarczający. Jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w skład ORSG Powiatu Rypińskiego zgłaszają potrzeby w zakresie konieczności tworzenia ośrodków edukacji ekologicznej, zielonych szkół, ścieżek edukacyjnych, centrum edukacji ekologicznej dla rolnictwa oraz prowadzenia szerokich kampanii promujących działania propagujące wśród mieszkańców postawy prośrodowiskowe. Obecnie w Mieście Rypin prowadzone są prace nad powstaniem ścieżek edukacyjno – turystyczno – historycznych, mających na celu pokazanie atrakcji turystycznych, zabytków oraz miejsc związanych z historią Rypina.

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	ORSG Powiatu Rypińskiego jest atrakcyjnym regionem turystycznym posiadającym ciekawą ofertę rekreacyjną. Główne walory przyrodnicze, na bazie których można rozwijać ofertę turystyczną obszaru, skupiają się wokół obszarów „Zielone Płuca Polski” i tzw. „Szwajcaria Dobrzyńska”, gdzie zlokalizowane są malowniczo położone jeziora i duże kompleksy leśne. Przez teren Powiatu przebiega kilka szlaków turystycznych. Istniejący potencjał regionu należy wobec powyższego rozwijać poprzez inwestycje w odpowiednią infrastrukturę turystyczno-wypoczynkową (m.in. potrzeba rozwoju szlaków turystycznych, rozbudowa bazy noclegowej). Region ma potencjał do rozwoju nie tylko turystyki weekendowej ale także pobytowej oraz szkolnej.
2	Długość ciągów pieszo – rowerowych przebiegających przez ORSG jest zdecydowanie niewystarczająca. Ciągi te zlokalizowane są właściwie jedynie na terenie Gmin Rogowo i Rypin oraz w bardzo niewielkim stopniu na terenie Gminy Brzuzem. Budowa nowych ciągów pieszo – rowerowych wpłynęłaby nie tylko na rozwój turystyki i kultury, ale również na poprawę stanu środowiska naturalnego (redukcja emisji zanieczyszczeń) oraz na poprawę bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów.

3	Wśród form edukacji ekologicznej przeważają formy bierne, polegające przede wszystkim na przekazaniu „suchej” wiedzy na temat korzyści płynących z zachowań prośrodowiskowych. Co więcej, wiedza ta przekazywana jest przede wszystkim za pośrednictwem jednostek oświatowych, w związku z czym jej głównymi odbiorcami są uczniowie. Stosunkowo rzadko edukacja ekologiczna nosi znamiona działań skierowanych do całej społeczności lokalnej. Należy skupić się na działaniach promujących postawy proekologiczne na terenach rolniczych. Dobrym przykładem prowadzenia działań edukacyjnych w zakresie ekologii jest istniejąca ścieżka edukacyjna „Skrwilno”. Dlatego też należy podjąć działania rozbudowujące szlaki edukacyjno – przyrodnicze na terenie całego ORSG.
4	Na terenie ORSG problemem jest niewystarczająca identyfikacja posiadanych walorów przyrodniczych oraz niedostateczne ich wypromowanie. W związku z czym konieczne jest podjęcie szerokich działań mających na celu rozwój szeroko pojętej informacji turystycznej.

Infrastruktura techniczna

Gospodarka wodno – ściekowa

Zgodnie z zapisami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 – 2020 główne wyzwania i potrzeby województwa odnośnie organizacji gospodarki wodno – ściekowej sprowadzają się do ograniczenia negatywnego oddziaływania ścieków komunalnych na jakość wód, poprzez rozbudowę sieci kanalizacyjnej i budowę nowoczesnych oczyszczalni ścieków oraz modernizację istniejących oczyszczalni.

Poniżej przedstawiono podstawowe statystyki odnośnie gospodarki wodno – ściekowej na ORSG Powiatu Rypińskiego.

Ponadto zdiagnozowano problemy i potrzeby, których rozwiązanie docelowo będzie wpisywać się w założenia wojewódzkie i będzie dążyć do poprawy stanu środowiska naturalnego. Diagnoza ta stanowi tabelę 11 w załączniku nr 1 do Strategii.

Tabela 27. Korzystający z sieci wodnej i kanalizacyjnej w latach 2008 i 2013

Jednostka terytorialna	Ogółem			
	Wodociąg		Kanalizacja	
	2008	2013	2008	2013
	%	%	%	%
Brzuze	77,4	80,1	9,5	21,2
Rogowo	81,0	83,6	22,8	32,1
Rypin (m.)	96,9	97,3	85,8	87,2
Rypin (w.)	74,6	77,1	7,8	14,8
Skrwilno	80,4	81,5	26,3	27,8
Wąpielsk	81,7	82,7	20,8	21,1
Powiat	85,4	86,9	42,5	65,1
Kujawsko – Pomorskie	90,5	91,2	63,1	66,1
Polska	87,0	88,0	61,0	65,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Polska przystępując do Unii Europejskiej zobowiązała się do wypełnienia wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych zgodnie z określonymi w negocjacjach i zapisanymi w Traktacie Akcesyjnym terminami i okresami przejściowymi. Aby zidentyfikować faktyczne potrzeby w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz uszeregować ich realizację w taki sposób aby wywiązać się ze zobowiązań traktatowych, utworzono Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK).

Program ten zawiera wykaz aglomeracji o Równoważnej Liczbie Mieszkańców RLM > 2 000, wraz z jednoczesnym wykazem niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji zbiorczych systemów kanalizacyjnych, jakie należy zrealizować w tych aglomeracjach.

Na dzień dzisiejszy wymóg ten spełnia tylko Gmina Miejska Rypin (20 830 RLM²³). Aglomeracja Rypińska swoim obszarem obejmuje Miasto Rypin, wsie położone w Gminie Rypin (Balin, Głowińsk, Kowalki, Ławy, Rusinowo, Starorypin Prywatny, Marianki, Sikory) oraz wsie położone w Gminie Rogowo (Rogowo, Rojewo, Świeżawy, Zamość, Sosnowo, Karbowizna, Lasoty, Nadroż, Pręczi). Pozostałe miejscowości należące do Powiatu Rypińskiego nie należą do aglomeracji Rypińskiej.

W chwili obecnej Aglomeracja Rypińska nie jest ujęta w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

Gospodarka odpadami

Wyzwaniem, jakie stawia sobie województwo na najbliższe lata w zakresie gospodarki odpadami jest zapobieganie i minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów, wykorzystanie właściwości materiałowych i energetycznych odpadów, zmniejszenie ilości odpadów unieszkodliwianych poprzez składowanie.

Organizacja gospodarki odpadami uległa zmianie, wraz z wejściem w życie Ustawa z dnia 1 lipca 2011 roku o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw. Nowe rozwiązania w tym zakresie na ORSG Powiatu Rypińskiego oraz problemy i potrzeby, których rozwiązanie pozwoli sprostać wyzwaniom regionalnym, zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 28. Organizacja gospodarki odpadami na ORSG Powiatu Rypińskiego

Jednostka terytorialna	Sortownie i składowiska odpadów	Infrastruktura do selektywnej zbiórki odpadów	Problemy i potrzeby związane z systemem gospodarki odpadami
Brzuze	Puszcza Miejska w gminie Rypin: sortownia odpadów komunalnych, instalacja przetwarzania odpadów	Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w miejscowości Ugoszcz. W zabudowie jednorodzinnej odpady selektywne	Istnieją potrzeby w zakresie budowy PSZOK, punktów wstępnej segregacji odpadów oraz ulicznych, osiedlowych punktów segregacji odpadów.

²³ Zgodnie z Uchwałą Sejmiku z 2 marca 2015 roku

	biodegradowalnych – przyzma energetyczna, składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne	gromadzone są w systemie workowym.	Należy rozwiązać problem odpadów na cmentarzach i problemy z odpadami wielkogabarytowymi.
Rogowo		28 punktów gromadzenia odpadów komunalnych zbieranych selektywnie, tzw. „dzwonów” lub „gniazd”.	Budowa PSZOK.
Rypin (m.)		Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Zbiornik typu „dzwon” wykorzystywany jest do selektywnego gromadzenia odpadów komunalnych przez mieszkańców zabudowy wielorodzinnej. Natomiast w zabudowie jednorodzinnej odpady selektywne gromadzone są w systemie workowym.	W celu wprowadzenia działań związanych z ponownym wykorzystaniem odpadów niezbędne jest opracowanie i wdrożenie planu obejmującego badanie potrzeb i możliwości wprowadzania odzyskanych odpadów do ponownego wykorzystania..
Rypin (w.)		Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w miejscowości Puszcza Miejska przy Regionalnym Zakładzie Utylizacji Odpadów Komunalnych Rypin Sp. z o.o.	Na terenie Gminy Rypin nie ma możliwości przetwarzania odpadów komunalnych. Wszystkie odpady przekazywane są do Regionalnego Zakładu Utylizacji Odpadów Komunalnych “RYPIN” Sp. z o.o., w Puszczy Miejskiej – jest to zastępcza instalacja do obsługi regionu. Istnieją potrzeby w zakresie zbiórki opon samochodowych, dużych opon ciągnikowych i do maszyn rolniczych, folii na kiszonkę itp.
Skrwilno		Gmina posiada punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.	Gmina Skrwilno nie posiada problemów w systemie gospodarki odpadami.
Wąpielsk		Na terenie gminy Wąpielsk selektywna zbiórka odpadów odbywa się w systemie workowym. PSZOK znajduje się w Radzikach Dużych na podstawie umowy podpisanej przez gminę z prywatnym przedsiębiorcą.	Niezbędna jest budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Zaopatrzenie w gaz

O potencjale obszaru, w szczególności w odniesieniu do oferty terenów inwestycyjnych, w bardzo dużym stopniu decyduje dostępność podstawowych mediów – nie tylko wody i prądu, ale także gazu.

Teren powiatu jest obszarem, który jeszcze do niedawna stanowił „białą plamę” na mapie gazowej województwa kujawsko-pomorskiego. Obecnie zakończono budowę sieci gazowej średniego ciśnienia, biegnącej z Brodnicy przez Gminę Osiek do Rypina, co pozwoli gazyfikować dalsze Gminy. Aktualną sytuację zaopatrzenia Powiatu Rypińskiego w gaz przedstawia poniższa tabela.

Tabela 29. Zaopatrzenie w gaz na ORSG Powiatu Rypińskiego

Jednostka terytorialna	Zaopatrzenie w gaz
Brzuze	Na terenie Gminy gaz przewodowy nie jest dostępny. Tereny Gminy oddalone są od gazociągów tranzytowych i brak jest stacji redukcyjnych średniego ciśnienia. Obecnie mieszkańcy korzystają z gazu propan – butan magazynowanego w butlach oraz zbiornikach przydomowych.
Rogowo	Na terenie Gminy nie ma sieci gazowej, jednak istnieje potrzeba wybudowania nitki gazociągu Rypin – Tłuchowo co umożliwi gminie Rogowo podłączenie się do sieci.
Rypin (m.)	Zakończono proces gazyfikacji prowadzony przez Polską Spółkę Gazowniczą O/Gdańsk w ramach projektu pn. „Gaz ziemny - energia dla pokoleń, gazyfikacja gmin Rypin i Osiek”. Głównymi beneficjentami powstałej infrastruktury są odbiorcy indywidualni i instytucjonalni.
Rypin (w.)	Przez Gminę Rypin przebiega odcinek przesyłowej sieci gazowej z Brodnicy do Rypina przez miejscowości Marianki i Starorypin Prywatny. Część mieszkańców wsi Marianki wyraża zainteresowanie podłączeniem do sieci gazowej.
Skrwilno	Budowa sieci gazowej na terenie Gminy Skrwilno jest ekonomicznie niezasadna.
Wąpielsk	Na terenie Gminy Wąpielsk nie ma sieci gazowej. Mieszkańcy indywidualnie wykorzystują gaz z butli. Występują też nieliczne budynki ogrzewane gazem gromadzonym w zbiornikach przydomowych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Infrastruktura drogowa

Przez teren Powiatu Rypińskiego przebiegają ważne szlaki komunikacyjne o znaczeniu regionalnym. Są to:

- 534 (Rypin – Golub-Dobrzyń – Wąbrzeźno – Grudziądz)
- 557 (Rypin – Lipno)
- 556 (Ostrowite – Zbójno)
- 560 (Brodnica – Rypin – Sierpc – Bielsk 60)
- 563 (Rypin – Żuromin – Mława)
- 33 (Kutno – Płock – Sierpc – Rypin – Brodnica)

Obszar generalnie cechuje rozwinięta sieć komunikacyjna (drogowa, kolejowa).

Poniższa tabela zawiera zestawienie długości dróg przebiegających przez teren Powiatu.

Tabela 30. Drogi na obszarze ORSG Powiatu Rypińskiego

Długość dróg w km

Jednostka terytorialna	Długość dróg gminnych	Długość dróg powiatowych	Długość dróg wojewódzkich	Długość dróg krajowych
Brzuze	119,9	37,3	14,1	0
Rogowo	116,3	47,5	15,9	0
Rypin (m.)	27,2	6,1	9,8	0
Rypin (w.)	143,7	41,6	28,1	0
Skrwilno	105,0	39,9	8,2	0
Wąpielsk	96,5	39,4	0	0
Powiat	608,6	211,8	76,1	0
Kujawsko – Pomorskie	12 471,3	13 194,9	3 421,4	2 358,2
Polska	227 398,2	224 959,3	56 797,6	38586,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Właściwie wszystkie samorządy zgłaszają potrzeby w zakresie budowy, przebudowy, modernizacji dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich. Wiele dróg zostało przebudowanych ze środków unijnych w poprzednich okresach programowania, jednak wiele jeszcze wymaga przeprowadzenia inwestycji (tj. konieczne jest podniesienie parametrów technicznych, zwiększenie przepustowości, poprawa bezpieczeństwa, poprawa odwodnienia dróg poprzez budowę lub odbudowę rowów i kanalizacji deszczowej, nowe oznakowanie pionowe i poziome). Zauważana jest też potrzeba budowy nowych rond, miejsc parkingowych, zatoczek autobusowych oraz budowa obwodnicy miasta Rypina.

Przez teren ORSG Powiatu Rypińskiego nie przebiegają drogi lokalne (gminne i powiatowe) zapewniające bezpośrednie połączenia z transeuropejską siecią transportową (TEN-T), portem lotniczym, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi lub wypełniające luki w sieci dróg pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi czy miastami regionalnymi i subregionalnymi.

Przez teren ORSG nie przebiegają drogi krajowe, a drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne nie są dostosowane do przyjęcia ruchu tranzytowego. Najbardziej uciążliwe kierunki ruchu tranzytowego to:

- droga w kierunku Żuromina – cały odcinek Rypin – Żuromin
- droga w kierunku Torunia – odcinek od Rypina do Cetek
- droga w kierunku Sierpca – odcinek drogi Dylewo – Zakrocz

Ponadto brak obwodnicy Rypina powoduje, że cały ruch tranzytowy odbywa się przez miasto.

W tabeli nr 10 załącznika nr 1 do niniejszej Strategii przedstawiono zestawienie tych dróg gminnych, których zły stan stanowi problem pod względem społecznym i/lub gospodarczym, tzn. stanowią one dojazd do zakładów pracy, jedyny dojazd do miejscowości, dojazd do terenów rozwojowych, bądź też nie zapewniają bezpieczeństwa np. w drodze do szkoły.

Ponadto samorządy zgłaszają zapotrzebowanie na budowę nowych linii oświetlenia drogowego, jak również na modernizację już istniejących linii - władze widzą korzyści płynące z wykorzystywania instalacji energooszczędnych, które będą miały przełożenie nie tylko na wymierne korzyści finansowe, ale ich wprowadzenie wpłynie także m. in. na zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców (poprawa widoczności po zmroku) oraz zmniejszenie zużycia energii elektrycznej.

Tabela 31. Oświetlenie uliczne w poszczególnych gminach ORSG

Jednostka terytorialna	Oświetlenie uliczne
Brzuze	Liczba lamp ulicznych – 216; Liczba lamp przestarzałych, wymagających modernizacji – 180
Rogowo	Liczba lamp ulicznych – 135 szt., liczba lamp przestarzałych, wymagających modernizacji – 135 szt.; długość linii oświetlenia ulicznego – 5280 mb; długość linii oświetlenia ulicznego wymagających modernizacji – ok. 3000 mb
Rypin (m.)	162 oprawy należące do miasta, 893 oprawy należące do Zakładu Energetycznego Nie planowane są działania modernizacyjne
Rypin (w.)	Długość linii oświetlenia na terenie gminy – 11,91km; punkty świetlne – 117szt w tym: lampy rtęciowe – 18 szt., lampy sodowe – 99 szt.; lampy na majątku Energa Oświetlenie – 112 szt.; lampy na zasobach prywatnych – 5szt. (osiedle w Balinie) Wszystkie lampy wymagają wymiany na oświetlenie ledowe
Skrwilno	Liczba lamp ulicznych – 201 szt.; długość oświetlenia ulicznego – 20,252 km
Wąpielsk	99 lamp ulicznych, które wymagają modernizacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Ścieżki rowerowe

Długość ścieżek rowerowych na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego wynosi 13,78 km. Lokalizacje ścieżek została przedstawiona w tabeli 33.

Tabela 32. Długość ścieżek rowerowych

Jednostka terytorialna	Długość ścieżek rowerowych w km	Lokalizacja
Brzuze	0,4	Jeden obiekt pełniący funkcję ścieżki pieszo – rowerowej, zlokalizowany w miejscowości Ostrowite w kierunku sołectwa Dobre
Rogowo	10,81 (ciągi pieszo – rowerowe) + 0,27 (ścieżki rowerowe)	Ciągi pieszo – rowerowe zlokalizowane są na terenie sołectw: Charszewo, Huta, Świeżawy, Nadróż, Kobrzyniec, Pręczki, Rogowo, Rogówko, Rojewo, natomiast ścieżki rowerowe są jedynie na terenie Rogowa
Rypin (m.)	0,8	Ciąg pieszo – rowerowe Rypin – Kowalki
Rypin (w.)	1,5	Ciąg pieszo – rowerowy Rypin – Kowalki
Skrwilno	-	-
Wąpielsk	-	-
ORSG	13,78	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Długość ścieżek rowerowych/ciągów pieszo – rowerowych na terenie ORSG jest niewystarczająca. Wszystkie gminy widzą potrzeby budowy dalszych ich odcinków. Ciągi pieszo – rowerowe mają za zadanie przede wszystkim usprawnienie komunikacji pomiędzy gminami, a także poprawę bezpieczeństwa rowerzystów na drogach. Mają również stanowić części rowerowych szlaków turystycznych, przede wszystkim w miejscach niebezpiecznych, narażonych na wypadki z udziałem kierowców.

W gminie Brzuze planowana jest budowa następujących ciągów pieszo-rowerowych:

- Brzuze-Ostrowite – połączenie między największą miejscowością gminy, gdzie zlokalizowane są szkoła, ośrodek zdrowia, kościół, sklepy, bank itp., a miejscowością, w której zlokalizowany jest Urząd Gminy
- Ostrowite-Studzianka
- połączenia w kierunku sąsiednich gmin oraz w kierunku miasta Rypina oraz Golubia-Dobrzynia
- ciągi pieszo-rowerowe przy szkołach zlokalizowanych na terenie gminy Brzuze

W gminie Skrwilno planowana jest budowa ścieżki rowerowej wzdłuż drogi powiatowej nr 2220 C Okalewo-Skrwilno oraz dalej ulicami Skrwilna. Ścieżka ta zapewni bezpieczny dostęp mieszkańców do miejscowości Skrwilno, w tym do: urzędu, szkoły, kościoła, ośrodka zdrowia i sklepów. Są to również miejsca pracy wielu mieszkańców.

W gminie Wąpielsk planowana jest budowa ścieżki rowerowej na odcinku 10 km z miejscowości Ruszkowo przez Wąpielsk do Radzik Dużych. Inwestycja pozwoli uczniom bezpiecznie dojeżdżać do Szkoły Podstawowej oraz Gimnazjum. Mieszkańcy będą mieli łatwiejszy dojazd do kościoła oraz sklepów.

W mieście Rypin strategicznym odcinkiem ciągu pieszo-rowerowego planowanego do realizacji, który przebiegał będzie wzdłuż ulic: Mławskiej (od ul. Młyńskiej do ulicy Bielawki), Piłsudskiego, Mleczarskiej, Toruńskiej (do drogi na Głowińsk), Lipnowskiej (do skrzyżowania na Borzymin w Głowińsku), Spokojnej (gdzie znajduje się Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji), wzdłuż Rypienicy.

W gminie Rogowo planowana jest budowa ścieżki rowerowej w ramach działania związanego z priorytetyzacją ruchu rowerowego. Ścieżka rowerowa połączy ze sobą najważniejsze miejscowości gminy Rogowo pod względem ilości osób zamieszkujących, jak i działających na terenie tych miejscowości podmiotów gospodarczych, istniejących miejsc pracy i instytucji świadczących usługi, w tym usługi publiczne. Ścieżka łączyć będzie ze sobą miejscowości Nadróż, Sosnowo i Rogowo, które stanowi siedzibę gminy i które pełni funkcję lokalnego ośrodka gospodarczego, oświatowego i publicznego. Pomiędzy tymi miejscowościami odbywa się największych ruch samochodowy związany z dojazdem do miejsca zamieszkania, dojazdem do miejsca pracy, miejsca pobierania nauki, miejsc świadczenia usług, w tym usług o charakterze publicznym. Dzięki stworzeniu zintegrowanej ścieżki rowerowej, możliwa stanie się rezygnacja z transportu samochodowego na rzecz transportu rowerowego w celu przemieszczenia się pomiędzy głównymi miejscowościami Gminy. Stworzone więc zostaną warunki dla komunikacji rowerowej służącej bezpiecznemu transportowi do miejsc pracy, nauki, usług, zamieszkania.

Na terenie gminy Rogowo planowana jest również budowa międzygminnej ścieżki rowerowej. Ścieżka ta przebiegać będzie przez całą gminę, od granicy z Gminą Skrwilno (Urszulewo/Szczerby) poprzez m.in. miejscowość Sosnowo, Rogowo, Nadróż do granicy z Gminą Brzuze (Nadróż/Żałe). Ścieżka poprowadzona zostanie przede wszystkim wzdłuż istotnych dla gminy szlaków komunikacyjnych, tworzonych przez drogi powiatowe i drogi wojewódzkie. Łączyć będzie ze sobą najważniejsze dla gminy miejscowości pod względem liczby mieszkańców, jak i działających na terenie tych miejscowości podmiotów gospodarczych i istniejących miejsc pracy.

Gmina Rypin planuje:

- Budowę ścieżki pieszo – rowerowej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 560 Brodnica – Rypin – Sierpc od km 18+958 do km 21+875

Na terenie wsi Marianki zlokalizowane są dwa duże zakłady, firmy AGMET i TRIMCO zatrudniające ponad 200 osób z terenu ORSG. Ścieżka rowerowa będzie stanowić alternatywę dla osób dojeżdżających do pracy samochodami.

- Budowę ścieżki pieszo – rowerowej w ciągu drogi powiatowej nr 2118C Rypin – Rusinowo od km 20+843 do km 22+397

Na terenie wsi Rusinowo zlokalizowany są dwa zakłady, firma Zalmet i firma Emix zatrudniające ponad 250 osób z terenu ORSG. Ścieżka rowerowa będzie stanowić alternatywę dla osób dojeżdżających do pracy samochodami.

Podsumowując, wszystkie planowane przez gminy do budowy odcinki ciągów pieszo-rowerowych znacząco wpłyną na zmniejszenie ruchu samochodowego, a tym samym redukcję emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych.

Transport publiczny

Transport publiczny na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego realizowany jest przez komunikację autobusową międzygminną.

Żadne z miast Powiatu nie oferuje miejskiego transportu zbiorowego. Brak tego typu rozwiązań jest jedną z przyczyn dużego zatłoczenia miast i utrudnień w ruchu drogowym, szczególnie w ich centrach. Wzmożony i wciąż rosnący ruch samochodowy przekłada się także na coraz większe trudności w znalezieniu miejsc parkingowych.

Międzygminne połączenia autobusowe zapewniają PKS O/Lipno, PKS O/Brodnica oraz Arriva Sp. z o.o O/Toruń .

Jeśli chodzi o transport kolejowy, to na terenie ORSG czynna jest jedna stacja kolejowa w Rypinie i jeden przystanek. Prowadzony jest tu jedynie transport towarowy. Przystanek kolejowy zlokalizowany jest w miejscowości Puszcza Rządowa (gm. Rypin).

Na terenie Powiatu znajduje się także kilka nieczynnych stacji kolei wąskotorowej w:

- Dobrym (gm. Brzuze)
- Ruszkowie (gm. Wąpielsk, stacja Ruszkowo I, Ruszkowo II)
- Rypinie (stacja Rypin Wąskotorowy).

Poniższa tabela zawiera krótką analizę problemów w obszarze transportu zbiorowego w poszczególnych gminach powiatu.

Tabela 33. Transport zbiorowy w poszczególnych gminach ORSG

Jednostka terytorialna	Problemy w obszarze transportu zbiorowego w poszczególnych gminach powiatu
Brzuze	Na obszarze gminy Brzuze występuje zbyt mała liczba połączeń oraz brak połączeń między określonymi obszarami. Występuje potrzeba skomunikowania miejscowości gminy z miejscowościami powiatu i miastami wojewódzkimi. Występuje także potrzeba utworzenia systemu przesiadkowego oraz problem stanowi brak parkingów. Brakuje ich przy drogach wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych.
Rogowo	Zapewnienie mieszkańcom Gminy Rogowo transportu zbiorowego jest niezbędnym elementem aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców. Ośrodkiem

	skupiającym najwięcej zakładów pracy na terenie powiatu rypińskiego jest miasto Rypin. Obecnie mieszkańcy gminy z powodu znacznej likwidacji przez przewoźników PKS połączeń, głównie w okresie wakacyjnym i weekendowym mają utrudniony dojazd nie tylko do miasta Rypin, ale i do miejscowości Rogowo, które jest najważniejszym miejscem dla zaspokajania podstawowych potrzeb mieszkańców oraz stanowi lokalny ośrodek administracyjno-usługowy. W miejscowości tej znajduje się m.in. Urząd Gminy, Ośrodek Zdrowia, apteka oraz kościół i cmentarz. Osoby starsze często nie mając samochodu, nie mają możliwości dojazdu do lekarza czy apteki. Problemem jest również to, że prawie wszystkie autobusy kursują tylko w dni nauki szkolnej, tj. od poniedziałku do piątku. Z kolei całkowita likwidacja połączeń komunikacyjnych w godzinach wieczornych uniemożliwia pracę osób w trybie zmianowym. Osoby niemające samochodu nie mają możliwości zatrudnienia się w zakładach pracy, gdzie występuje tryb zmianowy. Należy zaznaczyć również, że na terenie Gminy Rogowo są obszary, które w ogóle nie są obsługiwane przez przewoźników PKS. Często mieszkańcy, np. miejscowości Brzeszczki Małe, Brzeszczki Duże i Huta muszą dojść do innej miejscowości na przystanek autobusowy.
Rypin (m.)	Brak linii pasażerskiej PKP, systematycznie zmniejszająca się liczba połączeń z Toruniem i Bydgoszczą, ograniczona liczba parkingów na terenie całego miasta, tj.: na osiedlu mieszkaniowym przy ul.: Sommera, Lissowskiego, Mławskiej, Wojska Polskiego, Willowej, Cholewińskiego; przy budynkach użyteczności publicznej, tj.: Urząd Miasta, Starostwo, Sąd Rejonowy (ul. Warszawska), szkoły (ul. 3 Maja, Młyńska), przedszkola (ul. Młyńska, Wojska Polskiego, Sommera); przy starej części miasta
Rypin (w.)	W transporcie zbiorowym nie występują problemy.
Skrwilno	Podstawowym problemem jest brak parkingów w miejscowości Skrwilno.
Wąpielsk	W transporcie zbiorowym nie występują problemy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Infrastruktura teleinformatyczna

Spośród 154 miejscowości znajdujących się na terenie Powiatu Rypińskiego, tylko 17 posiada dostęp do sieci światłowodowych. Innymi słowy, 11% powierzchni powiatu pokryta jest siecią światłowodową. W całym województwie niemalże 14% powierzchni objęta jest siecią światłowodową, biorąc natomiast pod uwagę cały kraj, to wielkość ta kształtuje się na poziomie 16%.

Tabela 34. Pokrycie Powiatu Rypińskiego infrastrukturą telekomunikacyjną w 2013r.

Jednostka terytorialna	Liczba miejscowości i	Liczba miejscowości z zakończeniem sieci światłowodowe j	Liczba miejscowości z węzłami telekomunikacyjnymi	Liczba miejscowości z dostępowymi węzłami telekomunikacyjnymi	Liczba miejscowości z zasięgiem sieci kablowych lub terminalami radiowymi
Brzuze	23	3	18	10	19
Rogowo	38	4	23	11	32
Rypin (m.)	1	1	1	1	1
Rypin (w.)	37	4	29	16	31

Skrwilno	35	3	20	5	26
Wąpielsk	20	2	12	7	15
Powiat	154	17	103	50	124
Woj. kuj.-pom.	3 754	512	2 821	1416	3 343
Polska	55 049	9 065	40 096	18615	49 419

Źródło: Urząd Komunikacji Elektronicznej

Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna

Efektywność energetyczna oznacza ilość zaoszczędzonej energii ustaloną w drodze pomiaru lub oszacowania zużycia przed wdrożeniem środka mającego na celu poprawę efektywności energetycznej i po jego wdrożeniu, z jednoczesnym zapewnieniem normalizacji warunków zewnętrznych wpływających na zużycie energii²⁴.

Efektywność energetyczna i energia odnawialna są uznawane za filary zrównoważonej polityki energetycznej. Działania służące poprawie efektywności energetycznej mają na celu ograniczanie emisji gazów cieplarnianych, a także zmniejszenie światowego zapotrzebowania na energię. W związku z powyższym, już na poziomie lokalnym należy dążyć do tego, aby w jak największym stopniu realizować projekty przyczyniające się do oszczędności energii.

Zestawienie budynków użyteczności publicznej oraz budynków wielorodzinnych zlokalizowanych na terenie Powiatu Rypińskiego odnoszące się jednocześnie do ich stanu i potrzeb w zakresie modernizacji energetycznej stanowią tabele 12 i 13 w załączniku nr 1 do Strategii.

Emisja zanieczyszczeń

Zanieczyszczenia powietrza na terenie Powiatu poprzez emisje z lokalnych, stacjonarnych źródeł przemysłowych nie stanowi dużego problemu. Czynniki ujemnie oddziaływującymi na stopień zanieczyszczenia powietrza na terenie powiatu, zwłaszcza na obszarze miejskim jest przede wszystkim emisja zanieczyszczeń do powietrza z indywidualnych palenisk i lokalnych kotłowni oraz wzrastająca emisja zanieczyszczeń (głównie węglowodorów i tlenków azotu) związana z rosnącym natężeniem ruchu samochodowego, zarówno lokalnego, jak i tranzytowego.

Wśród zanieczyszczeń emitowanych z indywidualnych palenisk domowych oraz małych lokalnych kotłowni opalanych węglem znajdują się powszechnie znane podstawowe zanieczyszczenia energetyczne: pyły, dwutlenek siarki i tlenki azotu, ale również mniej znane opinii społecznej wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, w tym benzo-a-piren, który jest związkami silnie rakotwórczym. Są to produkty spalania paliw w niskich temperaturach przy ograniczonym dostępie tlenu. Ponadto często się zdarza, że w paleniskach domowych spalane są odpady, takie jak butelki i opakowania z mas plastycznych, ścinki gumowe, folie itp. powodujące emisję węglowodorów, jak również innych związków zanieczyszczających powietrze.

Tabela 35. Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w Powiecie Rypińskim na tle województwa w 2013r.

Jednostka terytorialna	Emisja zanieczyszczeń w tonach	Zanieczyszczenia
------------------------	--------------------------------	------------------

²⁴ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu.

	Pyłowych		Gazowych		zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w %	
	Ogółem	W tym ze spalania paliw	Ogółem	W tym SO ₂	Pyłowe	Gazowe
Powiat rypiński	32	32	107	66	85,6	-
Województwo kujawsko-pomorskie	3 384	2 348	51 927	19 294	99,3	36,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Plany Gospodarki Niskoemisyjnej

Zgodnie z zapisami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014-2020, realizacja jakichkolwiek działań wpisujących się w zakres Priorytetów Inwestycyjnych 4c i 4e musi wynikać z planów gospodarki niskoemisyjnej dla danego obszaru.

Poniższa tabela zawiera zestawienie informacji o stanie przygotowania takich planów przez poszczególne gminy Powiatu Rypińskiego

Tabela 36. Plany Gospodarki Niskoemisyjnej poszczególnych gmin Powiatu Rypińskiego

Jednostka terytorialna	Odwołanie do Planu Gospodarki Niskoemisyjnej
Brzuze	W chwili obecnej nie jest opracowywany Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Brzuze
Rogowo	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Rogowo jest w trakcie opracowywania. Przewidywany termin przyjęcia planu – II kwartał 2016 r.
Rypin (m.)	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Miejskiej Rypin został przyjęty Uchwałą nr XIII/128/15 Rady Miasta Rypin z dnia 30 listopada 2015 r.
Rypin (w.)	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wiejskiej Rypin został przyjęty przez Radę Gminy Rypin Uchwałą nr Nr X/79/15 dnia 20 listopada 2015r.
Skrwilno	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Skrwilno został przyjęty przez Radę Gminy Skrwilno Uchwałą nr X/57/15 z dnia 1 października 2015 r.
Wąpielsk	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Wąpielsk został przyjęty Uchwałą nr XV/54/15 Rady Gminy Wąpielsk z dnia 30 września 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Stopień zwodociągowania obszaru jest zbliżony do średniej dla województwa i kraju. Prawie 87% mieszkańców Powiatu posiada dostęp do sieci wodociągowej. Również stopień skanalizowania jest wysoki (ponad 65%). W ostatnich 5 latach wzrósł on o ponad 20%. Warto zaznaczyć, że wysoki poziom skanalizowania Powiatu osiągnięty jest dzięki skanalizowaniu Miasta Rypin, ponieważ dość znaczna część obszaru posiada

	<p>zabudowę rozproszoną, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest technicznie i ekonomicznie niezasadna. Na terenie ORSG przeprowadzono również znaczne inwestycje w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. Mimo wysokiego stopnia prawidłowego zorganizowania gospodarki ściekowej istnieją jeszcze duże potrzeby w zakresie dalszej rozbudowy sieci kanalizacyjnej oraz budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. Konieczna jest również budowa nowych ujęć wody, stacji uzdatnia wody i oczyszczalni ścieków komunalnych. Sieć wodociągowa wymaga przede wszystkim bieżących napraw i konserwacji.</p>
2	<p>System gospodarki odpadami został przeorganizowany na mocy przepisów Ustawy z dnia 1 lipca 2011r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw. Obecnie główne problemy w tym zakresie to ciągle niewystarczający stopień selektywnej zbiórki odpadów, co jest przede wszystkim wynikiem niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców oraz niewielkiej liczby PSZOKów. Dlatego należy prowadzić programy edukacyjne przedstawiające korzyści płynące z segregowania odpadów oraz budowy PSZOKów.</p>
3	<p>Na terenie ORSG rozpoczął się proces gazyfikacji. Wybudowano gazociąg średniego ciśnienia łączący Rypin z Brodnicą. Zakończenie tej inwestycji pozwala na przyłączenie do sieci także innych gmin Powiatu Rypińskiego (m.in. poprzez budowę nitki gazociągu Rypin – Lipno – Tłuchowo).</p>
4	<p>ORSG jest dość dobrze skomunikowane siecią dróg wojewódzkich i lokalnych. Przez teren nie przebiegają szlaki komunikacyjne o znaczeniu międzynarodowym i krajowym. Sieć dróg lokalnych w dużej mierze jest w złym stanie technicznym i wymaga przebudowy bądź modernizacji.</p>
5	<p>W ostatnich latach na terenie ORSG poczyniono wiele inwestycji w zakresie modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej. Przede wszystkim dokonano wymiany okien, docieplenia ścian, bądź wymiany źródła ciepła. Część obiektów korzysta także z odnawialnych źródeł energii.</p> <p>Ze względu na wysokie koszty, wiele z tych inwestycji nie było realizowanych kompleksowo (w pierwszej kolejności realizowano te, które wymagały natychmiastowej interwencji np. sama wymiana pieca bez docieplenia). W związku z powyższym, wiele budynków wymaga jeszcze dalszych działań modernizacyjnych. Jednakże w efekcie tych działań nie powstanie już taki efekt ekologiczny, jaki powstałby przy kompleksowej modernizacji energetycznej budynku.</p> <p>W odniesieniu do budynków wielorodzinnych w ostatnich latach nie poczyniono większych inwestycji w zakresie modernizacji energetycznej, w związku z czym bardzo dużo budynków wymaga przeprowadzenia tego typu działań. W odniesieniu do tych budynków do tej pory nie wykorzystywano odnawialnych źródeł energii.</p>
6	<p>Powiat rypiński charakteryzuje się niskim poziomem emisji zanieczyszczeń pyłowych oraz bardzo niskim poziomem emisji zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych na tle województwa. Jednakże dużą uciążliwość w zakresie emisji zanieczyszczeń stanowią emisje z budownictwa jednorodzinnego dlatego też należy prowadzić szerokie działania propagujące postawę proekologiczną.</p>
7	<p>W celu poprawy bezpieczeństwa, podniesienia jakości środowiska oraz zmniejszenia kosztów, wszystkie samorządy na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego widzą potrzeby w zakresie m.in. wprowadzenia energooszczędnego oświetlenia ulicznego. Jednakże największą barierą i problemem w zakresie realizacji tego typu działań są kwestie własnościowe infrastruktury energetycznej i brak zgody na wymianę oświetlenia ze strony operatora sieci (ENERGA, ENEA).</p>

Podsumowanie

Diagnoza uwarunkowań i stanu rozwoju ORSG Powiatu Rypińskiego została przeprowadzona we wszystkich najważniejszych obszarach (położenie geograficzne, demografia, rynek pracy, pomoc społeczna, ochrona zdrowia, edukacja, kultura, rewitalizacja, środowisko przyrodnicze, infrastruktura techniczna), których analiza pozwala dokonać oceny stanu homogeniczności Powiatu pod kątem przede wszystkim jakości życia oraz stanu rozwoju gospodarczego i określenia jego cech specyficznych.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że zróżnicowania wewnątrzpowiatowe są dość łatwo zauważalne w obszarze gospodarczym. Znacznie dynamiczniej rozwija się centralna część obszaru – w szczególności Miasto Rypin oraz Gmina Rypin. Te dwie gminy zamieszkuje ponad 1/2 mieszkańców całego powiatu. Tu również prężniej rozwija się gospodarka (zlokalizowanych jest prawie 70% wszystkich przedsiębiorstw). Mimo faktu, że najwięcej osób ubyto z terenu Miasta Rypin w ciągu ostatnich kilku lat, to nie można zaobserwować tendencji osiedlenia się ludności na obszarze podmiejskim. Nie pozostaje to w zgodzie z ogólnokrajowym trendem suburbanizacji. Położenie Powiatu nie jest jego mocną stroną. Znajduje się on w dość dużych odległościach od Bydgoszczy i Torunia – miast stanowiących największe ośrodki gospodarcze, akademickie i kulturalne województwa. W związku z powyższym Powiat nie ma takich możliwości czerpania korzyści z tych ośrodków, jak Powiaty znajdujące się w ich bezpośrednim sąsiedztwie.

Ponadto można stwierdzić, że ogólnie pojęta jakość życia w centralnej części obszaru jest wyższa. Tu bowiem zlokalizowane są instytucje i organizacje będące w głównej mierze wyznacznikiem tej jakości, m.in. usługi w zakresie ochrony zdrowia świadczy głównie szpital w Rypinie (całe poradnictwo specjalistyczne). W mieście tym zlokalizowana jest także większość szkół ponadgimnazjalnych Powiatu.

Zachodnia część obszaru (w szczególności gminy Brzuze i Wąpielsk) jest typowo rolnicza (rolnictwo odgrywa znaczącą rolę w rozwoju gospodarczym tego terenu). Można tam także zaobserwować spadek liczby mieszkańców (gmina Wąpielsk) oraz najmniejszą liczbę działających przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w stosunku do całego Powiatu.

Homogeniczność całego Powiatu wyraża się natomiast w takich aspektach jak pomoc społeczna, edukacja przedszkolna, podstawowa i gimnazjalna oraz infrastruktura. W tych obszarach nie widać znaczących dysproporcji wpływających na poprawę lub obniżenie jakości życia mieszkańców. Wszystkie gminy oferują podobne formy aktywacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych takim wykluczeniem, podobnie przedstawia się sytuacja odnośnie rozwoju usług opiekuńczych. W całym powiecie można zaobserwować zjawisko starzenia się społeczeństwa, będące odzwierciedleniem trendu ogólnokrajowego. Wszędzie więc w równym stopniu należy skupić się nad rozbudową oferty usług dedykowanych osobom starszym. Niespełna 60% dzieci w wieku 3-6 lat jest objętych edukacją przedszkolną. W związku z tym istnieje potrzeba tworzenia nowych przedszkoli bądź rozbudowania istniejących, ponadto placówki te wymagają doposażenia. Nie ma natomiast potrzeby tworzenia w żadnej z gmin nowych szkół – wymagają one jedynie dosprzętowania oraz rozbudowy oferty zajęć zwiększających kompetencje kluczowe uczniów oraz kwalifikacje nauczycieli.

Wszystkie gminy w podobnym stopniu borykają się z problemami niedostatków w infrastrukturze technicznej (wszędzie widać duże potrzeby budowy dróg lokalnych) oraz zgłaszają

podobne zapotrzebowanie w zakresie realizacji projektów poprawiających efektywność energetyczną budynków.

Najważniejsze problemy i bariery rozwojowe

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy wynika, że najważniejsze problemy i bariery rozwojowe ORSG to:

Tabela 37. Problemy główne i szczegółowe ORSG Powiatu Rypińskiego

PROBLEM GŁÓWNY NR 1: DYSPROPORCJE W ROZWOJU GOSPODARCZYM REGIONU	
1	Duża odległość od miast stanowiących największe ośrodki gospodarcze, akademickie i kulturalne województwa (Bydgoszczy i Torunia)
2	Brak połączeń komunikacji publicznej (szczególnie pkp)
3	Mała dynamika rozwoju przedsiębiorstw i niska innowacyjność firm
4	Bardzo wysokie bezrobocie, szczególnie wśród osób młodych i z niskim wykształceniem
5	Słaba współpraca pracodawców z instytucjami pośrednictwa pracy
PROBLEM GŁÓWNY NR 2: NIEDOSKONAŁY SYSTEM USŁUG SPOŁECZNYCH I ZDROWOTNYCH	
1	Zjawisko starzenia się społeczeństwa
2	Bardzo duży odsetek osób korzystających z pomocy społecznej
3	Brak specjalistycznej opieki zdrowotnej na terenie wszystkich gmin
4	Niewystarczająca jakość usług medycznych

5	Brak objęcia opieką żłobkową dzieci z terenu powiatu
6	Niezadawalający poziom upowszechniania edukacji przedszkolnej
PROBLEM GŁÓWNY NR 3: SYSTEM KSZTAŁCENIA NIESPÓJNY Z WYMOGAMI RYNKU PRACY	
1	Placówki kształcenia zawodowego słabo zaopatrzone w sprzęt niezbędny do podnoszenia jakości kształcenia
2	Niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych w zakresie rozwijania takich kompetencji kluczowych jak umiejętność uczenia się czy zwiększanie kreatywności ucznia – potrzeba rozbudowy tej oferty oraz zwiększenia kwalifikacji nauczycieli
3	Niska jakość kształcenia
4	Niewystarczająco rozwinięte doradztwo edukacyjno – zawodowe na niższych poziomach kształcenia
5	Niezgodność oferty kierunków kształcenia z obecnymi potrzebami rynku pracy
6	Słabo rozwinięta oferta wysokiej jakości staży i praktyk zawodowych
PROBLEM GŁÓWNY NR 4: NIEWYSTARCZAJĄCE DBANIE O LOKALNE DZIEDZICTWO KULTUROWE	
1	Ograniczony rozwój lokalnej infrastruktury kulturalnej
2	Niewystarczające wsparcie obiektów zabytkowych
3	Dewastacja obiektów kulturowych
4	Brak informacji turystycznej, promocji walorów powiatu oraz mała liczba imprez o znaczeniu ponadregionalnym
PROBLEM GŁÓWNY NR 5:	

DEGRADACJA ŚRODOWISKA NATURALNEGO	
1	Niska świadomość ekologiczna mieszkańców obszaru
2	Mała liczba ścieżek ekologicznych
3	Niewystarczająca identyfikacja i promocja posiadanych walorów przyrodniczych
4	Dewastacja obiektów przyrodniczych
PROBLEM GŁÓWNY NR 6: NIEDOSTATECZNIE ROZWINIĘTA INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	
1	Niewystarczająca infrastruktura kanalizacji sanitarnej i wodociągowej
2	Niedostatecznie dobrze rozwiązany system gospodarki odpadami
3	Bardzo niski stopień zgazyfikowania obszaru
4	Zły stan techniczny sieci dróg lokalnych
5	Brak dróg dostosowanych do przyjęcia ruchu tranzytowego
6	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura ciągów pieszo - rowerowych
7	Niska efektywność energetyczna oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych
8	Wysoka energochłonność oświetlenia ulicznego

Źródło: Opracowanie własne

Potencjały i szanse obszaru

Potencjały i szanse obszaru, które należy wykorzystać do rozwiązania powyższych problemów zobrazowano w poniższej tabeli.

Tabela 38. Potencjały i szanse ORSG Powiatu Rypińskiego

POTENCJAŁY I SZANSE	
1	Położenie w centralnej części Polski
2	Kluczowe znaczenie rolnictwa dla rozwoju gospodarczego obszaru
3	Duża powierzchnia terenów inwestycyjnych
4	Wysoki stopień świadomości w zakresie kierunków rozwoju usług opiekuńczych i form aktywizacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem oraz potencjał lokalowy do tworzenia nowych placówek pomocy społecznej
5	Wysoki stopień znajomości potrzeb rynku pracy w szkołach zawodowych, stanowiący potencjał do prawidłowego rozwoju kierunków kształcenia
6	Walory naturalne sprzyjające rozwojowi turystyki krajoznawczej

Źródło: Opracowanie własne

2. Terytorialny wymiar wsparcia

Jednym z najważniejszych założeń Polityki Spójności na lata 2014-2020, oprócz wymiaru społeczno-gospodarczego, jest szerokie uwzględnienie w jej ramach wymiaru terytorialnego, który weźmie pod uwagę potencjały i bariery poszczególnych terytoriów oraz ich wzajemne zależności. Celem takiego podejścia jest wykorzystanie endogenicznych czynników rozwoju obszarów, a także wykreowanie nowych form współpracy pomiędzy JST. Tak rozumiany wymiar terytorialny będzie wspierany w ramach RPO WK-P jako jeden z podstawowych instrumentów realizacji polityki terytorialnej regionu. Podejście terytorialne umożliwi realizację poszczególnych Priorytetów Inwestycyjnych w sposób najlepiej odpowiadający potrzebom poszczególnych ORSG²⁵.

Wsparcie ORSG w wymiarze terytorialnym będzie wyrażało się w koncentracji działań o charakterze prorozwojowym, wspieranych dostępnymi instrumentami finansowymi lub organizacyjnymi. Ponadto wsparcie to będzie polegało na wzmacnianiu powiązań funkcjonalnych w ramach powiatu i zostanie skierowane w szczególności na obszary związane ze środowiskiem, edukacją oraz wyłączeniem społecznym i przeciwdziałaniem ubóstwu.

W poniższym zestawieniu tabelarycznym zawarto główne problemy rozwojowe, uwarunkowania i potencjały ORSG Powiatu Rypińskiego w odniesieniu do poszczególnych priorytetów inwestycyjnych przewidujących zintegrowane podejście do rozwoju terytorialnego oraz założenie skoncentrowania działań zmierzających do wzmocnienia i wykorzystania wewnętrznych potencjałów Rozwojowych.

Tabela 39. Główne problemy rozwojowe, uwarunkowania i potencjały ORSG Powiatu Rypińskiego

Priorytet inwestycyjny	Cel szczegółowy	Terytorialny wymiar wsparcia
4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	Zwiększona efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych budynków mieszkaniowych	Na terenie ORSG jednym z zdiagnozowanych problemów i barier rozwojowych jest niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna, przejawiająca się m. in. w niskiej efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej i budynków wielorodzinnych. Mimo poczynionych w ostatnich latach wielu inwestycji przyczyniających się do zwiększenia tej efektywności, nadal znaczna część zabudowy na terenie ORSG wymaga inwestycji. Budynki użyteczności publicznej również wymagają wsparcia, jednakże część z nich w większym lub mniejszym stopniu została zmodernizowana, także przy wsparciu funduszy zewnętrznych. Na terenie ORSG, jest tylko kilka budynków użyteczności publicznej, gdzie wykorzystano odnawialne źródła energii. Natomiast w odniesieniu do zabudowy wielorodzinnej nie wykorzystywano do tej pory w ogóle odnawialnych źródeł energii. Szczegółowe informacje na temat najważniejszych budynków, które zostały poddane modernizacji energetycznej, jak i tych które najbardziej jej wymagają zawarte są w tabelach nr 11 i 12 załącznika nr 1 do

²⁵ Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 - 2020

		niniejszej Strategii.
<p>4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu</p>	<p>Zwiększone wykorzystanie transportu publicznego w miastach i ich obszarach funkcjonalnych</p>	<p>Promowanie strategii niskoemisyjnych przejawiać ma się przede wszystkim poprzez rozwój infrastruktury transportu zbiorowego, działania mające na celu priorytetyzację ruchu pieszego i rowerowego oraz ograniczenie ruchu samochodowego, a także inwestycje w energooszczędne oświetlenie uliczne.</p> <p>Jednym z problemów obszaru jest zły stan techniczny sieci dróg lokalnych. Dlatego też zarówno dla poprawy bezpieczeństwa, jak i stanu środowiska, niezmiernie ważne jest podejmowanie działań polegających na budowie nowych ciągów pieszo – rowerowych. Obecnie na terenie Powiatu istnieją ścieżki o łącznej długości 13,78 km. Mają one przede wszystkim za zadanie usprawnienie komunikacji pomiędzy gminami i poprawę bezpieczeństwa rowerzystów. Jednakże ich długość nie zaspokaja potrzeb społeczności lokalnej, dlatego też budowę kolejnych odcinków ścieżek wszystkie samorządy uznały jako jedno z priorytetowych zadań inwestycyjnych obszaru na lata 2015 – 2020.</p> <p>Samorządy widzą także konieczność realizacji inwestycji w zakresie rozwoju energooszczędnego oświetlenia ulicznego. Wpłynęłoby to nie tylko na poprawę stanu środowiska naturalnego, ale także znacznie zmniejszyłoby opłaty za energię. Jednakże dużą barierą w zakresie realizacji tego typu działań stanowią kwestie własnościowe infrastruktury energetycznej i brak zgody na wymianę oświetlenia ze strony operatora sieci (ENERGA, ENEA).</p>
<p>6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie</p>	<p>Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych</p>	<p>Stopień zwodociągowania terenu ORSG Powiatu Rypińskiego wynosi 86,9% i jest zbliżony do średniej dla kraju oraz o 1,1 punktu procentowego niższy niż średnia dla województwa kujawsko – pomorskiego. Dlatego też inwestycje dotyczące infrastruktury wodociągowej w najbliższych latach najprawdopodobniej sprowadzać się będą do bieżących napraw i konserwacji. Nieznacznie gorzej sytuacja przedstawia się w odniesieniu do gospodarki ściekowej. Stopień skanalizowania obszaru wynosi 65,1%. Właściwie wszystkie samorządy widzą konieczność budowy zarówno sieci kanalizacyjnej, jak i przydomowych oczyszczalni ścieków (teren ORSG w dużym stopniu charakteryzuje się zabudową rozproszoną). Problemem większości samorządów tworzących ORSG Powiatu Rypińskiego jest ograniczenie wynikające z zapisów RPO WK-P na lata 2014 – 2020 odnośnie wielkości aglomeracji – tylko aglomeracje od 10 tys. RLM mogą ubiegać się o środki unijne w ramach Programu. Na dzień dzisiejszy wymóg ten spełnia tylko Gmina Miejska Rypin (20 830 RLO).</p> <p>Szczegółowe informacje na temat obecnego stanu gospodarki wodno- ściekowej oraz potrzeb inwestycyjnych samorządów w tym zakresie, zawiera tabela nr 9 załącznika nr 1 do Strategii.</p>
<p>6c Zachowanie, ochrona, i promowanie</p>	<p>Zwiększona atrakcyjność obiektów kultury</p>	<p>Miejscowa społeczność ma dużą świadomość posiadanych wysokich walorów kulturowych i umie wykorzystać potencjał obszaru do wypromowania go w regionie i w</p>

<p>rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego</p>	<p>regionu kujawsko-pomorskiego</p>	<p>kraju (w szczególności poprzez organizację imprez i wydarzeń kulturalnych).</p> <p>W obszarze kultury największą barierą rozwojową są niewystarczające środki finansowe, które powinny być w większym stopniu przeznaczone na wsparcie zarówno instytucji kultury, jak i obiektów zabytkowych.</p> <p>Informacje o stanie technicznym oraz potrzebach w zakresie odnowy infrastruktury instytucji kultury zawarte są w tabeli nr 8 w załączniku nr 1 do niniejszej Strategii, natomiast główne zabytki oraz potrzeby w zakresie ich zachowania, rozwoju, wsparcia i renowacji, scharakteryzowane zostały w tabeli nr 22 Strategii.</p>
<p>6d Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę</p>	<p>Wzmocniony mechanizm ochrony różnorodności biologicznej w regionie</p>	<p>Na terenie ORSG występuje wiele form ochrony przyrody – rezerwy przyrody, obszary NATURA 2000, obszary chronionego krajobrazu oraz użytki ekologiczne. Możliwość prowadzenia tu działań bezpośrednio związanych z ochroną siedlisk i gatunków, zdecydowanie wpłynie pozytywnie na zwiększenie potencjału przyrodniczego regionu. Walory naturalne obszaru są szansą na dalszy rozwój turystyki krajoznawczej.</p> <p>W obszarze ochrony środowiska na terenie ORSG dość dużym problemem i barierą rozwojową jest niska świadomość ekologiczna mieszkańców, przejawiająca się m. in. w niewystarczająco dobrej organizacji systemu selektywnej zbiórki odpadów czy w istnieniu wciąż nielegalnych wysypisk śmieci. Ponadto zauważa się, że edukacja ekologiczna skierowana jest przede wszystkim do uczniów i przybiera głównie formę przekazywania „suchej” wiedzy teoretycznej. Dlatego też widoczna jest potrzeba prowadzenia edukacji ekologicznej, noszącej znamiona działań skierowanych do całej społeczności lokalnej.</p>
<p>9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich</p>	<p>Wzrost ożywienia społecznego i gospodarczego na obszarach miejskich i obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie</p>	<p>Wszystkie samorządy z terenu ORSG Powiatu Rypińskiego widzą konieczność prowadzenia działań rewitalizacyjnych. Wszyscy mają również świadomość, że rewitalizacja w pierwszej kolejności ma prowadzić do niwelowania negatywnych zjawisk natury społecznej i gospodarczej, a następnie środowiskowej i funkcjonalnej.</p> <p>Z uwagi na fakt, iż zidentyfikowanie obszarów problemowych nastąpi w Lokalnych/Gminnych Programach Rewitalizacji na podstawie opracowywanych obecnie Wytocznych, które wskażą sposób wyznaczenia tych obszarów, aktualnie (w tabeli nr 20 Strategii) samorządy samodzielnie wskazały tereny, które powinny być potraktowane priorytetowo przy realizacji działań naprawczych.</p>
<p>10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój</p>	<p>Lepsza jakość usług edukacyjnych w zakresie szkolnictwa zawodowego</p> <p>Lepszy dostęp do usług edukacyjnych w zakresie wychowania przedszkolnego</p>	<p>Powiat Rypiński posiada duży potencjał zarówno w zakresie zwiększania jakości usług edukacyjnych w ramach szkolnictwa zawodowego, jak i wychowania przedszkolnego.</p> <p>Potencjał rozwoju szkolnictwa zawodowego przejawia się przede wszystkim w wysokim stopniu znajomości potrzeb rynku pracy, a także w wysokim stopniu świadomości własnych ograniczeń. Aby prawidłowo dostosować ofertę kształcenia do potrzeb przyszłych pracodawców, konieczne jest zapewnienie wsparcia szkół zawodowych</p>

<p>infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej</p>		<p>przede wszystkim w zakresie: stworzenia nowych pracowni dydaktycznych i doposażenia istniejących w wysokiej jakości sprzęt, zwiększenia liczby godzin zajęć praktycznych w szkołach (w szczególności w technikach) zwiększenia jakości staży i praktyk organizowanych w przedsiębiorstwach, a także przeszkolenia nauczycieli w zakresie znajomości najnowszych technologii obsługi maszyn. Tego typu wsparcie nie tylko poprawi jakość usług edukacyjnych szkolnictwa zawodowego, ale docelowo będzie miało przełożenie na rozwój gospodarki regionu i zmniejszenie bezrobocia szczególnie w grupie ludzi młodych. Szczegółowe potrzeby w zakresie rozwoju kształcenia zawodowego na ORSG zawarte są w tabeli nr 6 załącznika nr 1 do Strategii.</p> <p>Powiat posiada także potencjał do upowszechniania edukacji przedszkolnej. W celu upowszechnienia edukacji przedszkolnej, jak i w celu zwiększenia jakości usług świadczonych w tym zakresie, konieczna jest budowa nowych i rozbudowa kilku istniejących placówek wychowania przedszkolnego oraz doposażenie większości. Ponadto należy podejmować działania w zakresie wsparcia pedagogów, ukierunkowane na podniesienie ich kompetencji i kwalifikacji. Szczegółowe potrzeby rozwoju edukacji przedszkolnej zawarte zostały w tabeli nr 3 załącznika nr 1 do Strategii.</p>
<p>8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę</p>	<p>Zwiększenie zatrudnienia osób pełniących funkcje opiekuńcze nad dziećmi do lat 3</p> <p>Zwiększenie dostępności miejsc świadczenia usług opieki nad dziećmi do lat 3</p>	<p>Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach w przypadku Priorytetu Inwestycyjnego 8iv, przejawiać ma się głównie we wspieraniu aktywizacji osób powracających na rynek pracy po urloпах macierzyńskich / rodzicielskich / wychowawczych m. in poprzez tworzenie i funkcjonowanie podmiotów świadczących usługi opieki nad dziećmi do lat 3.</p> <p>Na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego zdiagnozowanie potrzeb w zakresie rozwoju usług opiekuńczych nastąpiło na podstawie przeprowadzonych wywiadów pogłębionych z mieszkańcami oraz przedstawicielami samorządów.</p> <p>Z przeprowadzonych badań wynika, że zainteresowanie mieszkańców powiatu usługami żłobkowymi istnieje jedynie w gminach Brzuze i Skrwilno. W pozostałych gminach zdiagnozowano dużo większą potrzebę stworzenia klubu dziecięcego bądź zatrudniania opiekunek/niań. Ze względu na rolniczy charakter wielu gospodarstw domowych rodzice mogą pozwolić sobie na to, że opiekę nad dzieckiem sprawują członkowie rodziny.</p>
<p>9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie</p>	<p>Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich zdolności do zatrudnienia</p>	<p>Ważnym problemem i barierą rozwojową Powiatu jest dość duży odsetek osób korzystających z pomocy społecznej – 31% mieszkańców. Dlatego oprócz wsparcia finansowego należy kłaść nacisk na rozwój innych form wsparcia, które pozwolą lokalnej społeczności poprawić swoją sytuację życiową.</p> <p>Wszystkie samorzady z terenu ORSG Powiatu Rypińskiego mają spore doświadczenie w realizacji działań ukierunkowanych na aktywizację społeczno-zawodową osób, rodzin i grup zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Tego typu działania w szczególności dużym stopniu realizowane były ze wsparciem</p>

		<p>funduszy unijnych w latach 2007 – 2013. Główne formy aktywizacji proponowane w ramach projektów unijnych to szkolenia zawodowe, poradnictwo zawodowe i psychologiczne, kursy kompetencji społecznych czy spotkania integracyjne. Najważniejsze efekty realizacji powyższych działań to przede wszystkim znalezienie pracy przez część osób uczestniczących w projektach. Doświadczenie samorządów pokazuje jednakże też, że dość znaczny odsetek beneficjentów wsparcia w poprzednim okresie programowania, mimo wzięcia udziału w projektach, w żaden sposób nie poprawił swojej sytuacji życiowej. Dlatego też w obecnej perspektywie samorzady podkreślają, że działania w zakresie aktywizacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem powinny być bardziej zindywidualizowane – szkolenia powinny być indywidualnie dobrane i realizowane pod „zamówienia” przyszłych pracodawców, ponadto należy organizować staże i prace społecznie użyteczne, a także rozwijać poradnictwo psychologiczne i prawne. Widoczna jest także potrzeba tworzenia podmiotów ekonomii społecznej.</p> <p>Dotychczasowe formy aktywizacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem, jak i potrzeby w tym zakresie zostały szczegółowo scharakteryzowane w tabeli nr 2 załącznika nr 1 do Strategii.</p>
<p>9iv Ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym</p>	<p>Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych</p> <p>Zwiększenie dostępności usług społecznych w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym</p>	<p>Usługi opiekuńcze dla osób starszych i niepełnosprawnych na terenie ORSG świadczone są przede wszystkim przez opiekunów domowych zatrudnionych przez miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej oraz w formie pomocy sąsiedzkiej. Ważną rolę odgrywają także Środowiskowy Dom Samopomocy w Rypinie i Warsztaty Terapii Zajęciowej w Rypinie.</p> <p>Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, w których widoczne jest znaczne starzenie się społeczeństwa, rozwój usług opiekuńczych, szczególnie skierowanych do osób starszych, będzie w najbliższych latach jednym z głównych priorytetów, na których muszą skupić się działania władz lokalnych.</p> <p>Duży potencjał Obszaru stanowi wysoki stopień świadomości w zakresie kierunków rozwoju usług opiekuńczych oraz wsparcia rodziny i pieczy zastępczej (m. in. tworzenie nowych domów pomocy społecznej, klubów seniora, uniwersytetów III wieku, rozwój placówek rehabilitacyjnych, świadczenie usług opiekuńczych nie tylko w dni powszednie, ale i w dni wolne od pracy), a także posiadana baza lokalowa, która z powodzeniem może zostać wykorzystana do rozwoju tego typu usług.</p> <p>Formy świadczonych usług opiekuńczych i potrzeby w zakresie ich rozwoju stanowią tabeli nr 2 załącznika nr 1 do Strategii.</p>
<p>10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz</p>	<p>Zwiększenie liczby miejsc przedszkolnych</p> <p>Rozwijanie kompetencji</p>	<p>Ważnym problemem i barierą rozwojową ORSG w obszarze edukacji na wszystkich poziomach kształcenia jest niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych, szczególnie w zakresie rozwijania takich kompetencji kluczowych jak umiejętność uczenia się czy zwiększanie kreatywności</p>

<p>zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia</p>	<p>kluczowych uczniów (ICT, matematyczno-przyrodniczych, języki obce, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej), doradztwo edukacyjno-zawodowe, rozwijanie zindywidualizowane go podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz rozwijanie kompetencji uczniów niezbędnych na rynku pracy poprzez staże zawodowe</p>	<p>ucznia. Oferta zajęć rozwijających kompetencje kluczowe obejmuje przede wszystkim zajęcia stanowiące kontynuację podstawowego programu nauczania (język polski, języki obce, matematyka, informatyka itp.). W związku z tym można odnieść wrażenie, że oferta ta jest w większym stopniu dostosowana pod potrzeby nauczycieli niż pod potrzeby uczniów. Szkoły w znikomym stopniu realizują zajęcia z zakresu kształtowania postaw kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej czy przedsiębiorczości bądź umiejętności uczenia się. Dlatego też należy z jednej strony zwiększyć ofertę zajęć pogłębiających kompetencje kluczowe, a z drugiej położyć nacisk na zwiększenie kwalifikacji nauczycieli. Bardzo ważną sprawą jest także indywidualne podejście do ucznia – zarówno tego szczególnie uzdolnionego, jak i tego, który potrzebuje realizacji zajęć wyrównawczych. Dlatego niezmiernie ważne jest prawidłowe zdiagnozowanie sytuacji ucznia i odpowiednie kształtowanie jego ścieżki edukacyjnej, w związku z czym konieczny jest rozwój poradnictwa psychologiczno – pedagogicznego. Potrzeby edukacyjne w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych na poziomie podstawowym i gimnazjalnym stanowi tabela nr 4 załącznika nr 1 do Strategii, a na poziomie ponadpodstawowym – tabela nr 5. Drugi ważny problem w systemie edukacji stanowi słabo rozwinięte doradztwo edukacyjno – zawodowe. Jest to szczególnie widoczne na poziomie gimnazjalnym. W szkołach tych uczniowie są w zasadzie pozbawieni profesjonalnego wsparcia i pomocy w zakresie wyboru dalszej ścieżki edukacyjnej, co w efekcie prowadzi często do mylnego wyboru kierunku kształcenia, nieodpowiadającego posiadanym predyspozycjom. Dlatego też należy położyć nacisk na rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego związanego z wyborem dalszych kierunków kształcenia i uwzględniającego potrzeby rynku pracy. Oferta i potrzeby w zakresie doradztwa edukacyjnego zawodowego, staży i praktyk na ORSG Powiatu Rypińskiego stanowi tabela nr 7 załącznika nr 1 do Strategii.</p>
<p>10iv Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, Ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów</p>	<p>Zwiększenie szans na zatrudnienie uczniów szkół zawodowych, w szczególności poprzez podniesienie efektywności kształcenia zawodowego Uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności</p>	<p>Realizacja zadań w ramach priorytetu inwestycyjnego 10iv pozostaje w ścisłym związku z priorytetem inwestycyjnym 10a. Najlepsze efekty kształcenia zawodowego, mające przełożenie na zwiększenie szans na zatrudnienie uczniów, zostaną osiągnięte przy zapewnieniu kompleksowego wsparcia szkół zawodowych – począwszy od wsparcia inwestycyjnego, poprzez szkoleniowe, na zacieśnieniu współpracy z potencjalnymi pracodawcami skończywszy. Całemu temu procesowi towarzyszyć powinno profesjonalne wsparcie ucznia w zakresie poradnictwa edukacyjno – zawodowego, które prawidłowo określi jego predyspozycje zawodowe. Potencjały i uwarunkowania edukacji zawodowej na terenie ORSG Powiatu Rypińskiego zostały opisane</p>

kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	i kwalifikacji zawodowych przez osoby dorosłe należące do grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez udział w kwalifikacyjnych kursach zawodowych, kursach umiejętności zawodowych oraz innych formach pozaszkolnych	bardziej szczegółowo w odniesieniu do priorytetu inwestycyjnego 10a. Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego 10iv skierowane będzie także na podniesienie kwalifikacji zawodowych osób dorosłych. Z przeprowadzonej diagnozy wynika, że osoby dorosłe na terenie ORSG najchętniej chcą korzystać ze szkoleń, kończących się uzyskaniem certyfikatu lub nabyciem uprawnień i przekładających się na nabycie przez nich umiejętności „twardych”. Bodźcem do udziału w szkoleniach jest także potrzeba podniesienia kwalifikacji wynikająca bezpośrednio z zapotrzebowania zgłaszanego przez rynek pracy.
---	--	--

Źródło: *Opracowanie własne.*

Przedstawione powyżej uwarunkowania obszaru, zdiagnozowane potrzeby i planowane kierunki działań w odniesieniu do priorytetów inwestycyjnych objętych polityką terytorialną, wskazują na jednorodność obszarową. Dlatego też z powodzeniem można realizować projekty rozwojowe o charakterze powiatowym z działaniami na poziomie miast i gmin. Określenie wspólnych problemów rozwojowych zapewnia bowiem możliwość podejmowania stałych i skoordynowanych przedsięwzięć. Nie wyklucza się również możliwości podjęcia współpracy z jednostkami sąsiednimi.

Terytorialny wymiar polityki rozwoju wymusza zmianę sposobu współdziałania władz samorządowych na rzecz rozwoju przekraczającego tradycyjne granice formalnych podziałów administracyjnych.

Polityka rozwoju oparta o zasadę zintegrowanego podejścia terytorialnego będzie wspierać proces wzmacniania spójności celów i działań rozwojowych zidentyfikowanych na poziomie lokalnym.

3. Cele rozwojowe

Realizacja Strategii ORSG Powiatu Rypińskiego będzie możliwa poprzez osiągnięcie celów strategicznych i operacyjnych. Katalog celów kluczowych i odpowiadających im celów szczegółowych zdefiniowano następująco:

Tabela 40. Cele strategiczne i cele operacyjne

Lp	Cele strategiczne	Cele operacyjne
1	KONKURENCYJNE GOSPODAROWANIE	1.1 Stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości i innowacyjności, szczególnie w obszarze inteligentnych specjalizacji
		1.2 Poprawa stanu lokalnej infrastruktury drogowej i technicznej
		1.3 Zintegrowana współpraca instytucji rynku pracy z pracodawcami
		1.4 Tworzenie nowych miejsc pracy
2	ZDROWE I ZINTEGROWANE SPOŁECZEŃSTWO	2.1 Poszerzanie oferty i jakości usług medycznych oraz wdrażanie programów profilaktycznych i prozdrowotnych
		2.2 Skuteczna aktywizacja osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem społecznym
		2.3 Rozbudowa oferty usług opiekuńczych poprzez tworzenie placówek opieki społecznej oraz powiększanie wachlarza usług kierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych
		2.4 Zwiększenie dostępności opieki nad dziećmi do lat 3
		2.5 Promocja edukacji przedszkolnej
3	KREOWANIE SYSTEMU KSZTAŁCENIA W OPARCIU O WYMOGI RYNKU PRACY	3.1 Przystosowanie placówek edukacyjnych oraz wyposażenie ich w sprzęt niezbędny do podnoszenia jakości kształcenia
		3.2 Kształcenie skierowane na rozwijanie kluczowych kompetencji uczniów
		3.3 Wspomaganie rozwoju i szkolenie nauczycieli
		3.4 Rozwój doradztwa edukacyjno – zawodowego, szczególnie na poziomie gimnazjalnym
		3.5 Adaptacja oferty kierunków kształcenia do obecnych potrzeb rynku pracy
		3.6 Promowanie wysokiej jakości staży i praktyk zawodowych
4	OPIEKA NAD LOKALNYM DZIEDZICTWEM KULTUROWYM	4.1 Rozwój lokalnej infrastruktury kulturalnej
		4.2 Konserwacja i ochrona obiektów zabytkowych
		4.3 Promocja regionu podczas imprez i wydarzeń kulturalnych
5	ROZWÓJ INFRASTRUKTURY	5.1 Rozbudowa infrastruktury turystycznej

TECHNICZNEJ Z ZACHOWANIEM WALORÓW NATURALNYCH REGIONU ORAZ POPRAWĄ STANU ŚRODOWISKA	5.2 Rozwój i promocja edukacji ekologicznej
	5.3 Inwentaryzacja posiadanych walorów przyrodniczych
	5.4 Reorganizacja gospodarki odpadami oraz wodno – kanalizacyjnej
	5.5 Rozbudowa ciągów pieszo – rowerowych
	5.6 Racjonalne zarządzanie energią

Źródło: Opracowanie własne

Cele Strategii ORSG są zgodne z dokumentami strategicznymi, które przedstawia poniższy schemat.

Schemat 3. Dokumenty strategiczne, z którymi wykazuje zgodność Strategia ORSG

Poziom wspólnotowy	Poziom krajowy	Poziom regionalny	Poziom lokalny
Strategia Europa 2020	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności	Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	Strategie rozwoju miast i gmin ORSG
Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020	Strategia Rozwoju Kraju 2020 Aktywne społeczeństwo Konkurencyjna gospodarka Sprawne państwo	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Lokalne Programy Rewitalizacji
	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony Miasta Obszary wiejskie	Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020	Plany Gospodarki Niskoemisyjnej
	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Plany Mobilności Miejskiej
	Krajowa Polityka Miejska		Strategie Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność

Źródło: Opracowanie własne

Poniżej wykazano spójność Strategii ORSG z istniejącymi i przygotowywanymi dokumentami strategicznymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

Tabela 41. Zgodność Strategii ORSG z dokumentami strategicznymi

Poziom wspólnotowy	
Dokument strategiczny	Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii ORSG z dokumentem strategicznym
Strategia Europa 2020	Strategia Europa 2020 jest długookresowym programem Unii Europejskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia.

	<p>Strategia ORSG wykazuje spójność z dwoma z trzech głównych priorytetów Strategii Europa 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wzrost zrównoważony – transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywniej korzystającej z zasobów i konkurencyjnej ▪ Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną <p>W celu realizacji priorytetów zdefiniowano siedem inicjatyw przewodnich stanowiących instrumenty realizacji celów Strategii Europa 2020. Strategia ORSG jest zgodna z następującymi inicjatywami:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Europa efektywnie korzystająca z zasobów – to działania na rzecz uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów oraz transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej w większym stopniu wykorzystującej potencjał, jaki dają odnawialne źródła energii ▪ Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia – to działania na rzecz modernizacji rynków pracy i wzmocnienia pozycji obywateli poprzez rozwój kwalifikacji przez całe życie w celu zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i lepszego dopasowania podaży do popytu na rynku pracy ▪ Europejski program walki z ubóstwem – to działania na rzecz zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym
<p>Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020</p>	<p>Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020 jest dokumentem, który ma się przyczynić do trwałego wzrostu gospodarczego oraz tworzenia miejsc pracy, jak również do społecznie i ekologicznie zrównoważonego rozwoju poprzez wzmocnienie spójności terytorialnej Europy.</p> <p>Celem Agendy Terytorialnej UE jest wzmocnienie globalnej konkurencyjności i zrównoważenie wszystkich regionów Europy poprzez zidentyfikowanie i zmobilizowanie ich terytorialnych potencjałów. Służyć temu ma wspieranie policentrycznego rozwoju terytorialnego UE, szczególnie w nowych krajach członkowskich UE.</p> <p>Fundamentem Agendy Terytorialnej UE są trzy następujące główne cele, zgodność z którymi wykazuje Strategia ORSG:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój zrównoważonego i policentrycznego systemu miast oraz nowych partnerstw pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi ▪ Zapewnienie równego dostępu do infrastruktury i wiedzy ▪ Zrównoważony rozwój, rozsądne zarządzanie oraz ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego
<p>Poziom krajowy</p>	
<p>Dokument strategiczny</p>	<p>Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii ORSG z dokumentem strategicznym</p>
<p>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności</p>	<p>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju.</p> <p>Wizja zapisana w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju zakłada, że w roku 2030 polska gospodarka stanie się gospodarką konkurencyjną i innowacyjną. W osiągnięciu takiego stanu ma pomóc realizacja jedenastu celów strategicznych określonych w dokumencie.</p> <p>Strategia ORSG wykazuje spójność z następującymi celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cel 3 Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki ▪ Cel 6 Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state” ▪ Cel 7 Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska ▪ Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych
<p>Strategia Rozwoju Kraju 2020</p> <p>Aktywne społeczeństwo</p> <p>Konkurencyjna gospodarka</p> <p>Sprawne państwo</p>	<p>Strategia Rozwoju Kraju 2020 ma charakter średniookresowy. Jej głównym celem jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.</p> <p>W Strategii Rozwoju Kraju 2020 określono obszary interwencji. Strategia ORSG wpisuje się w dwa obszary strategiczne i odpowiadające im następujące cele:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka – Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki, Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego, Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko ▪ Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna – Cel III.1. Integracja społeczna, Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych
<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020</p> <p>Regiony</p> <p>Miasta</p> <p>Obszary wiejskie</p>	<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 jest dokumentem określającym cele i sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Dokument wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich i miejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu.</p> <p>Celem strategicznym KSRR jest efektywne wykorzystanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwojowych kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Strategia ORSG wpisuje się w następujące cele strategiczne i operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cel 1 Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów – 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw ▪ Cel 2 Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych – 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe, 2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze
<p>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</p>	<p>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Wizja zapisana w dokumencie zakłada, że Polska w 2030 roku będzie krajem o ugruntowanych warunkach trwałego i zrównoważonego rozwoju, dobrze zagospodarowanym, sprawnie zarządzanym i bezpiecznym.</p> <p>Celem strategicznym polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.</p> <p>Jednym z celów operacyjnych, które pozwalają urzeczywistnić realizację wizji KPZK jest Cel 2 Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny</p>

	rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów. Strategia ORSG wpisuje się w powyższy cel.
Krajowa Polityka Miejska	<p>Krajowa Polityka Miejska jest dokumentem, który ma na celu wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców.</p> <p>Uszczegółowieniem głównego celu KPM jest pięć celów szczegółowych, spójnych z celami postawionymi w dokumentach strategicznych Polski oraz Unii Europejskiej, kreujących miasto konkurencyjne, silne, spójne, zwarte i zrównoważone, sprawne. Strategia ORSG jest zgodna z następującymi celami Krajowej Polityki Miejskiej:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia ▪ Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich.

Poziom regionalny	
Dokument strategiczny	Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii ORSG z dokumentem strategicznym
Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	<p>Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 identyfikuje specyficzne dla województwa kujawsko-pomorskiego wyzwania, które są związane z koniecznością ograniczenia bezrobocia, poprawą warunków życia ludności wiejskiej, nadaniu impulsów rozwojowych wschodniej części regionu, określeniu założeń polityki miejskiej oraz zbudowania tożsamości marki regionalnej. Określa ona cztery priorytety rozwojowe obszaru, w które wpisuje się Strategia ORSG:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Konkurencyjna gospodarka ▪ Modernizacja przestrzeni wsi i miast ▪ Silna metropolia ▪ Nowoczesne społeczeństwo <p>Strategia ORSG to dokument ściśle powiązany z polityką terytorialną, która jest instrumentem realizacji Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020.</p> <p>Zakres działań przewidzianych w Strategii pozostaje w zgodzie także z następującymi Obszarami Strategicznej Interwencji (OSI) w województwie kujawsko-pomorskim:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej – zakłada się utrzymanie wysokiej rangi gospodarki rolnej oraz rozwój przetwórstwa rolno – spożywczego i sektora energetyki odnawialnej w oparciu o płody rolne – obszary wysokiej przydatności rolniczej występują szczególnie na Kujawach (w tym na ORSG Powiatu Rypińskiego) i stanowią walor o znaczeniu strategicznym dla rozwoju województwa ▪ Wzrost zatrudnienia – obszar ten obejmuje całe województwo kujawsko – pomorskie – w szczególności interwencji wymagają powiaty położone poza ścisłym jego centrum, czyli także Powiat Rypiński ▪ Przełamanie zapaści społeczno-gospodarczej wschodniej części województwa - wiąże się ściśle z innymi OSI (zwłaszcza „wzrost zatrudnienia”) jednak jest identyfikowany ze względu na szczególnie złożony charakter problematyki (z naciskiem na konsekwencje niedorozwoju gospodarczego dla jakości życia mieszkańców, ale równocześnie konsekwencje niskiego poziomu rozwoju społecznego dla możliwości aktywizacji gospodarczej) oraz jej podobieństwo w ramach całego rozległego obszaru wschodniej części województwa (w tym na ORSG Powiatu Rypińskiego) ▪ Polityka miejska i rewitalizacja miast – zasięg przestrzenny obszaru dotyczy 52 miast województwa, czyli także jednego miasta wchodzącego w skład

Poziom lokalny		
Jednostka	Dokument	Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii
	ORSG (Rypin)	
Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020		<p>Celem głównym, a zarazem wizją Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 jest dynamiczny wzrost innowacyjności Regionu Kujawsko-Pomorskiego w czołowej piątce województw w Polsce. Realizacja celu głównego obejmuje trzy cele strategiczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ukształtowanie innowacyjnych i kreatywnych postaw społeczności regionu, gdzie priorytetem jest odpowiednie rozwinięcie obszaru kształcenia ▪ Ukształtowanie sektora nauki jako zaplecza innowacyjnej gospodarki, cel zakłada ukształtowanie sektora nauki, w taki sposób, aby stanowił on efektywne zaplecze dla rozwijanej innowacyjnej gospodarki ▪ Ukształtowanie regionalnej gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, cel skierowany jest na ukształtowanie regionalnej gospodarki, jako gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, wykorzystującej możliwości wynikające z rozwiniętej gospodarki cyfrowej, bazującej na superszybkiej sieci internetowej nowej generacji <p>Strategia ORSG wpisuje się we wszystkie wymienione wyżej cele.</p>
Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020		<p>W procesie rozwoju regionalnego województwa kujawsko-pomorskiego istotne znaczenie odgrywa polityka terytorialna oparta na zintegrowanym podejściu do rozwoju społeczno-gospodarczego z uwzględnieniem relacji funkcjonalno-przestrzennych danego obszaru. Jedną z możliwych form realizacji polityki terytorialnej jest Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego obejmujący terytorium wyznaczone granicami powiatu ziemskiego. Strategia ORSG wykazuje zgodność z Założeniami polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020.</p>
Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020		<p>Celem głównym RPO WK-P 2014-2020 jest uczynienie województwa kujawsko-pomorskiego konkurencyjnym i innowacyjnym regionem Europy oraz poprawa jakości życia jego mieszkańców.</p> <p>Strategia ORSG wpisuje się w cele szczegółowe, określone dla następujących osi priorytetowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Oś Priorytetowa 3 Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna w regionie ▪ Oś Priorytetowa 4 Region przyjazny środowisku ▪ Oś Priorytetowa 6 Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry ▪ Oś Priorytetowa 8 Aktywni na rynku pracy ▪ Oś Priorytetowa 9 Solidarne społeczeństwo ▪ Oś Priorytetowa 10 Innowacyjna edukacja <p>Realizacja przedsięwzięć zapisanych w Strategii ORSG przyczyni się do osiągnięcia wskaźników określonych w RPO, a tym samym wpłynie na realizację celów szczegółowych i celu głównego.</p>
Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego		<p>Celem głównym zagospodarowania przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców. Strategia ORSG wpisuje się głównie dwa poniższe cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zwiększenie atrakcyjności regionu w wymiarze europejskim jako pochodnej jego walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, wysokich standardów życia mieszkańców, wysoce sprawnych systemów infrastruktury technicznej, dogodnych powiązań ze światem zewnętrznym ▪ Modernizacja struktury przestrzenno-funkcjonalnej regionu osiągnięta w następstwie rozwoju miast średnich (Włocławek, Grudziądz, Inowrocław), a także pozostałych miast powiatowych, jako węzłów systemów transportowych i teleinformacyjnych oraz obszarów z unikatowymi walorami środowiska przyrodniczego i predyspozycjami do użytkowania rekreacyjnego.

terytorialna	strategiczny	ORSG z dokumentem strategicznym
Powiat Rypiński	Strategia Rozwoju Powiatu Rypińskiego na lata 1999 – 2010	Celem strategicznym dla Powiatu Rypińskiego jest: „Powiat Rypiński z dobrze rozwiniętym rolnictwem, infrastrukturą techniczną, instytucjami społecznymi, przedsiębiorczością oraz z wykorzystanymi walorami turystycznymi i przyrodniczymi”. Efekty wynikające ze zrealizowania celu strategicznego można ująć w pięciu grupach: I. Poprawa infrastruktury technicznej w Powiecie II. Polepszenie infrastruktury społecznej III. Poprawa stanu w zakresie przedsiębiorczości IV. Poprawa stanu bazy turystycznej V. Poprawa warunków w sektorze rolnictwa. Strategia ORSG wpisuje się we wszystkie kierunki rozwoju, które przyniosą wyżej wymienione efekty, w szczególności I – III i V.
Brzuze	Strategia Rozwoju Gminy Brzuze na lata 2015 – 2020	Dokument w opracowaniu.
Rogowo	Strategia Rozwoju Gminy Rogowo na lata 2015 – 2025	Wizją Gminy Rogowo jest: „Gmina Rogowo Gminą przyjazną mieszkańcom, inwestorom i turystom, z rozwijającą się infrastrukturą techniczną i społeczną, na terenie której stosowane są zasady zrównoważonego rozwoju we wszystkich aspektach życia”. Trzy priorytetowe kierunki rozwoju Gminy Rogowo na lata 2015 – 2025 to: I. Rozwój mieszkalnictwa II. Rozwój gospodarczy III. Ochrona środowiska i dziedzictwa kulturowo – turystycznego. Cele strategiczne, które przyczyniają się do zrealizowania tej wizji to: 1. Zwiększenie atrakcyjności mieszkaniowej Gminy Rogowo 2. Rozwój gospodarczy Gminy 3. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego i ochrona jego zasobów 4. Rozwijanie oferty turystycznej Gminy Rogowo. Strategia ORSG wpisuje się we wszystkie powyżej wskazane kierunki priorytetowe oraz wynikające z nich cele strategiczne, ze szczególnym uwzględnieniem celów 2 i 3.
Rypin (m.)	Strategia Rozwoju Miasta Rypin na lata 2014 – 2020	Wizją Miasta Rypin jest: „Miasto Rypin – przyjazne dla mieszkańców, przyjezdnych i inwestorów”. Trzy priorytetowe kierunki rozwoju Gminy Miejskiej Rypin na lata 2014 – 2020 to: I. Rozwój mieszkalnictwa II. Rozwój gospodarczy III. Ochrona środowiska i dziedzictwa kulturowo – turystycznego. Cele strategiczne, które przyczyniają się do zrealizowania tej wizji to: 1. Rozwój gospodarczy Miasta Rypin 2. Rozwój infrastruktury technicznej 3. Wzrost atrakcyjności mieszkaniowej Miasta Rypin 4. Ochrona środowiska i zachowanie dziedzictwa kulturowego. Strategia ORSG wpisuje się we wszystkie powyżej wskazane kierunki priorytetowe oraz wynikające z nich cele strategiczne, ze szczególnym uwzględnieniem celów 1, 2 i 4.
Rypin (w.)	Strategia Rozwoju Gminy Rypin na lata 2014 – 2020	Wizją Gminy Rypin jest: „Gmina Rypin atrakcyjnym miejscem do zamieszkania, inwestowania oraz rozwoju sektora rolno – żywnościowego i turystycznego”. Trzy priorytetowe kierunki rozwoju Gminy Rypin na lata 2014 –

		<p>2020 to:</p> <p>I. Społeczność i usługi publiczne</p> <p>II. Gospodarka i zrównoważony rozwój</p> <p>III. Infrastruktura techniczna i środowisko naturalne.</p> <p>Cele strategiczne, które przyczyniają się do zrealizowania tej wizji to:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wysoka jakość życia mieszkańców oraz dostęp do profesjonalnych sprawnych usług publicznych opartych na wiedzy, zdrowiu oraz tożsamości i dziedzictwie kulturowym 2. Wysoka konkurencyjność innowacyjnej gospodarki opartej na nowoczesnym rolnictwie i przetwórstwie spożywczym oraz wzrost przedsiębiorczości z wykorzystaniem potencjału endogenicznego Gminy 3. Spójne zagospodarowanie przestrzenne Gminy bogate w infrastrukturę techniczną, wysoki poziom inwestycji oraz ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego. <p>Strategia ORSG wpisuje się we wszystkie powyżej wskazane kierunki priorytetowe oraz wynikające z nich cele strategiczne.</p>
Skrwilno	Strategia Rozwoju Gminy Skrwilno na lata 2014 – 2020	<p>Celem strategicznym dla Gminy Skrwilno jest: „Gmina o wysokiej dynamice rozwoju społeczno – gospodarczego, czysta, dająca szansę wszystkim jej mieszkańcom, wykorzystująca swoje walory”.</p> <p>Cele operacyjne, które przyczynią się do zrealizowania celu strategicznego, to</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Subwencje i dotacje zabezpieczone zgodnie z ustawami 2. Wystarczająca opieka stomatologiczna 3. Segregacja odpadów stałych 4. Dobry stan dróg 5. Zadowalający stopień telefonizowania Gminy 6. Uporządkowana gospodarka ściekowa 7. Sprawne urządzenia melioracyjne 8. Zadowalający stopień zwodociągowania Gminy 9. Stworzenie możliwości gazyfikacji gminy 10. Zmodernizowana sieć energetyczna 11. Promowanie nowych systemów grzewczych (ekologicznych) 12. Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna 13. Zapewnienie w planie miejscowym zagospodarowania przestrzennego terenów pod działalność gospodarczą 14. Nowoczesne formy edukacji rolników 15. Baza oświatowa odpowiadająca potrzebom 16. Wzbogacona baza dydaktyczna szkół 17. Promocja gminy 18. System ulg i preferencji 19. Przygotowanie terenów pod rozwój przedsiębiorczości 20. Wyższy poziom wykształcenia 21. Nowe formy współpracy między rolnikami 22. Urozmaicona oferta spędzenia wolnego czasu 23. Wykorzystane walory krajobrazowo-turystyczne <p>Zapisy celów Strategii ORSG wpisują się w założenia ujęte w punktach 3 – 17 oraz 19 – 23.</p>
Wąpielsk	Strategia Rozwoju Gminy Wąpielsk na lata 2015 – 2025	Dokument w opracowaniu.
Dokument strategiczny		Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii ORSG z dokumentem strategicznym
Lokalny/Gminny		W Strategii ORSG powinny znaleźć się projekty z zakresu rewitalizacji

Program Rewitalizacji	społeczno-gospodarczej wynikające z Lokalnych/Gminnych Programów Rewitalizacji. Finansowanie działań rewitalizacyjnych ze środków przeznaczonych na politykę terytorialną będzie możliwe w sytuacji, gdy projekty będą wynikać bezpośrednio z Lokalnych/Gminnych Programów Rewitalizacji. Jednostki samorządu terytorialnego, które zdecydują się prowadzić procesy rewitalizacyjne, po pojawieniu się szczegółowych wytycznych dotyczących rewitalizacji, będą zobowiązane do opracowania wyżej wymienionych dokumentów.
Plan Gospodarki Niskoemisyjnej	Jednostki samorządu terytorialnego, które w ramach Strategii ORSG chcą realizować projekty w ramach PI 4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym oraz PI 4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu są zobligowane do opracowania Planu Gospodarki Niskoemisyjnej. Gminy, które planują przeprowadzić działania finansowane w ramach wyżej wymienionych priorytetów inwestycyjnych rozpoczęły prace nad dokumentem. Stan prac nad poszczególnymi dokumentami został opisany w tabeli nr 31.
Plan Mobilności Miejskiej	Jednostki samorządu terytorialnego, które w ramach Strategii ORSG chcą realizować projekty w ramach PI 4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu są zobligowane do opracowania Planu Mobilności Miejskiej. Gminy, które planują przeprowadzić działania finansowane w ramach tego priorytetu rozpoczęły prace nad dokumentem.
Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność	<p>Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność to nowy instrument terytorialny – wprowadzony przez KE do realizacji w perspektywie finansowej na lata 2014-2020. Bazuje on na stosowanym w latach 2007-2013 w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) i Wspólnej Polityki Rybołówstwa (WPRyby) podejściu LEADER.</p> <p>W ramach RLKS mogą być realizowane działania w ramach następujących priorytetów, które wchodzą w zakres polityki terytorialnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 9d – Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność ▪ 9vi – Strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność <p>Strategia ORSG powinna wykazywać zgodność ze Strategiami RLKS, które zostaną opracowane na lata 2014-2020.</p>

Źródło: *Opracowanie własne*

4. Priorytety inwestycyjne

Priorytety inwestycyjne dla ORSG Powiatu Rypińskiego stanowią uszczegółowienie celów, które zostały zdefiniowane w rozdziale 3 niniejszej Strategii i są one zgodne z ustalonymi kierunkami rozwoju.

Poniższa tabela przedstawia logikę interwencji strategicznej, wskazującą metody realizacji celów, zasięg terytorialny oraz mierzalne rezultaty realizacji poszczególnych działań w postaci planowanych do osiągnięcia wskaźników.

Logika interwencji strategicznej

Tabela 42. Logika interwencji strategicznej

L.p.	Zidentyfikowany problem/potencjał	Cel	Sposób realizacji celu	Zasięg terytorialny działań	Wskaźniki celu
1.	Dysproporcje w rozwoju gospodarczym regionu - Mała dynamika rozwoju przedsiębiorstw i niska innowacyjność firm, Słaba współpraca pracodawców z instytucjami pośrednictwa pracy	Konkurencyjne gospodarowanie – Stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości i innowacyjności, szczególnie w obszarze inteligentnych specjalizacji, Zintegrowana współpraca instytucji rynku pracy z pracodawcami	Rewitalizacja	Gmina Miasta Rypin	Wartości wskaźników celu zostaną określone w opracowanym Lokalnym Programie Rewitalizacji
2.	Niedoskonały system usług społecznych i zdrowotnych; Wysoki stopień świadomości w zakresie kierunków rozwoju usług opiekuńczych i form aktywizacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem oraz potencjał lokalowy do tworzenia nowych placówek pomocy społecznej	Zdrowe i zintegrowane społeczeństwo	Rewitalizacja; Wsparcie na rzecz poprawy dostępu do usług opiekuńczych nad osobami starszymi, z niepełnosprawnościami i zależnymi	Gmina Miasta Rypin, Powiat Rypiński	Wartości wskaźników celu zostaną określone w opracowanym Lokalnym Programie Rewitalizacji, Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 31 szt. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 86 osoby
3.	Niedoskonały system usług społecznych i zdrowotnych -	Zdrowe i zintegrowane społeczeństwo	Działania ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową	Powiat Rypiński	Liczba osób biorących udział w projekcie

	Bardzo duży odsetek osób korzystających z pomocy społecznej		osób, rodzin i grup wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem		<p>– 250 osób,</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 100 osób,</p> <p>Liczba osób poszukujących pracy po uzyskaniu programu – 90 osób</p> <p>Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu – 38 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 m-cy po opuszczeniu programu – 38 osób</p> <p>Liczba osób z niepełno sprawnościami objętych wsparciem w programie – 50 osób</p>
4.	Niedoskonały system usług społecznych i zdrowotnych - Niezadawalający poziom upowszechniania edukacji przedszkolnej; System kształcenia niespójny z wymogami rynku pracy -	Zdrowe i zintegrowane społeczeństwo – Promocja edukacji przedszkolnej; Kreowanie systemu kształcenia w oparciu o wymogi rynku pracy – Przystosowanie placówek edukacyjnych oraz wyposażenie ich w sprzęt niezbędny do podnoszenia jakości kształcenia,	Adaptacja istniejących obiektów na potrzeby świadczenia usług edukacji przedszkolnej; Wsparcie istniejących placówek wychowania przedszkolnego w zakresie generowania nowych miejsc przedszkolnych oraz poprawy jakości świadczenia usług edukacyjnych; Działania w zakresie wyposażenia/doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne	Gmina Brzuze, Gmina Rogowo, Miasto Rypin	<p>Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym – Rypin 73%, Brzuze – 41%, Rogowo – 25%</p> <p>Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej – 105 osób</p> <p>Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej – 3</p> <p>Stworzenie dodatkowych miejsc pracy – 2</p>
5.	System kształcenia niespójny z wymogami rynku pracy - Niska jakość kształcenia, Placówki kształcenia	Kreowanie systemu kształcenia w oparciu o wymogi rynku pracy – Przystosowanie placówek	Realizacja wysokiej jakości staży i praktyk zawodowych dla uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego we współpracy z	Powiat Rypiński	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6

	<p>zawodowego słabo zaopatrzone w sprzęt niezbędny do podnoszenia jakości kształcenia, Niezgodność oferty kierunków kształcenia z obecnymi potrzebami rynku pracy, Słabo rozwinięta oferta wysokiej jakości staży i praktyk zawodowych, Wysoki stopień znajomości potrzeb rynku pracy w szkołach zawodowych, stanowiący potencjał do prawidłowego rozwoju kierunków kształcenia</p>	<p>edukacyjnych oraz wyposażenie ich w sprzęt niezbędny do podnoszenia jakości kształcenia, Adaptacja oferty kierunków kształcenia do obecnych potrzeb rynku pracy, Promowanie wysokiej jakości staży i praktyk zawodowych</p>	<p>pracodawcami; Realizacja dodatkowych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych w zakresie przedmiotów zawodowych i związanych z nimi kursów i szkoleń, dostosowanych do potrzeb pracodawców; Wsparcie nauczycieli kształcenia zawodowego ukierunkowane na podniesienie kompetencji lub kwalifikacji; Działania ukierunkowane na podniesienie kompetencji instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz opiekunów praktyk lub stażysty u pracodawców; Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej szkół prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne</p>	<p>miesiącach po ukończeniu nauki – 600 osób</p> <p>Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 20 osób</p> <p>Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS – 7 szt.</p> <p>Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy – 300 osób</p> <p>Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie – 20 osób</p> <p>Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego – 7 szt.</p>
6.	<p>System kształcenia niespójny z wymogami rynku pracy - Niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych w zakresie rozwijania takich kompetencji kluczowych jak umiejętność uczenia się czy zwiększanie kreatywności ucznia</p>	<p>Kreowanie systemu kształcenia w oparciu o wymogi rynku pracy – Kształcenie skierowane na rozwijanie kluczowych kompetencji uczniów, Wspomaganie rozwoju i szkolenie nauczycieli,</p>	<p>Realizacja działań, ukierunkowanych na rozwijanie kompetencji kluczowych w zakresie TIK, nauk matematyczno-przyrodniczych, języków obcych, kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej; Podniesienie kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli oraz</p>	<p>Powiat Rypiński</p> <p>Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli nowe kompetencje po opuszczeniu programu – 150 osób</p> <p>Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 1500 osób</p> <p>Liczba szkół i placówek oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do</p>

			pracowników pedagogicznych, ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych uczniów i indywidualnego podejścia do ucznia		<p>prowadzenia zajęć edukacyjnych – 10</p> <p>Liczba szkół w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 10</p> <p>Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 100 osób</p> <p>Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 100 osób</p> <p>Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 150 osób</p> <p>Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 1500 osób</p> <p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 10 szt.</p> <p>Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe, zostały doposażone w programie – 10 szt.</p>
7.	Niewystarczające dbanie o lokalne dziedzictwo kulturowe - Ograniczony rozwój lokalnej infrastruktury kulturalnej	Opieka nad lokalnym dziedzictwem kulturowym – Rozwój lokalnej infrastruktury kulturalnej	Projekty infrastrukturalne realizowane w instytucjach kultury	Gmina Brzuze, Gmina Miasta Rypin	<p>Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 2</p> <p>Zwiększenie liczby miejsc pracy na terenie Gminy – 1</p> <p>Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne – 1 000 odwiedzin /rok</p> <p>Zwiedzający muzea i oddziały w gestii samorządu gmin, powiatów i miast na prawach powiatu/1000 mieszkańców – 290 osób na 1 000 mieszkańców</p>

					<p>Liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem – 14 000</p> <p>Liczba uczestników zrealizowanych imprez kulturalnych – 9 500</p> <p>Liczba zrealizowanych imprez kulturalnych – 130</p> <p>Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem w miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne- 4110 odwiedzin/rok</p>
8.	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna - Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura ciągów pieszo - rowerowych, Walory naturalne sprzyjające rozwojowi turystyki krajoznawczej	Rozwój infrastruktury technicznej z zachowaniem walorów naturalnych regionu oraz poprawą stanu środowiska	Budowa ścieżek pieszo - rowerowych	Powiat Rypiński	<p>Długość wybudowanych ścieżek rowerowych – 2 910 m</p> <p>Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 25 Mg CO₂/rok</p>
9.	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna - Niska efektywność energetyczna oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych	Rozwój infrastruktury technicznej z zachowaniem walorów naturalnych regionu oraz poprawą stanu środowiska – Racjonalne zarządzanie energią	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej, w tym z wykorzystaniem instalacji OZE	Gmina Miasta Rypin, Sadłowo, Gmina Skrwilno, Szustek, Skudzawy, Gmina Wąpielsk	<p>Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 16 szt.</p> <p>Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych</p> <p>Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych</p>
10.	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna – Wysoka energochłonność oświetlenia ulicznego	Rozwój infrastruktury technicznej z zachowaniem walorów naturalnych regionu oraz poprawą stanu	Wprowadzenie energooszczędnego oświetlenia ulicznego	Gmina Wąpielsk	<p>Liczba lamp wymienionych na energooszczędne – 99 szt.</p> <p>Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 0,1 tony równoważnika CO₂/rok</p>

		środowiska – Racjonalne zarządzanie energią			Zmniejszenie zapotrzebowania na energię – 500 kWh/rok
11.	Niezadawalający poziom upowszechniania edukacji przedszkolnej	Zwiększenie dostępności opieki nad dziećmi do lat 3 Promocja edukacji przedszkolnej	Wsparcie istniejących placówek wychowania przedszkolnego w zakresie generowania nowych miejsc przedszkolnych oraz poprawy jakości świadczenia usług edukacyjnych Wsparcie nauczycieli i innych pracowników pedagogicznych placówek wychowania przedszkolnego ukierunkowane na podniesienie kompetencji lub kwalifikacji	Gmina Brzuze, Gmina Rogowo, Gmina Skrwilno, Gmina Miasta Rypin	Liczba nauczycieli którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 18 osób Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne – 280 osób Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie – 85 Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 18 osób Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują dwa lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS – 100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych

5. Tryb i zasady naboru projektów do Strategii

Nabór projektów do Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Rypińskiego przeprowadzono przy zachowaniu partnerskiego modelu współpracy, tj. udziału m.in. jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, partnerów społecznych oraz gospodarczych, instytucji rynku pracy, organizacji skupiających pracodawców, instytucji pomocy i integracji społecznej, Lokalnych Grup Działania, szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne, spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych, kościołów i związków wyznaniowych.

Idea partnerstwa była realizowana od samego początku prac nad Strategią. W części diagnostycznej dokumentu dokonano analizy stanu obecnego, problemów i potrzeb rozwojowych całego obszaru w odniesieniu do potrzeb ww. Interesariuszy. Gotowa diagnoza została przedstawiona i skonsultowana z partnerami społecznymi podczas otwartego spotkania zorganizowanego w Starostwie Powiatowym. Na spotkaniu tym przedstawiono wzór fiszki projektowej oraz ogłoszono nabór propozycji projektowych do Strategii. Informacja o naborze projektów została podana do wiadomości publicznej także za pośrednictwem strony internetowej Starostwa Powiatowego w Rypinie – www.powiatrypinski.pl. Projekty należało zgłaszać na formularzu omówionej na spotkaniu fiszki projektowej. Ideą naboru pomysłów projektowych było poznanie jak największej liczby planów i pomysłów na dalszy rozwój ORSG w latach 2015 – 2020. Dlatego też nabór fiszek projektowych nie ograniczał się jedynie do obszarów objętych polityką terytorialną.

Procedura wyboru projektów przewidzianych do finansowania w ramach polityki terytorialnej miała charakter dwuetapowy.

Wstępna selekcja (I etap oceny projektów) polegała na ocenie projektów pod kątem ich zgodności z Priorytetami Inwestycyjnymi w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszącymi się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej. Kryterium to wynika z *Założeń polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020*, gdzie wskazano źródła finansowania działań realizowanych w ramach Strategii ORSG i ma charakter kryterium dostępu. Oznacza to, że projekty, które spełniły kryterium zgodności z Priorytetami Inwestycyjnymi trafiły na listę projektów poddanych dalszej ocenie, natomiast pozostałe przedsięwzięcia znalazły się na **liście komplementarnej**.

Tabela 43. Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszące się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4c - Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4e - Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 6b - Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 6c - Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

<ul style="list-style-type: none"> ▪ 9b - Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 10a - Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej
Europejski Fundusz Społeczny:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 8iv - Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 9i - Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 9iv - Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 10i – Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 10iv - Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Założeń polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020

II etap wyboru projektów polegał na wskazaniu przedsięwzięć priorytetowych dla ORSG do realizacji w okresie programowania 2014 – 2020. Wyboru zadań mających największy wpływ na rozwój obszaru w kolejnych latach dokonano z uwzględnieniem następujących kryteriów:

- stopień w jakim projekt wpłynie na realizację założeń strategii województwa kujawsko-pomorskiego
- stopień w jakim projekt wpłynie na rozwiązanie problemów danego obszaru
- stopień przygotowania inwestycji do realizacji
- termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia do 31 grudnia 2018 r.
- realizacja projektu w partnerstwie
- wpływ projektu na zwiększenie zatrudnienia
- liczba problemów, które rozwiązuje projekt
- wpływ projektu na rozwój podmiotów działających w obszarze inteligentnych specjalizacji województwa kujawsko-pomorskiego

Ocena przedsięwzięć z uwzględnieniem powyższych kryteriów pozwoliła utworzyć **listę podstawową i listę rezerwową** projektów do Strategii ORSG. Każda z nich została podzielona na dwie części – pierwsza zawiera projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a druga przedsięwzięcia finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Strategia ORSG powstawała w ścisłej współpracy z IZ RPO. Przedstawiciel Marszałka wchodzi w skład Komitetu Sterującego. Gotowa Strategia musi zostać zaopiniowana przez Zarząd Województwa. Na etapie jej wdrażania dokument będzie podlegał okresowemu monitoringowi ze strony IZ.

Projekty znajdujące się na liście podstawowej i zaakceptowane przez Zarząd Województwa uzyskają tzw. „kod dostępu” do uruchamianych konkursów. Oznacza to, że w konkursach dedykowanych polityce terytorialnej o dofinansowanie będą mogły starać się zidentyfikowane propozycje projektowe znajdujące się na listach podstawowych Strategii ORSG.

W sytuacji, gdy projekt z listy podstawowej zgłoszony przez danego beneficjenta nie będzie mógł zostać zrealizowany, zastąpi go projekt z listy rezerwowej, którego wnioskodawcą jest ten sam beneficjent. Jeżeli po zrealizowaniu wszystkich projektów z listy podstawowej pozostaną oszczędności tzn. pula środków przeznaczonych na politykę terytorialną dla ORSG nie zostanie w pełni wykorzystana, możliwość realizacji uzyskają projekty z listy rezerwowej. Decyzję o tym, które przedsięwzięcie przenieść na listę podstawową i skierować do konkursu, podejmie Komitet Sterujący.

Projekty z listy komplementarnej przewidziane zostały do finansowania poza polityką terytorialną tj. z innych dostępnych źródeł. Utworzenie listy komplementarnej projektów do Strategii ORSG ma na celu pokazanie planowanych działań rozwojowych także w obszarach nie objętych polityką terytorialną w szczególności tych wpływających na rozwój gospodarczy obszaru, niwelujących bezrobocie oraz zwiększających zatrudnienie. W efekcie wszystkie listy planowanych zadań przedstawią spójny obraz kierunków rozwoju Powiatu.

6. Lista przedsięwzięć oraz instrumenty realizacji

Podczas naboru projektów wpłynęły 168 fiszki projektowe o łącznej wartości 315 741 652,98 zł, z czego:

- 26 trafiły na listę podstawową (42 474 285,10 zł)
- 38 na listę rezerwową (45 152 029,43 zł)
- 104 na listę komplementarną (225 454 080,00 zł)

Tabela 44. Wartość projektów z listy podstawowej w podziale na źródła finansowania

Źródło finansowania	Wartość w zł	Wartość dofinansowania z EFRR/EFS w zł
Projekty z listy podstawowej finansowane z EFRR	32658643,45	19908583,65
Projekty z listy podstawowej finansowane z EFS	9815641,65	8423539,77
Całkowita wartość projektów	42474285,10	28332123,42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych

Tabela 45. Wartość projektów z listy podstawowej w podziale na Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P 2014-2020

Priorytet inwestycyjny w ramach RPO WK-P 2014-2020	Wartość w zł	Wartość dofinansowania z EFRR/EFS w zł
4c	13226747,48	7147451,13
4e	980647,06	480000,00
6b	-	-
6c	6 384 145,74	3251647,64
9b	4000000,00	3200 000
10a	8067103,17	5829484,88
8iv	-	-
9iv	1572000,00	1414800,00
10i	3924500,00	3335825,00
10iv	4319141,65	3672914,77
Całkowita wartość projektów	42474285,10	28332123,42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych

Większość projektów ujętych na listach podstawowych planowana jest do realizacji w latach 2016 – 2018. Pojedyncze projekty wykazują aktualnie pełną gotowość do realizacji (tzn. posiadają pełną dokumentację techniczną i pozwolenie na budowę), większość jest w fazie koncepcyjnej. Jednakże w chwili obecnej nie zachodzą żadne przesłanki, które mogłyby

spowodować ryzyko niewykonania planowanych zadań zgodnie z zaplanowanym harmonogramem czasowym.

Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFRR

Tabela 46. Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFRR

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki projektu
1.	Poprawa efektywności energetycznej Zespołu Szkół Miejskich w Rypinie	Miasto Rypin	Niska efektywność energetyczna oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych	2015 – 2018	Gmina Miasta Rypin	2439869,81	994734,92 EFRR 1572811,19 środki własne	4c	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – 803 378,33 kWh/rok Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 257 tony równoważnika CO ₂ /rok
2.	Poprawa efektywności energetycznej budynku pałacu w Sadłowie	Gmina Rypin	Niska efektywność energetyczna oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych	2016 – 2017	Sadłowo (Gmina Rypin)	1 463 157,60	847 491,23 EFRR 615 666,37 środki własne	4c	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej - 3,039MWh/rok; zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych - 217793kWh/rok;

			h						szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych - 73,4 t równoważnika CO2
3.	Poprawa efektywności energetycznej budynku Urzędu Gminy Rypin	Gmina Rypin	Niska efektywność energetyczna oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych	2016 - 2018	Gmina Miasta Rypin	908817,40	574778,94 EFRR 334038,46 środki własne	4c	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków - 1 ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej - 27,494MWh/rok; zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych - 189806,494kWh/rok; szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych - 50,827 t równoważnika CO2
4.	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w Gminie Skrwilno poprzez termomodernizację budynku Szkoły Podstawowej w Skrwilnie oraz budynku Urzędu Gminy w Skrwilnie	Gmina Skrwilno	Niska efektywność energetyczna oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych	2015 - 2018	Gmina Skrwilno	3208729,19	1854436,95 EFRR 1071094,42 środki własne	4c	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków - 2 Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej - 20,506 MWh/rok Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych - 794526,760 kWh/rok
5.	Termomodernizacja budynków których właścicielem jest gmina	Gmina Wąpielsk	Niska efektywność energetyczna	2015 - 2018	Gmina Wąpielsk	881932,73	705546,18 EFRR 176386,55	4c	Liczba zmodernizowanych energetycznie

	Wąpielsk w gminie Wąpielsk: - Termomodernizacja Budynku Szkoły Podstawowej w Długiem, - Termomodernizacja Budynku Szkoły Podstawowej w Radzikach Dużych.		oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych				środki własne		budynków – 2 Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych: - 320 348,00 kWh/rok Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: - 130,67 tony/rok
6.	Zwiększenie efektywności energetycznej Gminnego Przedszkola w Skrwilnie	Gmina Skrwilno	Niska efektywność energetyczna oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych	2016 – 2017	Gmina Skrwilno	888420,64	399257,43 EFRR 489163,21 środki własne	4c	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej - 2,330 MWh/rok Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych - 163919,60 kWh/rok Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych - 46,474 tony równoważnika CO2
7.	Budowa ścieżki rowerowej w ciągu ul. Mławskiej-Bielawki od km 0+616 do km 1+740	Miasto Rypin	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna	2019 – 2020	Miasto Rypin	863000,00	380000 EFRR 483000,00 środki własne	4e	Wskaźniki produktu Długość wybudowanych dróg rowerowych- 1,95 km Wskaźnik rezultatu Liczba osób korzystających z wybudowanych dróg

									dla rowerów- 2000 osób
8.	Modernizacja oświetlenia ulicznego poprzez wymianę starych lamp ulicznych na nowoczesne lampy hybrydowe w gminie Wąpielsk.	Gmina Wąpielsk	Wysoka energochłonność oświetlenia ulicznego	2019 – 2020	Gmina Wąpielsk	117 647,06	100000,00 EFRR 17647,06 środki własne	4e	Wskaźnik produktu: nowe 15 hybrydowych lamp ulicznych Wskaźnik rezultatu: poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisja CO2 Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 0,1 tony równoważnika CO2/rok, Zmniejszenie zapotrzebowania na energię – 500 kWh/rok
9.	Modernizacja Rypińskiego Domu Kultury	Miasto Rypin	Ograniczony rozwój lokalnej infrastruktury kulturalnej	2015 - 2017	Gmina Miasta Rypin	4760616,33	2631647,64 EFRR 2128968,69 środki własne	6c	Wskaźnik rezultatu Liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem- 17100 osób, Wskaźnik produktu Liczba instytucji kultury objętych wsparciem- 1 szt. Liczba obiektów zasobów kultury objętych wsparciem- 1 szt.
10.	Centrum Aktywności Społecznej w Rypinie – modernizacja rypińskiego Domu Kultury tzw. „Katolik”	Miasto Rypin	Niedoskonały system usług społecznych i zdrowotnych, Niewystarczające dbanie o	2016 - 2018	Gmina Miasta Rypin	4 000 000,00	3200000,00 EFRR 800 0000,00 środki własne	9b	Wartości wskaźników celu zostaną określone w opracowanym Lokalnym Programie Rewitalizacji

			lokalne dziedzictwo kulturowe						
11.	Rozbudowa wraz przebudową części budynku szkoły podstawowej dla potrzeb przedszkola na działce o numerze 169/5 w miejscowości Ostrowite – I i II etap” – etap II	Gmina Brzuze	Niezadawalająy i poziom upowszechniani a edukacji przedszkolnej, Placówki edukacyjne słabo zaopatrzone w sprzęt niezbędny do podnoszenia jakości kształcenia	2020-2022	Gmina Brzuze	530000,00	339 150,00 EFRR 190850,00 środki własne	10a	Wskaźnik rezultatu Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym – 41 % Wskaźnik produktu Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej - 15 osób Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej - 1
12.	Rozbudowa wraz przebudową części budynku szkoły podstawowej dla potrzeb przedszkola na działce o numerze 169/5 w miejscowości Ostrowite – I i II etap” – etap I	Gmina Brzuze	Niezadawalająy i poziom upowszechniani a edukacji przedszkolnej, Placówki edukacyjne słabo zaopatrzone w sprzęt niezbędny do podnoszenia jakości kształcenia	2016 – 2018	Gmina Brzuze	547203,30	410402,48 EFRR 136800,82 środki własne	10a	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym – 41% Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej – 15 osób Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej – 3
13.	Rozbudowa, przebudowa i nadbudowa budynku mieszkalnego ze zmianą sposobu użytkowania na budynek przedszkola	Gmina Rogowo	Niezadawalająy i poziom upowszechniani a edukacji	2016 – 2018	Gmina Rogowo	1839909,87	1379932,40 EFRR 459977,47 środki własne	10a	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym - 25%

	gminnego w Rogowie.		przedszkolnej, Placówki edukacyjne słabo zaopatrzone w sprzęt niezbędny do podnoszenia jakości kształcenia						Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej – 50 osób Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty – 1
14.	Zakup wyposażenia dla potrzeb kształcenia zawodowego.	Powiat Rypiński	Placówki edukacyjne słabo zaopatrzone w sprzęt niezbędny do podnoszenia jakości kształcenia, Niska jakość kształcenia	2016 – 2018	Powiat Rypiński	3649990,00	3102491,50 EFRR 547498,50 środki własne	10a	Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego - 4, Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego - 350, Liczba wspartych warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego - 22, Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia praktycznego i ustawicznego - 4
15.	Budowa hali warsztatowej przy Zespole Szkół Nr 4 w Nadrożu	Powiat Rypiński	Brak odpowiedniej infrastruktury do prowadzenia kształcenia zawodowego – praktycznej	2016 – 2018	Powiat Rypiński	1500000,00	597508,50 EFRR 902491,50 środki własne	10a	Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego - 1, Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia

			nauki zawodu.						zawodowego - 50, Liczba wspartych warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego -2, Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia praktycznego i ustawicznego - 1
16.	Termomodernizacja budynków których właścicielem jest gmina Wąpielsk w gminie Wąpielsk: - Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Półwiesku Małym wraz z montażem instalacji C. O. oraz przebudowa i zmiana sposobu użytkowania części pomieszczeń budynku gospodarczego na kotłownię C. O. i skład opału, a także budowa ciepłociągu i przyłączy wod. – kan. do budynku kotłowni wraz z budową zbiornika wybieralnego., - Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Wąpielsku.	Gmina Wąpielsk	Niska efektywność energetyczna oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych	2016 – 2018	Wąpielsk Półwiesk Mały	3435820,11	1771205,48 EFRR 1664614,60	4c	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 5 Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych: - 733780 kWh/rok Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: – 258,51 tony/rok

	<p>- Przebudowa, rozbudowa i termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej i strażnicy Ochotniczej Straży Pożarnej w Wąpielsku wraz niezbędną przebudową infrastruktury technicznej.</p> <p>- Termomodernizacja Budynku Szkoły Podstawowej w Wąpielsku wraz ze zmianą konstrukcji i pokrycia dachu,</p> <p>- Termomodernizacja, przebudowa i rozbudowa Budynku Świetlicy Wiejskiej w Półwiesku Małym oraz zmiana sposobu użytkowania lokalu mieszkalnego na pomieszczenia świetlicy, a także budowa zbiornika wybieralnego.</p>								
17.	Poprawa dostępności do kultury	Gmina Brzuze	Ograniczony rozwój lokalnej infrastruktury kulturalnej	2016 – 2018 (2018 – 2020 organizacja i kontynuacja działalności)	Gmina Brzuze	1623529,41	620000 EFRR 1003529,41 środki własne	6c	<p>Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 1</p> <p>Zwiększenie liczby miejsc pracy na terenie Gminy – 1</p> <p>Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa</p>

									<p>kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne – 1 000 odwiedzin /rok</p> <p>Zwiedzający muzea i oddziały w gestii samorządu gmin, powiatów i miast na prawach powiatu/1000 mieszkańców – 290 osób na 1 000 mieszkańców</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych

* wszystkie oszczędności uzyskane w procedurach przetargowych oraz przesunięcia środków finansowych w ramach renegotjacji w PI 10a (infrastruktura przedszkolna) zostaną przeznaczone na dofinansowanie projektu gminy Brzuze pn. **Adaptacja, rozbudowa i wyposażenie, istniejących obiektów oraz pomieszczeń na potrzeby świadczenia usług edukacji przedszkolnej w celu tworzenia nowych miejsc w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych**

Plan finansowy realizacji projektów w ramach EFRR z listy podstawowej stanowi tabela 14 w załączniku nr 1 do Strategii

Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFS

Tabela 47. Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFS

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki projektu
1.	„Nie ma jak w domu”	Gmina Rogowo – GOPS Rogowo w partnerstwie z: Gminą Skrwilno, Gminą Wąpielska, Gminą Brzuze, Gminą Rypin, Miastem Rypin, Powiatem Rypin	Niedoskonały system usług społecznych i zdrowotnych	2019 – 2021	Powiat Rypiński	1572000,00	1414800,00 EFS 157200,00 środki własne	9iv	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 31szt. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie –86 osób
2.	„Szkoła Jutra”	Powiat Rypiński, Gmina Brzuze, Gmina Rypin, Gmina Rogowo, Gmina Skrwilno,	Niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych w zakresie rozwijania takich kompetencji kluczowych jak umiejętność	2018 – 2019	Powiat Rypiński	3132888,88	2662900,00 EFS 469888,88 środki własne	10i	Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli nowe kompetencje po opuszczeniu programu – 150 osób Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje

		Gmina Wąpielsk, Miasto Rypin	uczenia się czy zwiększanie kreatywności ucznia – potrzeba rozbudowy tej oferty oraz zwiększenia kwalifikacji nauczycieli, Niewystarczają co rozwinięte doradztwo edukacyjno – zawodowe na niższych poziomach kształcenia						kluczowe po opuszczeniu programu – 1500 osób
									Liczba szkół i placówek oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 10
									Liczba szkół w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 10
									Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 100 osób
									Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 100 osób
									Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 150 osób
									Liczba uczniów

								objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 1500 osób
								Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 10 szt.
								Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe, zostały wyposażone w programie – 10 szt.
3.	Przedszkole jutra	Gmina Miasta Rypin	Niezadowolający poziom upowszechniania edukacji przedszkolnej	2016 - 2017	Miasto Rypin	411252,77	349564,77 EFS 61688,00 środki własne	10i Liczba nauczycieli którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 10 osób Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne – 150 osób Liczba miejsc

									<p>wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie – 40 miejsc</p> <p>Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 10 osób</p> <p>Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują dwa lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS – 100%</p>
4.	Dobry zawód – Lepsza przyszłość.	Powiat Rypiński, Gmina Miasta Rypin	Niezgodność oferty kierunków kształcenia z obecnymi potrzebami rynku pracy, Słabo rozwinięta oferta wysokiej jakości staży i praktyk zawodowych	2018 – 2019	Powiat Rypiński	1924500,00	1635825,00 EFS 288675,00 środki własne	10iv	<p>Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu - 10</p> <p>Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS - 4, Liczba uczniów szkół i</p>

									<p>placówek kształcenia zawodowego, którzy podnieśli, nabyli lub uzupełnili kompetencje zawodowe po opuszczeniu programu - 660, Liczba uczniów, którzy podnieśli, nabyli lub uzupełnili umiejętności praktyczne po opuszczeniu programu - 100</p> <p>Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy - 100, Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie - 10, Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w programie w sprzęt i</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

									materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego - 4, Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego, którzy zostali objęci wsparciem w programie- 660
5.	Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług świadczonych w OWP Gminy Skrwilno	Gmina Skrwilno	Niezadowolający i poziom upowszechniania edukacji przedszkolnej	2020-2021	Gmina Skrwilno	150000,00	127 500,00 EFS 22500,00 środki własne	10i	
6.	Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług świadczonych w OWP Gminy Rogowo	Gmina Rogowo	Niezadowolający i poziom upowszechniania edukacji przedszkolnej	2017-2019	Gmina Rogowo	150000,00	127 500,00 EFS 22500,00 środki własne	10i	Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu - 2 Liczba dzieci objętych wsparciem w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwieszającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej - 15 Liczba miejsc

									<p>wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie – 15</p> <p>Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 2</p> <p>Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują dwa lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS - 100%</p>
7.	Wsparcie placówek wychowania przedszkolnego na terenie Gminy Brzuze	Gmina Brzuze	Niezadawalający poziom upowszechniania edukacji przedszkolnej	2018	Gmina Brzuze	100000,00	85 000,00 EFS 15000,00 środki własne	10i	<p>Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 3</p> <p>Liczba dzieci objętych wsparciem w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwieszającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej – 100</p> <p>Liczba nauczycieli</p>

								objętych wsparcie w programie – 3
								Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują dwa lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS - 100%
								Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie – 15 sztuk
8.	Dobry zawód – Lepsza przyszłość II	Powiat Rypiński Gmina Miasto Rypin	Niezgodność oferty kierunków kształcenia z obecnymi potrzebami rynku pracy, Słabo rozwinięta oferta wysokiej jakości staży i praktyk zawodowych	2019-2020	Powiat Rypiński	2000000,00	1700000,00 EFS 300000,00 środki własne	10iv Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu - 10 Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS - 4, Liczba uczniów szkół i

									<p>placówek kształcenia zawodowego, którzy podnieśli, nabyli lub uzupełnili kompetencje zawodowe po opuszczeniu programu - 660, Liczba uczniów, którzy podnieśli, nabyli lub uzupełnili umiejętności praktyczne po opuszczeniu programu - 100</p> <p>Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy - 100, Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie - 10, Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w programie w sprzęt i</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

									materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego - 2, Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego, którzy zostali objęci wsparciem w programie- 660
9.	Powiat Rypiński	Rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów Liceum Ogólnokształcącego w Rypinie	Niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych w zakresie rozwijania takich kompetencji kluczowych jak umiejętność uczenia się czy zwiększenie kreatywności ucznia – potrzeba rozbudowy tej oferty.	2019-2020	Powiat Rypiński	255000,00	218450,00 EFS 38550,00 środki własne	10i	<p>Rezultaty</p> <p>Liczba uczniów, którzy podwyższyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu- 80</p> <p>Liczba szkół i placówek oświaty wykorzystujących zakupiony sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych—1 szt.</p> <p>Produkt</p> <p>Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie - 80</p> <p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty</p>

									wyposażonych w ramach programu w sprzęt dydaktyczny do prowadzenia zajęć edukacyjnych- 1 szt.
10.	Gmina Miasta Rypin	Szkoła Jutra- II edycja	Niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych w zakresie rozwijania takich kompetencji kluczowych jak umiejętność uczenia się czy zwiększanie kreatywności ucznia – potrzeba rozbudowy tej oferty oraz zwiększenia kwalifikacji nauczycieli, Niewystarczająco rozwinięte doradztwo edukacyjno – zawodowe na niższych poziomach	2019-2020	Gmina Miasta Rypin	120000,00	102000,00 EFS 18.000,00 środki własne	10i	<p>Rezultaty</p> <p>Liczba uczniów, którzy podwyższyli kompetencje kluczowe(cyfrowe) po opuszczeniu programu- 115</p> <p>Liczba szkół i placówek oświaty wykorzystujących zakupiony sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych—2</p> <p>Produkt</p> <p>Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie 128</p> <p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do</p>

			kształcenia						prowadzenia zajęć edukacyjnych- 2 Szt.
--	--	--	-------------	--	--	--	--	--	--

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych*

Plan finansowy realizacji projektów w ramach EFS z listy podstawowej stanowi tabela 15 w załączniku nr 1 do Strategii

Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFRR²⁶

Tabela 48. Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFRR

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/ potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI
1.	Rozbudowa i modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy Brzuze	Gmina Brzuze	Wysoka energochłonność oświetlenia ulicznego	2016 – 2018	Gmina Brzuze	1 000 000,00	EFRR i środki własne	4e
2.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Brzuze	Gmina Brzuze	Niska efektywność energetyczna oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych	2016 – 2018	Gmina Brzuze	1 500 000,00	EFRR i środki własne	4c
3.	Termomodernizacja Domu Kultury w miejscowości Ostrowite	Gmina Brzuze	Niska efektywność energetyczna oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do	2016 – 2018	Ostrowite (Gmina Brzuze)	500 000,00	EFRR i środki własne	4c

²⁶ Tworząc listę rezerwową projektów nie stworzono ich rankingu. Projekty zostały ustawione alfabetycznie nazwami gmin, na obszarze których będą realizowane. Na końcu zamieszczono projekty zgłoszone przez Starostwo Powiatowe lub jednostki mu podległe.

			budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych					
4.	Budowa ścieżek pieszo-rowerowych	Gmina Brzuze	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna	2016 – 2018	Gmina Brzuze	800 000,00	EFRR i środki własne	4e
5.	Konserwacja zabytkowych obiektów sakralnych i obiektów kulturowych na terenie gminy Rogowo	Parafia rzymsko - katolicka w Rogowie w partnerstwie z Gminą Rogowo	Niewystarczające wsparcie obiektów zabytkowych Dewastacja obiektów kulturowych	2015 – 2017	Gmina Rogowo	660000,00	EFRR i środki własne	6c
6.	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych budynków mieszkaniowych wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne na terenie gminy Rogowo	Gmina Rogowo	Niska efektywność energetyczna oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych	2017 – 2018	Gmina Rogowo	1150000,00	EFRR i środki własne	4c
7.	Budowa ścieżki rowerowej w ramach działania związanego z priorytetyzacją ruchu rowerowego	Gmina Rogowo	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna	2016 – 2018	Gmina Rogowo	2 586000,00	EFRR i środki własne	4e
8.	Modernizacja Rypińskiego Domu	Rypiński Dom	Ograniczony	2016 – 2018	Powiat Rypiński	4 000 000,00	EFRR i środki	6c

	Kultury	Kultury	rozwój lokalnej infrastruktury				własne	
9.	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w Rypinie	Miasto Rypin	Niska efektywność energetyczna oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych	2016 – 2017	Gmina Miasta Rypin	2000000,00	EFRR i środki własne	4c
10.	Budowa ścieżki pieszo - rowerowej w ciągu drogi powiatowej nr 2118C Rypin - Rusinowo od km 20+843 do km 22+397	Gmina Rypin	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna	2016 – 2017	Gmina Rypin	560000,00	EFRR i środki własne	4e
11.	Remont i modernizacja pałacu w Sadłowie	Gmina Rypin	Niewystarczające wsparcie obiektów zabytkowych, Dewastacja obiektów kulturowych	2016 – 2017	Sadłowo (Gmina Rypin)	2 200 000,00	EFRR i środki własne	6c
12.	Budowa ścieżki pieszo - rowerowej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 534 Grudziądz – Golub – Rypin	Gmina Rypin, Gmina Miasta Rypin	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna	2016 – 2018	Gmina Rypin, Gmina Miasta Rypin	2 200 000,00	EFRR i środki własne	4e
13.	Montaż odnawialnych źródeł energii na budynkach	Gmina Rypin	Niska efektywność energetyczna oraz	2016 – 2018	Gmina Rypin	1 000 000,00	EFRR i środki własne	4c

	użyteczności publicznej		niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych					
14.	Dobudowa oddziału przedszkolnego w SP w Borzyminie	Gmina Rypin	Niezadawalający poziom upowszechniania edukacji przedszkolnej	2016 – 2018	Borzymin (Gmina Rypin)	1 200 000,00	EFRR i środki własne	10a
15.	Upowszechnianie edukacji przedszkolnej poprzez doposażenie istniejących oddziałów przedszkolnych w Borzyminie	Gmina Rypin	Niezadawalający poziom upowszechniania edukacji przedszkolnej	2016 – 2018	Borzymin (Gmina Rypin)	70 000,00	EFRR i środki własne	10a
16.	Utworzenie muzeum szkolnictwa w budynku po dawnej szkole w Czyżewie	Gmina Miasta Rypin, Gmina Rypin	Ograniczony rozwój lokalnej infrastruktury kulturalnej	2016 – 2018	Czyżewo (Gmina Rypin)	1 500 000,00	EFRR i środki własne	6c
17.	Rozwój lokalnej infrastruktury kulturalnej i zapobieganie jej degradacji poprzez adaptację i doposażenie starego budynku komunalnego na Gminny Dom Kultury	Gmina Skrwilno	Ograniczony rozwój lokalnej infrastruktury kulturalnej	2016 – 2018	Gmina Skrwilno	500 000,00	EFRR i środki własne	6c
18.	Budowa międzygminnej ścieżki	Gmina	Niedostatecznie	2016 – 2018	Gmina Rogowo,	6 797 500,00	EFRR i środki	4e

	rowerowej	Rogowo, Gmina Skrwilno, Gmina Brzuze	rozwinięta infrastruktura techniczna		Gmina Skrwilno, Gmina Brzuze		własne	
19.	Modernizacja oświetlenia ulicznego poprzez wymianę na energooszczędne w Gminie Skrwilno	Gmina Skrwilno	Wysoka energochłonność oświetlenia ulicznego	2017	Gmina Skrwilno	300 000,00	EFRR i środki własne	4e
20.	Zwiększenie atrakcyjności obiektów kultury poprzez renowację mogiły dziedziców na Cmentarzu Parafialnym w Skrwilnie	Gmina Skrwilno	Niewystarczające wsparcie obiektów zabytkowych,	2019	Gmina Skrwilno	100 000,00	EFRR i środki własne	6c
21.	Adaptacja pomieszczenia na potrzeby Regionalnej Izby Historycznej	Gmina Skrwilno	Ograniczony rozwój lokalnej infrastruktury kulturalnej	2019	Okalewo (Gmina Skrwilno)	200 000,00	EFRR i środki własne	6c
22.	Budowa ciągów pieszo-rowerowych w Gminie Skrwilno	Gmina Skrwilno	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna	2016	Gmina Skrwilno	520 000,00	EFRR i środki własne	4e
23.	Poprawa efektywności energetycznej Pałacu w Okalewie poprzez termomodernizację	Gmina Skrwilno	Niska efektywność energetyczna oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków	2019	Okalewo (Gmina Skrwilno)	117 647,06	EFRR i środki własne	4c

			użyteczności publicznej i wielorodzinnych					
24.	Zwiększenie efektywności energetycznej świetlicy wiejskiej w Szustku poprzez jej termomodernizację	Gmina Skrwilno	Niska efektywność energetyczna oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych	2018	Szustek (Gmina Skrwilno)	235 294,12	200000,00 EFRR 35294,12 środki własne	4c
25.	Zwiększenie efektywności energetycznej świetlicy wiejskiej w Skudzawach poprzez jej termomodernizację	Gmina Skrwilno	Niska efektywność energetyczna oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych	2018	Skudzawy (Gmina Skrwilno)	117 647,06	100000,00 EFRR 17647,06 środki własne	4c
26.	Budowa ścieżek rowerowych w gminie Wąpielsk	Gmina Wąpielsk	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna	2015 – 2018	Gmina Wąpielsk	1 176 470,59	EFRR i środki własne	4e
27.	Rewitalizacja terenu wokół ruin	Gmina	Niewystarczające	2017 - 2019	Gmina Wąpielsk	1 176 470,60	EFRR i środki	6c

	zamku w Radzikach Dużych wraz wybudowaniem parkingu i drogi dojazdowej oraz montażem tablic informacyjnych i budową wiaty turystycznej, promujących szlak Św. Jakuba w gminie Wąpielsk	Wąpielsk	wsparcie obiektów zabytkowych, Ograniczony rozwój lokalnej infrastruktury kulturalnej				własne	
28.	Termomodernizacja Domu Pomocy Społecznej w Ugoszczu	Powiat Rypiński	Niska efektywność energetyczna oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych	2017 – 2018	Ugoszcz (Gmina Brzuze)	1000000,00	EFRR i środki własne	4c
29.	Termomodernizacja budynków edukacyjnych i Powiatowego Urzędu Pracy zarządzanych przez Powiat Rypiński	Powiat Rypiński	Niska efektywność energetyczna oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w stosunku do budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych	2016 – 2017	Powiat Rypiński	2500000,00	EFRR i środki własne	4c

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych

Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFS²⁷

Tabela 49. Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFS

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/ potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI
1.	Utworzenie pracowni ubioru Liceum Plastycznym w Zespole Szkół Miejskich w Rypinie	Gmina Miasta Rypin	Placówki edukacyjne słabo zaopatrzone w sprzęt niezbędny do podnoszenia jakości kształcenia	2016	Gmina Miasta Rypin	200 000,00	EFS i środki własne	10iv
2.	Realizacja programów kształcących programów kompetencje uczniów w zakresie matematyki	Gmina Miasta Rypin	Niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych w zakresie rozwijania takich kompetencji kluczowych jak umiejętność uczenia się czy zwiększanie kreatywności ucznia	2016 – 2020	Gmina Miasta Rypin	5 000 000,00	EFS i środki własne	10i
3.	Realizacja programu wsparcia umożliwiających identyfikację i eliminację problemów związanych z pokonywaniem kolejnych progów edukacyjnych w Rypinie	Gmina Miasta Rypin	Niezadawalający poziom upowszechniania edukacji przedszkolnej	2016 – 2020	Gmina Miasta Rypin	790 000,00	EFS i środki własne	10i

²⁷ Tworząc listę rezerwową projektów nie stworzono ich rankingu. Projekty zostały ustawione alfabetycznie nazwami gmin, na obszarze których będą realizowane. Na końcu zamieszczono projekty zgłoszone przez Starostwo Powiatowe lub jednostki mu podległe.

4.	Podniesienie jakości procesu kształcenia i wychowania poprzez wyposażeniem szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz organizację dodatkowych zajęć dla uczniów	Gmina Rypin	Placówki edukacyjne słabo zaopatrzone w sprzęt niezbędny do podnoszenia jakości kształcenia	2016 – 2018	Gmina Rypin	500 000,00	EFS i środki własne	10i
5.	Aktywizacja społeczno - gospodarcza osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na terenie gminy Rypin	Gmina Rypin	Niedoskonały system usług społecznych i zdrowotnych	2016 – 2018	Gmina Rypin	250 000,00	EFS i środki własne	9i
6.	Aktywizacja społeczno - zawodowa osób z terenu gminy Skrwilno zagrożonych wykluczeniem społecznym	Gmina Skrwilno	Niedoskonały system usług społecznych i zdrowotnych	2017	Gmina Skrwilno	150 000,00	EFS i środki własne	9i
7.	Z komputerem za pan brat	Stowarzyszenie „Grodzisko”	Ograniczony rozwój lokalnej infrastruktury kulturalnej	2016 – 2017	Gmina Skrwilno	5000,00	EFS i środki własne	9iv
8.	Zapobieganie wykluczeniu poprzez aktywizację społeczną w gminie Wąpielsk	GOPS	Niedoskonały system usług społecznych i zdrowotnych	2016 – 2018	Gmina Wąpielsk	190 000,00	EFS i środki własne	9i
9.	Zajęcia pozalekcyjne - rozwój kompetencji kluczowych dla uczniów szkół w gminie Wąpielsk	Zespół Administracji Szkół w Wąpielsku	Niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych w zakresie rozwijania takich kompetencji kluczowych jak umiejętność uczenia się czy zwiększanie kreatywności	2015 – 2018	Gmina Wąpielsk	400 000,00	EFS i środki własne	10i

			ucznia – potrzeba rozbudowy tej oferty oraz zwiększenia kwalifikacji nauczycieli					
--	--	--	--	--	--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych

Lista projektów komplementarnych

Tabela 50. Lista projektów komplementarnych

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)
1.	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Ostrowite, Mościska i Ugoszcz”	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Ostrowite, Mościska, Ugoszcz (Gmina Brzuze)	2 000 000,00
2.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Brzuze	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Gmina Brzuze	4 500 000,00
3.	Budowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Giżynek	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Giżynek (Gmina Brzuze)	3 500 000,00
4.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Ostrowitem	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Ostrowite (Gmina Brzuze)	300 000,00
5.	Modernizacja i rozbudowa mechaniczno – biologicznej oczyszczalni ścieków w Ugoszczu	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Ugoszcz (Gmina Brzuze)	1 500 000,00
6.	Modernizacja i rozbudowa sieci wodociągowej wraz z budową nowych ujęć wody	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Gmina Brzuze	1 500 000,00
7.	Remont i wyposażenie świetlic wiejskich na terenie Gminy Brzuze	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Gmina Brzuze	200 000,00

8.	Zagospodarowanie terenu wokół świetlic wiejskich na terenie Gminy Brzuze	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Gmina Brzuze	500000,00
9.	Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Trąbin Rumunki, Kleszczyn i Przyrowa	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Trąbin Rumunki, Kleszczyn i Przyrowa (Gmina Brzuze)	2000000,00
10.	Rewitalizacja miejscowości na terenie Gminy Brzuze	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Gmina Brzuze	3000000,00
11.	Przebudowa dróg na terenie Gminy Brzuze	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Gmina Brzuze	10000080,00
12.	Remont i konserwacja obiektów zabytkowych	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Gmina Brzuze	800000,00
13.	Remont i konserwacja zabytków ruchomych	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Gmina Brzuze	500000,00
14.	Budowa pomostów rekreacyjno – wędkarskich na terenie Gminy Brzuze	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Gmina Brzuze	170000,00
15.	Modernizacja i remont szkół	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Gmina Brzuze	1000000,00
16.	Zieleń wiejska	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Gmina Brzuze	500000,00
17.	Tworzenie warunków do rozwoju oferty kulturalnej oraz w zakresie edukacji ekologicznej	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Gmina Brzuze	500 000,00
18.	Podniesienie świadomości ekologicznej	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Gmina Brzuze	1 500 000,00
19.	Wymiana oświetlenia na energooszczędne w szkołach	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Gmina Brzuze	100 000,00
20.	Zapewnienie aktywnych form spędzania czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez utworzenie	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Gmina Brzuze	300 000,00

	światlic socjoterapeutycznych				
21.	Poprawa funkcjonowania rodzin wielodzietnych zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez zatrudnienie asystentów rodziny	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Gmina Brzuze	180 000,00
22.	Tworzenie warunków do rozwoju oferty kulturalnej oraz w zakresie edukacji ekologicznej	Gmina Brzuze	2016 – 2018	Gmina Brzuze	500000,00
23.	Budowa Gminnego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych	Gmina Rogowo	02.2016-06.2018	Gmina Rogowo	210000,00
24.	Budowa odwiertu – ujęcie wody w Rogowie	Gmina Rogowo	2017-2018	Gmina Rogowo	700000,00
25.	Budowa odwiertu – ujęcie wody w Sosnowie	Gmina Rogowo	2018 – 2019	Sosnowo (Gmina Rogowo)	550000,00
26.	Rypiński Obszar Gospodarczy „Bielawki” – II etap	Gmina Miejska Rypin	2015 – 2017	Gmina Miasta Rypin	3800000,00
27.	Budowa kanalizacji sanitarnej w Rypinie	PK Komes Sp. z o.o	2015 – 2018	Gmina Miasta Rypin	1900000,00
28.	Wykonanie instalacji ograniczającej emisję pyłów do atmosfery z ciepłowni węglowej w Miejskim Przedsiębiorstwie Energii Ciepłej w Rypinie	MPEC	2015 – 2015	Gmina Miasta Rypin	600000,00
29.	Budowa sieci ciepłowniczej w Rypinie	MPEC	2017 – 2018	Gmina Miasta Rypin	2200000,00
30.	Modernizacja małego rynku przy ul. Mławskiej w Rypinie	Gmina Miasta Rypin	2017 – 2018	ul. Mławska w Rypinie (Gmina Miasta Rypin)	1500000,00
31.	Budowa bieżni tartanowej wraz z infrastrukturą lekkoatletyczną na	Gmina Miasta Rypin	2016 – 2016	MOSiR (Gmina Miasta Rypin)	1000000,00

	terenie MOSiR-u				
32.	Budowa budynku wielofunkcyjnego na terenie MOSiR-u	Gmina Miasta Rypin	2016 – 2017	MOSiR (Gmina Miasta Rypin)	5000000,00
33.	Budowa boisk wielofunkcyjnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą na terenie Zespołu Szkół Miejskich w Rypinie	Gmina Miasta Rypin	2016 – 2016	ZS Miejskich w Rypinie	2000000,00
34.	Budowa Ośrodka Edukacji Historycznej w Parku Miejskim w Rypinie	Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej	2016 – 2017	Park Miejski w Rypinie (Gmina Miasta Rypin)	1000000,00
35.	Budowa instalacji biologicznego przetwarzania odpadów wraz z infrastrukturą	Regionalny Zakład Utylizacji Odpadów (RZUOK)	2016 – 2016	Gmina Miasta Rypin	5000000,00
36.	Budowa punktów selektywnej zbiórki odpadów	RZUOK	2017 – 2017	Gmina Miasta Rypin	200000,00
37.	Wspieranie rozwoju organizacji na terenie Rypina	Gmina Miasta Rypin	2016 – 2020	Gmina Miasta Rypin	500000,00
38.	Budowa ścieżek rowerowych wzdłuż Rypienicy (MOSIR Dylewo- Kowalki)	Gmina Miasta Rypin	2018 – 2018	Dylewo – Kowalki (Gmina Miasta Rypin)	350 000,00
39.	Modernizacja oświetlenia poprzez wymianę na energooszczędne na terenie Rypina	Gmina Miasta Rypin	2016 – 2018	Gmina Miasta Rypin	250 000,00
40.	Wsparcie funkcjonowania oddziałów żłobkowych na terenie Rypina	Gmina Miasta Rypin	2017 – 2020	Gmina Miasta Rypin	2 000 000,00
41.	Skomunikowanie Rypińskiego Obszaru Gospodarczego i Pomorskiej Specjalnej Strefy	Gmina Miejska Rypin, Gmina Rypin	2016 – 2017	Godziszewy – Dylewo (Gmina Rypin)	2500000,00
42.	Zakup autobusów służących do przewozu uczniów do przedszkoli,	Gmina Rypin	2016 – 2018	Gmina Rypin	1000000,00

	szkół podstawowych i gimnazjum na terenie Gminy Rypin				
43.	Montaż hybrydowych instalacji oświetleniowych na terenie Gminy Rypin	Gmina Rypin	2016 – 2018	Gmina Rypin	300000,00
44.	Rewitalizacja parku wiejskiego w Kowalkach	Gmina Rypin	2016 – 2018	Kowalki (Gmina Rypin)	600000,00
45.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Sadłowo z przewodem tłocznym do Starorypina Prywatnego	Gmina Rypin	2016 – 2018	Starorypin Prywatny (Gmina Rypin)	3600000,00
46.	Rozbudowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Marianki	Gmina Rypin	2016 – 2018	Marianki (Gmina Rypin)	250000,00
47.	Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Cetki	Gmina Rypin	2016 – 2018	Cetki (Gmina Rypin)	550000,00
48.	Rozbudowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Głowińsk	Gmina Rypin	2016 – 2018	Głowińsk (Gmina Rypin)	300000,00
49.	Budowa SUW w miejscowości Zakrocz lub okolicy	Gmina Rypin	2016 – 2018	Zakrocz (Gmina Rypin)	2000000,00
50.	Budowa sieci kanalizacyjnej do terenów inwestycyjnych w miejscowości Puszcza Miejska	Gmina Rypin	2016 – 2018	Puszcza Miejska (Gmina Rypin)	5000000,00
51.	Budowa budynku socjalnego w miejscowości Kowalki	Gmina Rypin	2016 – 2018	Kowalki (Gmina Rypin)	1200000,00
52.	Zagospodarowanie terenów przy jeziorze Czarownica	Gmina Rypin	2016 – 2018	Gmina Rypin	200000,00
53.	Utworzenie spółdzielni socjalnej w miejscowości Sadłowo	Gmina Rypin	2016 – 2018	Sadłowo (Gmina Rypin)	150 000,00
54.	Zwiększenie aktywności fizycznej mieszkańców/seniorów poprzez	Gmina Rypin	2016 – 2018	Gmina Rypin	400 000,00

	budowę siłowni zewnętrznych				
55.	Zwiększenie świadomości kulturalnej przedszkolaków i uczniów, w tym zakup busa	Gmina Rypin	2016 – 2018	Gmina Rypin	200 000,00
56.	Edukacja ekologiczna na terenie Gminy Rypin	Gmina Rypin	2016 – 2018	Gmina Rypin	50 000,00
57.	Projekty pozwalające na bardziej efektywne wykorzystanie świetlic np. organizacja kursów nauki szycia, rękodzieła	Gmina Rypin	2016 – 2018	Gmina Rypin	300 000,00
58.	Rewitalizacja społeczno – gospodarcza i fizyczna obszaru Gminy Skrwilno poprzez adaptację i doposażenie istniejącego budynku komunalnego w Przywitowie na Dom Pomocy Społecznej	Gmina Skrwilno	2015 – 2017	Przywitowo (Gmina Skrwilno)	1500000,00
59.	Budowa 150 przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Skrwilno	Gmina Skrwilno	2017	Gmina Skrwilno	2200000,00
60.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Skrwilnie	Gmina Skrwilno	2018	Gmina Skrwilno	200000,00
61.	Rozwój infrastruktury edukacyjnej poprzez budowę sali gimnastycznej w Szkole Podstawowej w Okalewie	Gmina Skrwilno	2016	Okalewo (Gmina Skrwilno)	100000,00
62.	Rozwój infrastruktury edukacyjnej poprzez budowę Centrum Rekreacyjno – Sportowego w Gminie Skrwilno	Gmina Skrwilno	2016	Gmina Skrwilno	1300000,00
63.	Przebudowa drogi gminnej nr 120401C Kotowy – Kotowy	Gmina Skrwilno	2018	Kotowy (Gmina Skrwilno)	1300000,00

64.	Budowa drogi gminnej nr 120425C Skudzawy – Urszulewo	Gmina Skrwilno	2017	Skudzawy – Urszulewo (Gmina Skrwilno)	2100000,00
65.	Remont świetlicy wiejskiej w Skrwilnie wraz z zagospodarowaniem centrum wsi	Gmina Skrwilno	2018	Gmina Skrwilno	400000,00
66.	Remont świetlicy wiejskiej w Urszulewie	Gmina Skrwilno	2018	Urszulewo (Gmina Skrwilno)	200000,00
67.	Budowa siłowni plenerowej w Parku Podworskim w Skrwilnie	Gmina Skrwilno	2018	Gmina Skrwilno	40000,00
68.	Budowa drogi gminnej nr 120413C Szczawno – Skrwilno	Gmina Skrwilno	2019	Szczawno – Skrwilno (Gmina Skrwilno)	1300000,00
69.	Budowa drogi gminnej nr 120414C Mościska – Skrwilno etap I oraz etap II	Gmina Skrwilno	2019	Mościska – Skrwilno (Gmina Skrwilno)	2100000,00
70.	Zwiększenie szansy na zatrudnienie poprzez utworzenie spółdzielni socjalnej na terenie Gminy Skrwilno	Gmina Skrwilno	2016	Gmina Skrwilno	100 000,00
71.	Promowanie walorów dziedzictwa naturalnego poprzez budowę ścieżki rowerowej szlakiem najatrakcyjniejszych miejsc gminy Skrwilno	Gmina Skrwilno	2016	Gmina Skrwilno	400 000,00
72.	Budowa dróg gminnych w Gminie Wąpielsk	Gmina Wąpielsk	2015 – 2018	Gmina Wąpielsk	3000000,00
73.	Przebudowa wodociągu i kanalizacji w osiedlu mieszkaniowym w miejscowości Ruszkowo w Gminie Wąpielsk	Gmina Wąpielsk	2015 – 2018	Ruszkowo (Gmina Wąpielsk)	1400000,00
74.	Budowa indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków	Gmina Wąpielsk	2015 – 2018	Gmina Wąpielsk	7200000,00
75.	Budowa Punktu Selektywnej Zbiórki	Gmina Wąpielsk	2015 – 2018	Gmina Wąpielsk	100000,00

	Opadów Komunalnych w Gminie Wąpielsk				
76.	Budowa wodociągu dla mieszkańców w Gminie Wąpielsk	Gmina Wąpielsk	2015 – 2018	Gmina Wąpielsk	4000000,00
77.	System e-administracji w gminie Wąpielsk.	Gmina Wąpielsk	2015 – 2018	Gmina Wąpielsk	150 000,00
78.	Montaż instalacji solarnych do podgrzewania ciepłej wody użytkowej w gospodarstwach domowych w Gminie Wąpielsk	Gmina Wąpielsk	2015 – 2018	Gmina Wąpielsk	8 400 000,00
79.	Lepsze kadry gwarancją wysokiej jakości usług	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rypinie (SPZOZ)	2016 – 2018	Powiat Rypiński	280000,00
80.	Budowa 40 – 50 łóżkowego pawilonu – Oddziału opieki długoterminowej	SPZOZ	2017 – 2018	Powiat Rypiński	6000000,00
81.	Przebudowa i modernizacja pomieszczeń po byłej kotłowni dla celów 20-to łóżkowego Oddziału rehabilitacji kardiologicznej	SPZOZ	2016	Powiat Rypiński	2400000,00
82.	Poprawa układu komunikacyjnego w Powiecie Rypińskim poprzez rozbudowę drogi powiatowej nr 2217C Godziszewy – Dylewo wraz z budową ścieżki rowerowej	Powiat Rypiński	2016 – 2019	Powiat Rypiński	6000000,00
83.	Poprawa układu komunikacyjnego w Powiecie Rypińskim poprzez przebudowę drogi powiatowej nr 2208C Starorypin Rządowy – Rypin wraz z budową ciągu pieszo – rowerowego i oświetleniem energooszczędnym solarnym	Powiat Rypiński	2017 – 2019	Powiat Rypiński	12000000,00

84.	Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w Powiecie Rypińskim (I)	Powiat Rypiński	2015 - 2020	Powiat Rypiński	11000000,00
85.	Przebudowa i rozbudowa Domu Dziecka w Rypinie	Powiat Rypiński	2017 – 2018	Powiat Rypiński	800000,00
86.	Budowa nowej placówki opiekuńczo-wychowawczej	Powiat Rypiński	2017 – 2020	Powiat Rypiński	800000,00
87.	Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych powracających na rynek pracy po urloпах macierzyńskich, rodzicielskich lub wychowawczych	Powiatowy Urząd Pracy w Rypinie (PUP)	2015 – 2020	Powiat Rypiński	350000,00
88.	Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy	PUP	2015 – 2020	Powiat Rypiński	400000,00
89.	Aktywizacja osób bezrobotnych powyżej 29 roku życia	PUP	2015 – 2020	Powiat Rypiński	9500000,00
90.	Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich zdolności do zatrudnienia	PUP	2015 – 2020	Powiat Rypiński	750000,00
91.	Aktywizacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa i rybactwa	PUP	2015 – 2020	Powiat Rypiński	400000,00
92.	Modernizacja stacji uzdatniania wody Szpitala Powiatowego w Rypinie	SPZOZ	2016	Powiat Rypiński	450000,00
93.	Dbamy o zdrowie najmłodszych	SPZOZ	2016 – 2017	Powiat Rypiński	135000,00
94.	Stworzenie nowej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego Powiatu Rypińskiego w postaci Centrum Biznesowego w Mieście Rypin	FTH POLTRANS Zbigniew Wiśniewski	2016 – 2018	Powiat Rypiński	4200000,00
95.	Prace badawcze (przemysłowe) nad innowacyjnymi produktami z	Codepharm Sp. z o.o.	2015 – 2018	Gmina Miasta Rypin	15980000,00

	wykorzystaniem innowacyjnych inhalatorów proszków do inhalacji oraz akuatora z licznikiem pojedynczej dawki				
96.	Prace badawcze (przemysłowe) nad innowacyjnymi produktami w postaci liofilizatu zawierającymi bakterie: używane do terapii i suplementacji w schorzeniu kamicy nerkowej oraz prace nad innymi produktami probiotycznymi	Bioleaf Pharma Sp. z o.o.	2015 – 2017	Gmina Miasta Rypin	7530000,00
97.	Prace badawcze (przemysłowe) nad innowacyjnymi produktami w postaci systemów do powlekania tabletek farmaceutycznych i spożywczych	Zito Zbigniew Chudy i wspólnik spółka jawna	2015 – 2016	Gmina Miasta Rypin	5890000,00
98.	Prace badawcze (rozwojowe i przemysłowe) nad innowacyjnymi produktami z tworzyw sztucznych stosowanych w sektorze medycznym i farmaceutycznym	Inventive Solutions sp. z o.o.	2015 – 2016	Powiat Rypiński	3250000,00
99.	Centrum Kompetencji Społecznych w powiecie rypińskim	Fundacja Ekspert-Kujawy	2016 – 2018	Powiat Rypiński	280000,00
100.	Inkubator Przedsiębiorczości w powiecie rypińskim	Fundacja Ekspert-Kujawy	2016 – 2018	Powiat Rypiński	1117000,00
101.	Ośrodek Wsparcia Praktycznego Szkół Zawodowych w powiecie rypińskim	Fundacja Ekspert-Kujawy	2016 – 2018	Powiat Rypiński	198000,00
102.	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) w powiecie rypińskim	Fundacja Ekspert-Kujawy	2016 – 2018	Powiat Rypiński	326000,00
103.	Budowa laboratorium badawczo-rozwojowego na potrzeby rynku spożywczego w LAŻiP	Laboratorium Analizy Żywności i Pasz „RYPIN” Sp. z o.o. w Rypinie	2016 – 2018	Gmina Miasta Rypin	18000,00

104.	Termomodernizacja budynków jednostek organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej woj. Kujawsko-pomorskiego.	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Toruniu	2017-2019	Województwo Kujawsko - Pomorskie	15500000,00
------	--	---	-----------	----------------------------------	-------------

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych*

7. Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze

W wyniku realizacji projektów ujętych na liście podstawowej zostaną osiągnięte wartości wskaźników przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 51. Wskaźniki planowane do osiągnięcia w obszarze

Fundusz	PI	Wskaźniki planowane do osiągnięcia w obszarze
EFRR	4c	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 13 szt.
EFRR	4e	Długość wybudowanych ścieżek rowerowych – 2,91 km Liczba lamp wymienionych na energooszczędne – 99 szt. Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: a) w przypadku budowy ścieżek rowerowych – 25 Mg CO ₂ /rok b) w przypadku wymiany oświetlenia ulicznego – 0,1 tony równoważnika CO ₂ /rok Zmniejszenie zapotrzebowania na energię – 500 kWh/rok
EFRR	6c	Liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem- 17100 osób, Wskaźnik produktu Liczba instytucji kultury objętych wsparciem- 1 szt. Liczba obiektów zasobów kultury objętych wsparciem- 1 szt.
EFRR	9b	Wartości wskaźników celu zostaną określone w opracowanym Lokalnym Programie Rewitalizacji.
EFRR	10a	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym – średnia dla Gmin realizujących projekty w ramach 10a – Rypin 73%, Brzuze – 41%, Rogowo – 25% Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej – 105 osób Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej – 3 szt. Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów ZSZ – 60% Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 800 osób Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty – 4 szt.
EFS	9i	Liczba osób biorących udział w projekcie – 250 osób, Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 100 osób, Liczba osób poszukujących pracy po uzyskaniu programu – 90 osób Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu – 38 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 m-cy po opuszczeniu programu – 38 osób Liczba osób z niepełno sprawnościami objętych wsparciem w programie – 50 osób
EFS	9iv	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 31 szt. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 86 osoby
EFS	10i	KOMPETENCJE KLUCZOWE Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli nowe kompetencje po opuszczeniu programu – 150 osób Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 1500 osób Liczba szkół i placówek oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 10

		<p>Liczba szkół w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 10</p> <p>Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 100 osób</p> <p>Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 100 osób</p> <p>Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 150 osób</p> <p>Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 1500 osób</p> <p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 10 szt.</p> <p>Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe, zostały doposażone w programie – 10 szt.</p>
EFS	10i	<p>PRZEDSZKOLA</p> <p>Liczba nauczycieli którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 18 osób</p> <p>Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne – 280 osób</p> <p>Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie – 85</p> <p>Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 18 osób</p> <p>Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują dwa lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS – 100%</p>
EFS	10iv	<p>Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki - 600 osób</p> <p>Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu - 20 osób</p> <p>Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS - 7 szt.</p> <p>Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy - 300 osób</p> <p>Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie - 20 osób</p> <p>Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego - 7 szt.</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych

8. System wdrażania i monitorowania

Planowanie strategiczne jest procesem ciągłym. Dla osiągnięcia zamierzonych celów strategicznych i kierunków rozwoju wymagane jest stworzenie efektywnych mechanizmów gwarantujących konsekwentne wdrażanie, monitorowanie i ewaluację efektów Strategii.

Zgodnie z nowymi uwarunkowaniami polityki regionalnej w kraju, polegającej na wielopoziomowym modelu zarządzania rozwojem jednostek samorządu terytorialnego, koniecznym i celowym działaniem w okresie realizacji Strategii będzie tworzenie warunków dla ścisłej współpracy władz Powiatu z partnerami samorządowymi i ich jednostkami organizacyjnymi oraz partnerami prywatnymi i pozarządowymi.

W proces wdrażania Strategii, podobnie jak w proces jej tworzenia, zostaną zaangażowane instytucje i podmioty, które mogą mieć wpływ na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej ORSG. Oprócz jednostki samorządu terytorialnego będą to m. in. organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni oraz gospodarczy, instytucje rynku pracy, organizacje skupiające pracodawców, instytucje pomocy i integracji społecznej, lokalne grupy działania, szkoły i placówki prowadzące kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, kościoły i związki wyznaniowe itp.

System wdrażania

System wdrażania Strategii jest procesem, w którym działania operacyjne wynikają ze sformułowanych w dokumencie długoterminowych celów strategicznych i operacyjnych. Ponadto Strategia stanowi dokument o charakterze kierunkowym i koncepcyjnym. Jednym z elementów procesu jej wdrażania są działania mające na celu propagowanie i upowszechnianie informacji na temat jej zawartości i przyjętych założeń. Głównym celem tych działań jest aktywizacja wybranych organizacji i środowisk do współudziału w realizacji Strategii.

Inicjatorem i koordynatorem przedsięwzięć związanych z wdrażaniem Strategii ORSG jest Starosta Rypiński oraz Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego, których zadaniem są działania na rzecz stworzenia warunków dla współpracy w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego. Równie istotne dla należytej realizacji zadań strategicznych jest zaangażowanie wszystkich gmin wchodzących w skład Powiatu Rypińskiego, będących sygnatariuszami Porozumienia na rzecz rozwoju Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego.

Organem nadzorującym realizację Strategii jest Komitet Sterujący, w skład którego wchodzi po dwóch upoważnionych przedstawicieli, będących Stronami Porozumienia w tym Starosta Rypiński, Burmistrz Miasta Rypin, Wójtowie Gmin i z funkcją doradcą po jednym przedstawicielu: Izby Przemysłowo-Handlowej w Toruniu Oddział Rypin, Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ, Kujawsko-Pomorskiej Izby Rolniczej Oddział Rypin. Do zadań Komitetu w zakresie prac nad Strategią w szczególności należy:

- Zatwierdzenie Strategii i jej aktualizacji
- Przedkładanie Strategii do zaopiniowania Instytucji Zarządzającej RPO (IZ RPO) oraz Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego

- Przygotowywanie na podstawie zasad wyboru projektów, wskazanych w Strategii Rozwoju Obszaru Społeczno-Gospodarczego Powiatu Rypińskiego, propozycji szczegółowych kryteriów wyboru projektów i uzgodnienie ich w porozumieniu z Marszałkiem Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz IZ RPO
- Wybór projektów, w tym opracowanie listy rankingowej projektów, jej aktualizacja, przedkładanie do zaopiniowania Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego
- Zatwierdzanie listy projektów stanowiących integralną część Strategii i jej aktualizacja
- Przygotowanie i zatwierdzenie rocznego raportu monitoringowego nt. wdrażania Strategii, a następnie przekazywanie tego dokumentu do oceny i zatwierdzenia IZ RPO
- Zatwierdzanie innych dokumentów wymaganych przez IZ RPO
- Reprezentowanie Stron Porozumienia w kontaktach z instytucjami zewnętrznymi w sprawach związanych z opracowywaniem i wdrażaniem Strategii.

Komitet realizuje swoje zadania zgodnie z Regulaminem pracy Komitetu Sterującego ORSG, określającym szczegółowe zasady oraz tryb jego pracy.

Uchwały Komitetu Sterującego podejmowane będą w drodze konsensusu. W przypadku nieosiągnięcia go - podejmowane będą w głosowaniu jawnym zwykłą większością ważnie oddanych głosów, przy udziale przedstawicieli minimum pięciu Stron Porozumienia. Każda ze Stron Porozumienia w głosowaniu ma jeden głos.

System monitorowania

Podstawą skutecznego wdrażania działań służących osiągnięciu celów Strategii ORSG jest dysponowanie wiedzą na temat postępów osiągniętych w zakresie wdrażanych kierunków interwencji oraz zdolność do reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami a uzyskiwanymi efektami realizacji kluczowych zadań. Dla efektywnej realizacji zapisów Strategii, niezbędne jest stworzenie systemu monitoringu realizacji jego ustaleń.

Monitoring będzie polegał na systematycznym gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zbieranych od wszystkich realizatorów projektów w ramach Strategii. Proces ten będzie służył identyfikacji realizowanych przedsięwzięć oraz porównaniu ich zgodności z założeniami Strategii. System ten będzie wykorzystywany do ciągłego śledzenia zdarzeń, tendencji i procesów zachodzących na ORSG, które mogą wywierać pozytywny lub negatywny wpływ na osiągnięcie przyjętych celów rozwoju. Pozwala to na zwiększenie zdolności sygnatariuszy porozumienia na rzecz rozwoju ORSG do szybkiej i skutecznej reakcji na zmiany zachodzące zarówno w jej otoczeniu, jak i wewnątrz niej.

System monitorowania strategii ORSG obejmuje:

- Ocenę poziomu realizacji wskaźników zgodnie z matrycą logiczną Celów Tematycznych, Priorytetów Inwestycyjnych, jak i wybranymi wskaźnikami produktu i rezultatu oraz spełnienie przez wskaźniki warunków SMART
- Analizę i ocenę stopnia realizacji przyjętych celów Strategii oraz adekwatność doboru do nich wskaźników
- Analizę i ocenę harmonogramu wdrażania Strategii
- Dokonywanie odniesień do Strategii rozwoju województwa
- Monitoring ogólnego poziomu rozwoju obszaru

Sprawozdawczość z monitoringu dokonywana będzie przez Zarząd ORSG. Okresowa ocena stopnia realizacji strategii odbywać się będzie w oparciu o raporty cząstkowe przygotowywane przez sygnatariuszy Porozumienia na rzecz rozwoju ORSG - informacje podmiotów zaangażowanych w jej realizację na temat przygotowywania i realizacji przedsięwzięć oraz osiągniętych lub planowanych do osiągnięcia wskaźników. Informacje zbiorcze na temat procesu wdrażania Strategii zostaną zawarte w raporcie analitycznym, co pozwoli na weryfikację realizowanej polityki wsparcia, obiektywną ocenę poziomu realizacji założonych celów oraz dokonywanie niezbędnych korekt procesu wdrażania.

Sprawozdania z realizacji strategii będą zatwierdzane przez Komitet Sterujący ORSG. Wnioski płynące z monitoringu będą stanowiły podstawę do ewentualnej aktualizacji Strategii poprzez modyfikację poszczególnych elementów przyjętych ustaleń strategicznych, w tym dokonywanie korekt wartości wskaźników w procesie realizacji zamierzonych działań.

Postęp prac w zakresie wdrażania założeń Strategii oraz realizacji przedsięwzięć ujętych w przedmiotowym dokumencie będzie również podlegał monitorowaniu przez Instytucję Zarządzającą RPO do końca 2018 r. w okresie kwartalnym, a po 2018 r. w okresie półrocznym.